

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku Anabilim Dalı

DENETİMLİ SERBESTLİK

Tarık Mirza AYÇİÇEK

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2025

DENETİMLİ SERBESTLİK

Tanık Mirza AYÇİÇEK

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2025

KABUL VE ONAY

Tarık Mirza AYÇİÇEK tarafından hazırlanan “Denetimli Serbestlik” başlıklı bu çalışma, 19/09/2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Önder TOZMAN (Başkan)

Doç. Dr. Muammer KETİZMEN (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Timuçin KÖPRÜLÜ (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

/11/2025

Tarik Mirza AYÇİÇEK

“*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*”

- (1) *Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.*
- (2) *Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.*
- (3) *Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir. Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.*
** Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.*

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, **Doç. Dr. Muammer KETİZMEN** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığımı beyan ederim.

Tarık Mirza AYÇİÇEK

ÖZET

AYÇİÇEK, Tarık Mirza, *Denetimli Serbestlik*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2025.

Bu tez çalışmasında, ceza adalet sistemi içerisinde alternatif yaptırım biçimlerinden biri olan denetimli serbestlik tedbiri incelenmiştir. Çalışmanın temel amacı, denetimli serbestlik tedbirinin gerek adli kontrol benzeri uygulamalarının gerek infaz esnasında gerek infaz sonrasında bir ek tedbir olarak uygulanmasının cezalandırmanın amacının da gözetilmesiyle birlikte analizidir.

Araştırma kapsamında, denetimli serbestlik tedbirinin hukuki dayanakları, uygulama süreçleri ve kurumsal işleyişi ele alınmıştır. Ayrıca, denetimli serbestlikle ilgili güncel gelişmeler de çalışmanın içerisine işlenmiştir. Çalışmada denetimli serbestlik ile ilgili Adalet Bakanlığı'ndan elde edilen istatistikî veriler değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak denetimli serbestlik sisteminin genel olarak yeniden topluma kazandırma işlevini yerine getirebilmesi için personel sayısının nitelik ve nicelik olarak artırılması gerektiği ve bununla birlikte denetim sürecindeki aksaklıklar ve toplumsal önyarguların uygulamanın etkinliğini olumsuz etkilediğini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler

Denetimli Serbestlik Tedbiri, Cezanın İnfazı, Rehabilitasyon

ABSTRACT

AYÇIÇEK, Tarık Mirza. *Probation*. Master's Thesis, Ankara, 2025.

This thesis examines probation, one of the alternative sanctions within the criminal justice system. The primary objective of the study is to analyze probation, both as a measure similar to judicial supervision and as an additional measure applied during and after sentencing, while also considering the purpose of punishment.

Within the scope of the research, the legal basis, implementation processes, and institutional functioning of probation measures were examined. In addition, current developments related to probation were also included in the study. Statistical data obtained from the ministry of justice regarding probation were evaluated in the study.

In conclusion, it is evident that in order for the probation system to fulfill its overall function of reintegrating individuals into society, the number of personnel must be increased in terms of both quality and quantity. Furthermore, it is clear that shortcomings in the supervision process and societal prejudices negatively impact the effectiveness of the application.

Keywords

Probation, Enforcement of Sentences, Rehabilitation

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM KURAMSAL/KAVRAMSAL PERSPEKTİFTEN CEZA ADALETİ SİSTEMİ VE İNFAZ REJİMİ	4
1.1. CEZALANDIRMA KAVRAMI	4
1.1.1. Cezalandırmanın Amacı	6
1.1.1.1. Mutlak Teoriler	7
1.1.1.2. Nispî Teoriler	8
1.1.1.3. Karma Teori	11
1.1.2. Cezanın Nitelikleri	12
1.1.3. Cezalandırmanın Fonksiyonları	14
1.2. CEZA ADALETİ SİSTEMİ	16
1.3. İNFAZ REJİMİNİN CEZA ADALETİ SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ	20
1.3.1. Genel Olarak İnfaz Hukuku	20
1.3.2. İnfaz Hukukunun İlkeleri	23
1.3.3. Genel Olarak İnfaz Süreci	25
1.3.4. Değerlendirme	30
2. BÖLÜM DENETİMLİ SERBESTLİK KURUMUNUN NORMATİF İNCELEMESİ	33

2.1. GENEL OLARAK DENETİMLİ SERBESTLİK KURUMU.....	33
2.2. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİ	36
2.2.1. İngiltere ve Galler.....	37
2.2.2. Amerika Birleşik Devletleri	38
2.2.3. Almanya	39
2.2.4. Fransa	39
2.3. İNFAZ AŞAMASI DIŞINDAKİ EVRELERDE DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİNİN UYGULANMASI.....	40
2.3.1. Soruşturma Evresinde Denetimli Serbestlik.....	40
2.3.2. Kovuşturma Evresinde Denetimli Serbestlik	45
2.3.3. Kovuşturma Evresinden Sonraki Süreç Bakımından Denetimli Serbestlik47	
2.4. DENETİMLİ SERBESTLİK KURUMUNUN UYGULANMASI AŞAMASINDAKİ YETKİLİ MERCİLER	48
2.4.1.İnfaz Hâkimliği.....	48
2.4.2.Denetimli Serbestlik Müdürlüğü	49
2.4.3.Kolluk	51
2.5. HAPİS CEZASININ DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİ UYGULANARAK İNFAZ EDİLEBİLMESİNİN KOŞULLARI (5275 SAYILI YASANIN 105/A MADDESİ)	52
2.5.1. Hükümlünün Açık Cezaevinde yahut Çocuk Eğitimevinde Bulunması yahut Kapalı Cezaevinde Bulunmasına Rağmen Açık Cezaevine Ayrılmaya Hak Kazanmış Olması	53
2.5.2. Hükümlünün Koşullu Salıverilmesine Belirli Bir Süre Kalmış Olması	54
2.5.3. Hükümlünün İyi Hâlli Bulunması	56

2.5.4.	Hükümlünün Denetimli Serbestliğe Ayrılmak İçin Talepte Bulunması	58
2.5.5.	Denetimli Serbestliğe Ayrılma Süreci	58
2.5.6.	Denetimli Serbestlik Süreci.....	60
2.5.6.1.	Denetimli Serbestliğe Ayrılmaya Karar Verme ve Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne Müracaat Usulü.....	60
2.5.6.2.	Hükümlünün Denetime Tâbi Tutulması	61
2.5.6.2.1.Kamuya Yararlı Bir İşte Ücretsiz Olarak Çalıştırılma	62
2.5.6.2.2.Bir Konutta Denetim ve Gözetim Altında Bulundurulma	63
2.5.6.2.3.Bir Bölgede Denetim ve Gözetim Altında Bulunma	64
2.5.6.2.4.Belirlenen Yer veya Bölgelere Gitmeme	66
2.5.6.2.5.Belirlenen Programlara Katılma	66
2.5.7.	Denetimli Serbestliğin Sona Ermesi.....	67
2.5.7.1.	Hükümlünün Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne Süresi İçerisinde Başvuru Yapmaması	68
2.5.7.2.	Hükümlünün Uyması Gereken Yükümlülüklerine Uymaması ve Bu Konuda Israr Etmesi	69
2.5.7.3.	Hükümlü Hakkında İşlenen Yeni Bir Suçtan Kamu Davası Açılması	70
2.5.7.4.	Hükümlünün Talebi Üzerine Ceza İnfaz Kurumuna Dönmesi.....	71
2.5.8.	Denetimli Serbestlik Bağlamında Güncel Gelişmeler.....	72
2.5.8.1.	Geçici Madde 6 Kapsamında Getirilen Değişiklikler	73
2.5.8.2.	Geçici Madde 9 Kapsamında Getirilen Değişiklikler	74
2.5.8.3.	Geçici Madde 10 Kapsamında Getirilen Değişiklikler	75

2.5.8.4. 10. Yargı Paketi (7550 Sayılı Kanun) ile Getirilen Değişiklikler	78
2.6. DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİNİN EK TEDBİR OLARAK UYGULANMASI: MÜKERRİRLERE VE BAZI SUÇ FAİLLERİNE ÖZGÜ İNFAZ REJİMİ VE DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİNİN UYGULANMASI (5275 SAYILI YASANIN 108. MADDESİ).....	79
2.6.1. Genel Olarak.....	79
2.6.2. Mükerrirlere Özgü Denetimli Serbestlik Uygulanmasının Usulü	83
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	87
KAYNAKÇA.....	96
EK 1. ORJİNALLİK FORMU	101
EK 2. ETİK KURUL/KOMİSYON MUAFİYET FORMU (YA DA İZİNİ) ..	103

GİRİŞ

Ceza hukuku kurumları arasında kendisine özel bir yer edinmiş olan denetimli serbestlik kurumu, mevzuatımıza girdiği zamandan beri sıklıkla uygulanan hapis cezasının ceza infaz kurumlarında infazına alternatif bir metottur. Bu kurum gerek ceza mahkûmiyetlerinin infazı esnasında gerek soruşturma ve kovuşturma evrelerinde uygulandığı için sürekli güncel kalan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Pek sık uygulanıyor olmasının yanında Covid-19 salgınından beri sürekli olarak değişen İnfaz Kanunu kapsamında bu değişimlerden de etkilenmesi sebebiyle bu kurum, özellikle Covid-19 pandemisinin görülmesi ile artan bir popülerliğe sahip olup gerek Türk hukuk uygulamasında gerek Türk hukuk doktrininde oldukça tartışmalı bir noktayı işgal etmektedir. Tüm bu sayılan hususlardan ötürü denetimli serbestlik kurumu, incelenmeye değer olarak görülmüş ve bu çalışmanın konusu olarak seçilmiştir.

Covid-19 salgını ile birlikte cezaların infazında görülen gevşetme politikası, 5275 sayılı İnfaz Kanununa yapılan geçici madde 9 ve 10 eklemelerindeki “izinli sayılma” hâlleri ile buna paralel denetimli serbestliğe ayrılabilme ayrıcalıkları ve yakın zamanda yürürlüğe giren 7550 sayılı Kanun (10. Yargı Paketi olarak da bilinmektedir) ile getirilen değişiklikler bağlamında denetimli serbestlik kurumu, özellikle 2020 yılının temmuz ayından beri gündemdedir ve sıkça yaşanan yasal değişikliklerden ötürü uygulamada sıklıkla tartışmalara yol açmaktadır.

İnfaz hukukunda kendine özgü bir yer edinmiş olan ve birtakım karakteristik özelliklere sahip olan denetimli serbestlik kurumu inceleme konusu yapılmıştır. Gerek soruşturma ve kovuşturma aşamasında uygulanan adli kontrol tedbiri, gerek infaz esnasında uygulanan denetimli serbestlik tedbiri, gerekse infazın sona ermesini takiben uygulanan mükerrirlere özgü denetimli serbestlik tedbiri ayrı ayrı incelemeye tâbi kılınmıştır. Bununla birlikte çalışma kapsamında genel bir infaz süreci anlatısı işlenmiş ve koşullu salıverilme gibi denetimli serbestliğe benzeyen veya denetimli serbestlikle sıkı ilişki içerisinde bulunan kurumlara dair açıklamalar yapılmıştır.

Çalışmanın amacı, birçok tartışma ve değerlendirmeye konu olan denetimli serbestlik kurumunu açıklamaya çalışmaktır. Hükümlünün tekrardan özgür olabilmek için geçtiği aşamalardan birisi olan denetimli serbestlik, son on – on beş yılın öne çıkan ve özellikli kurumlarından bir tanesi olduğu için çalışmaya konu yapılmıştır. Ancak çalışmanın amacı yalnızca ilgili mevzuat hükümlerinin değerlendirilmesinden ibaret değildir. Kurum, cezalandırma teorileri ve ceza adalet sistemi mukayesesi ile ele alınmaya çalışılmıştır. Kurumun benzer kurumlardan farkları da incelenmeye çalışılmıştır. Bu sayede denetimli serbestlik kurumuna benzer (ki bir hayli ölçüde benzer olan koşullu salıverilme kurumu gibi) kurumlar hâli hazırda mevcutken denetimli serbestlik kurumuna niçin ihtiyaç duyulduğu sorusunun cevabına ulaşmak da amaçlanmıştır. Zira benzer kurumlar birtakım değişiklikler ile tekrardan uygulanabilecekken niçin denetimli serbestlik kurumunun ihdas edilmiş olması önemli bir sorudur. Ayrıca denetimli serbestlik kurumunun başkaca kurumlara benzemesinin yanında kendisine münhasır bir yönü olması da bu çalışmayı yapmak konusunda heves uyandırmıştır.

Bahse konu amaçlara ulaşmak maksadıyla çalışma iki ana bölüm aksında yürütülmüştür. İlk bölümde cezalandırma kavramının ve bu bağlamda cezalandırma teorilerinin üzerinde durulmuştur. Cezalandırma teorileri açıklandıktan sonra ceza adalet sistemine dair inceleme ve yorumlarda bulunulmuştur. Bu yorumlar yapılırken cezalandırma teorileri kapsamında infaz hukuku sistemleri de değerlendirilmiştir. Ceza adalet sistemi incelendikten sonra ise çalışmanın konusu olan denetimli serbestlik kurumunun işgal ettiği konum sebebiyle infaz hukukuna dair genel ve çerçeve niteliğinde bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde tezin ana konusu olan denetimli serbestlik kurumu ele alınmıştır. Bu bağlamda denetimli serbestlik kurumu ile ilgili genel bilgiler çalışmaya aktarılmıştır. Denetimli serbestlik tedbiri bağlamında yetkili olan makamlara/süjelere de yer verilmiştir. Akabinde denetimli serbestliğin normatif değerlendirilmesi yapılmıştır. İlgili kanun ve yönetmelik maddeleri karşılaştırmalı olarak bir bağlam sunacak şekilde ele alınmıştır. Sonrasında ise denetimli serbestliğin özelleşmiş bir formu olarak ele alınabilecek bir uygulama olan mükerrirlere özgü infaz sonrası uygulanacak denetimli serbestlik tedbirinin izahına uğraşmıştır. Bu bölümde denetimli serbestlik kurumunun

yalnızca infaz aşamasındaki uygulamaları değil soruşturma ve kovuşturma evrelerindeki uygulamalarına da yer verilmiştir. Ayrıca denetimli serbestlik tedbirine dair mevzuat değişiklikleri, ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

Son olarak ise ilk ve ikinci bölümlerin genel bir özeti olacak şekilde bir sonuç/değerlendirme kısmı ile çalışma nihayete erdirilmiştir. Bu bağlamda hem kanun ve yönetmelik hükümleri gözlem altına yatırılmış hem de denetimli serbestlik kurumuna dair genel fikir ve yorumlarımız işlenmiştir.

1. BÖLÜM

KURAMSAL/KAVRAMSAL PERSPEKTİFTEN CEZA ADALETİ SİSTEMİ VE İNFAZ REJİMİ

1.1. CEZALANDIRMA KAVRAMI

Liberal hukuk söylemi içerisinde ifade etmek gerekirse ceza, işlenen suç karşılığında suçun failine devlet tarafından müeyyide uygulanmasıdır. Çerçevesi hukuk ile çizilen sınırların aşılması – yahut kanunun ihlâl edilmesi – üzerine uygulanan yaptırımdır, suça karşı otoritenin reaksiyonudur. Zaten ceza hukukunun etkinliğini sağlayan husus, fiillerin teker teker suç olarak sayılmasının akabinde ihdas edilen/kanunda açıkça belirtilen cezalar ve bu cezaların uygulanması/infazıdır. Tek başına bir fiili suç olarak tanımlamak yetmeyip ayrıyeten suça karşı verilecek tepkinin (cezanın) önceden kanunen ilan edilmesi ve pratik olarak bu tarz bir durumla karşılaşınca da kanunî olarak ilan olunan cezanın faile verilmesi yani failin mahkûm edilmesi ve bunun çektirilmesi gerekmektedir.¹

Başkaca bir ceza tanımı ise şu şekilde yapılabilir: Devletin kasıtlı olarak, belirli bir amaç doğrultusunda veya bu amaca ulaşmak için bir araç olarak suçluya bazı acılar, tatsızlıklar veya kötülükler yaşatması.² Ancak yaşatılan bu acı vs. bir “kapis” uğruna değildir. Modern ceza hukukuna doğru yaşanan dönüşümün neticesi olarak şiddetin tekeline sahip olan (ki bu bağlamda cezalandırma hakkı, bir baskı aygıtı olarak tezahür etmektedir) devlet, sahip olduğu otoritenin dışavurumu olarak cezalandırma hakkını da elinde tutmaktadır. Devletin elinde bulundurmuş olduğu cezalandırma aracını kullanması da esasen kurulu düzenin/sistemin sıhhatli işleyebilmesi amacıyla

¹ Benzer yönde **Hafizoğulları, Zeki/Özen**, Muharrem, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Us-A Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 405 – 431

² **Falcón y Tella**, María José/**Falcón y Tella**, Fernando, Punishment and Culture: A Right to Punish?, Brill Academic Publishers, Madrid, 2006, s. 8 vd.; **Hafizoğulları, Zeki**, Ceza Normu: Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Hukuku Düzeni, 2. Baskı, Us-A Yayıncılık, Ankara, 1996, s. 186

kullanılmaktadır.³ Ceza, toplumsal düzenin ve bu düzenin devamlılığının sağlanması ile de yakından ilintilidir.

Cezalandırma, tarih içerisinde farklı şekillerde tezahür etmiştir. Bu bağlamda bir suçun cezası seneler önce farklı iken günümüzde farklı olabilmektedir. Örneğin Orta Çağ gibi kol emeğinin bol olduğu yani kolaylıkla ikame edilebildiği dönemlerde, ceza politikası ölümle cezalandırmaya ya da bedensel cezalar vermeye izin verebilirdi. Bununla birlikte, merkantilist dönemde, el emeği fazlalığı ortadan kalktığına ve fabrikaları çalıştırmak için işçilere ihtiyaç duyulduğunda, hapishaneler ve özgürlükten mahrum bırakma daha faydalı hale geldi.⁴ Aynı zamanlarda ancak farklı zeminlerde de belirli bir suçun cezası başka yönetimlerde bambaşka olabilmektedir. Dolayısıyla cezalandırma anlayışı dünya çapında homojen olmayıp yapısal/ideolojik olarak farklılık arz edebilmektedir.⁵

Cezalandırmanın yöneldiği değerler/hususlar, tarih içerisinde farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Buna en basit olarak verilebilecek örneklerden ilki bedensel cezalardır. Bedensel cezalar günümüzde modern hukuk sistemlerinde pek karşılaşılmayan yaptırımlar olsa dahi geçmişte pek çok ülkede bedensel cezalar, esas cezalar olarak uygulanmıştı.⁶ Ölüm cezasının geçmişteki yaygın kullanımını zamanla yerini bedensel ezaya bırakmış, para cezası ve hapis cezası olarak günümüze dek pek çok cezaî dönüşüm yaşanmıştır.

Şeklî yönü bir kenara bırakılırsa maddî anlamda cezanın içeriği, devlet tarafından bireylere karşı uygulanan kötülük/azaptır. Suç işleyen kişinin kötülük yaptığı hususunda şüphe yoktur. Bu kötülüğe karşı da ödül verilmesi beklenemeyeceği için otoritenin sistematik kıstaslara uygun biçimde faile gösterdiği kötülük, cezadır.⁷

³ Benzer yönde **Hafizoğulları**, Zeki, Ceza Normu: Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Hukuku Düzeni, s. 7 vd.

⁴ **Falcón y Tella**, María José/**Falcón y Tella**, Fernando, s. 52

⁵ Bkz. **Foucault**, Hapishanenin Doğuşu, 7. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2017, s. 61-62

⁶ **Lyons**, Lewis, Cezalandırmanın Tarihi, 1. Baskı, Paris Yayınları, İstanbul, 2018, s. 109 vd.; **Roth**, Mitchel P., Göze Göz Suç ve Cezanın Küresel Tarihi, 1. Baskı, Can Yayınları, İstanbul, 2017, s. 17

⁷ **Foucault**, Michel, Hapishanenin Doğuşu, s. 61 vd., **Hafizoğulları**, Zeki, Ceza Normu: Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Hukuku Düzeni, 2. Baskı, Us-A Yayıncılık, Ankara, 1996, s. 186

Basit bir anlatımla, tarihsel olarak bakıldığında cezalandırma anlayışı geçmişte bireyler arasındaki bir mesele olarak görülmekte ve işleyişi kamusal olmaktan çok bireysel bir karakter ihtiva etmekteydi. Şikayetçi şikayetini yapmakta, kanıtlarını sunmakta ve mağduriyeti bakımından hakem görevindeki kişilerden medet ummaktaydı. Zamanla bireyler arasındaki uyuşmazlık, yönetici kişilerin otoritesi meselesi olarak görüldü ve otoritesini sağlamlaştırmak isteyen yöneticiler, cezalandırma sürecini üstlendi. Zira işlenen suçların kendi otoritesini zedelediğini düşünen yöneticilerin – kendi açılarından – bu duruma müdahale etmeleri gerekmektedir.⁸

Özetlemek gerekirse; ceza, devlet otoritesi tarafından devletin baskı aygıtı olan cezai aygıtlar marifetiyle verilen ve çektirilen, failin eylemiş olduğu kötülüğe karşılık orantısız bir kötülük ile mukabelede bulunulan, kanuni sınırları bulunan bir “akıllandırma, öğ alma ve disiplinize etme” mekanizmasının topyekûn adlandırmasıdır. Bununla birlikte ceza, hegemonya ile uyumlu bir şekilde toplumsal düzenin varlık koşullarının devamı yahut geliştirilmesine yönelik baskı aracı olarak da karşımıza çıkmaktadır. Mukabelede bulunulan ikinci kötülük olan ceza, ilk kötülük olan suça karşı bir kamusal reaksiyondur. Aşağıda infaz rejimi açısından belirleyen olması nedeniyle cezanın amacına ilişkin görüşlere değinilecek ve cezanın amacı ile infaz rejimi bağlantısı ele alınacaktır.

1.1.1. Cezalandırmanın Amacı

Devlet tarafından bireylerin cezalandırılması, belirli bir amaca hizmet eder. Aşağıda detaylandırılacağı üzere kimi anlayışa göre cezadan beklenen amaç devlet eli ile failden yaptığı kötülük yüzünden intikam almaktır, kimi anlayışa göre failin yaptığı kötülük karşılıksız kalmasını diye kendisine yaptırım uygulamaktır, kimi anlayışa göre ise faydacı bir beklenti ile hem faili ıslah etmek hem de toplumun bu ceza sonucunda ibret almasını sağlamaktır. Görülebileceği üzere cezadan beklenen farklı amaçlar ve

⁸ Foucault, Hapishanenin Doğuşu, s. 125 vd.

sonuçlar bulunmaktadır ve her bir anlayışın birbirinden farklı dinamikleri, sonuçları ve izahı vardır.

Cezanın amacına ilişkin teoriler genel olarak şu şekilde sınıflandırılmaktadır: 1- Mutlak Teoriler 2- Nispi Teoriler 3- Karma Teori⁹

1.1.1.1. Mutlak Teoriler

Mutlak teoriye göre ceza, geçmişe yönelik olup geçmişte gerçekleştirilen haksızlığın gelecekte alınan intikamıdır. Amaçlanan husus failin rehabilite edilmesi yahut mağdurun suç sonucu oluşmuş zararının tazmini değildir. Odak noktası failin şahsı yahut mağdurun şahsı da değildir. Odak noktası suçun “intikamının” alınması ya da suç oluşturan fiil ile verilen zarara denk bir “eza” çektirilmesidir.¹⁰ Zira suç bir kötülük olduğu için kötülüğe aynı neviden bir mukabelede bulunmaktadır.

Mutlak teoriler, kefarete teorisi ve adalet teorisi olmak üzere ayrı ayrı ele alınmaktadır.¹¹ Kefarete teorisi, kısası temel almaktadır. Hammurabi kanunlarıyla özdeşleşen bir deyim olan “göze göz, dişe diş” anlayışı kefarete teorisinin temel taşıdır. Bu teoriye göre suç işleyen kişi, “ettiğini bulmalı”, işlediği kötülüğe karşı başka bir kötülüğe – cezaya – göğüs germelidir.¹² Bunun sonucu olarak da kişi, suç karşılığında cezasını çekmiş ve günahından arınmış olmaktadır.

Adalet teorisine göre ise ceza, bir amacın gerçekleştirilmesi maksadıyla verilmez. Yani ceza bir amacın tesisini hedeflemez, cezanın verilmesi başlı başına amacın ta kendisidir. Failin ıslahı vs. amaçlanmamaktadır. Bu şekilde suç işleyen kişi

⁹ **Demirbaş**, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 602; **Öztürk**, Bahri/**Erdem**, Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 19. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 483 – 488; **Dilberoğlu**, Ahmet Vedat, “Cezalar ve Güvenlik Tedbirlerinin Amacı ve Niteliği”, C: 65, S: 4, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 1524 – 1525

¹⁰ **Foucault**, Michel, Hapishanenin Doğuşu, s. 91 vd.

¹¹ **Centel**, Nur, “Cezanın Amacı ve Belirlenmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,, s. 337 – 373; **Toroslu**, Nevzat/**Toroslu**, Haluk, Ceza Hukuku Genel Kısım, s. 445

¹² **Toroslu**, Haluk, “Ceza Müeyyidesi”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara, s. 39 vd.; Bkz. **Falcón y Tella**, María José/**Falcón y Tella**, Fernando, s. 49

cezalandırılınca “adalet yerini bulmuş” olacaktır. Dolayısıyla kefarete teorisindeki suçlunun yapmış olduğu kötülüğe kötülükle mukabelede bulunmak amacı burada yitmekte, tek başına ceza uygulamak ile yetinilmektedir. Immanuel Kant ve Georg Wilhelm Friedrich Hegel’in bu konuyla ilgili fikirleri de adalet teorisine işaret etmektedir.¹³

Mutlak teoriyi ve dolayısıyla failin ettiğini bulması gereken bir düşünceyi esas alan sistem içerisinden bakıldığında şu hususlar dile getirilebilir: Failin rehabilite edilmesi, etkisizleştirilmesi, topluma tekrardan kazandırılması temelde bir kaygı oluşturmadığı ve failin vermiş olduğu zarara denk veya yakın mukabelede bulunulması anlayışı yerleşik olduğu için verilen cezanın işlenen suça uygun ölçüde karşılık gelmesi beklenir. Hapis cezası bakımından ise mahkûm olunan hapis cezasının mümkün mertebe tamamının infaz edilmesi, herhangi bir infaz gevşetilmesinin uygulanmaması beklenir. Zira infaz esnasında gevşetme politikası uygulanır ise fail ettiğini tam anlamıyla bulmayacak, gevşetme sonucu bir nevi ödüllendirilmiş olacaktır. Bu farazi sonuç ise ne kefarete teorisinin ne de adalet teorisinin odaklanmış olduğu “geçmişten kaynaklanan ödetici cezanın” mantığıyla uyuşmamaktadır. Dolayısıyla mutlak teorisinin tam anlamıyla egemen olduğu bir cezalandırma anlayışı bakımından faile verilen cezanın yerine getirilmesi esnasında denetimli serbestlik, koşullu salıverilme gibi kurumların uygulanması beklenmez şeklinde bir yorumda bulunulabilir.

1.1.1.2. Nispî Teoriler

Mutlak teoriden farklı olarak nispî teorilerin yöneldiği konu failin suçlu kişiliğinin düzeltilmesi (ıslahı) ve toplumun da suç işlemekten uzak tutulması (caydırılması) olarak özetlenebilir.¹⁴ Nasıl ki mutlak teoride cezalandırma geçmişe yönelik – en azından beklentisel olarak – bir ifa ise nispî teoriler de geleceğe yönelik bir

¹³ Centel, Nur, “Cezanın Amacı ve Belirlenmesi”, s. 338

¹⁴ Benzer yönde bkz. Foucault, Michel, Hapishanenin Doğuşu, s. 198 vd.

cezalandırma maksadı taşımaktadır. Birbirinin zıddı olacak şekilde nispî teoriler, özel önleme ve genel önleme olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.¹⁵

Genel önleme teorisi ile toplumun verilmiş olan cezadan ders çıkarması, korkması ve bunlara bağlı olarak suç işlememesi istenir. Bu şekilde verilen ceza toplum nezdinde bir ibret olmuş olacaktır.¹⁶ Özel önlemede fail önleniyor iken genel önlemede “toplum” önlenmekte, toplumun suç işlemesinin engellenmesi yahut azaltılması hedeflenmektedir. Odaklanılan husus fail yahut mağdur değildir, toplumun bizatihi kendisidir.¹⁷

Özel önleme teorisi ise etkisizleştirme ve ıslah olmak üzere iki farklı odağa sahiptir. Özel önleme ile bireyin işlediği suçtan sonra bir kez daha suç işlenmesinin (tekerrürün) önlenmesi beklenmektedir. Özel olarak “önlenen” kişi, failin kendisi olarak anlaşılmalıdır. Failin ıslah olması, rehabilite edilmesi ve aynı zamanda etkisizleştirilmesi¹⁸ maksat edinilmiştir.¹⁹ Buna bağlı olarak da cezanın bastırıcı karakteriyle suçta tekerrürün önüne geçilmeye çalışmıştır. Bu öne geçme çabası, korkutma veya ıslah biçiminde olabilir. Ama buradaki “korkutma” unsuru, genel önlemedeki “korkutma” ile karıştırılmamalıdır. Burada kastedilen failin korkutulmasıdır, toplumun korkutulması değildir. Psikolojik engellemeden daha çok fiziksel engellenmenin ön plana çıkması söz konusudur. Etkisizleştirmeden farklı olarak ıslah ise failin birey olarak düzeltilip tekrardan topluma kazandırılmasını ifade eder.²⁰

Özel önlemenin (failin yeni bir suç işlemesinin önlenmesinin) yerine getirilmesi esnasında ceza bir “araç” olarak kullanılmaktadır. Ceza hukukunun baskıcı karakteri sayesinde etkisizleştirilen ve tecrit edilen fail, hâliyle yeni bir suç işleyemeyecektir.

¹⁵ **Centel**, Nur, “Cezanın Amacı ve Belirlenmesi”, s. 340

¹⁶ **Hafizoğulları**, Zeki, Ceza Normu: Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Hukuku Düzeni, s. 202

¹⁷ **Centel**, Nur, “Cezanın Amacı ve Belirlenmesi”, s. 345 vd.

¹⁸ “...Cezanın suçluyu cebren zararsız kılmanın bir vasıtası olarak dolayısıyla toplumdan süreli veya süresiz tasfiyesi usulü olarak ortaya çıkmaktadır...” Devamı için bkz. **Hafizoğulları**, Zeki, Ceza Normu: Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Hukuku Düzeni, s. 200 vd.

¹⁹ **Beccaria**, Cesare, Suçlar ve Cezalar Hakkında, 8. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2019, s. 69 – 70

²⁰ “... Öte yandan ceza, bu engelleyici işlevi yanında, toplumsal ve ahlâkî duygular uyandırmaya, düzene, iş hayatına, disipline intibak ve alışkanlık sağlamaya elverişli bir ceza rejimi sayesinde suçluyu toplumun yararlı bir üyesi hâline getirmeyi, düzeltip ıslah etmeyi amaçlamaktadır. Suçlunun toplumdan mutlak ihracını gerektiren cezalar, mahiyetleri icabı, bu amaçtan yoksundurlar. Bunlar dışındaki cezalar, aynı zamanda suçlunun ıslahını amaçladıklarından, düzeltici, ıslah edici cezalardır...” **Hafizoğulları**, Zeki, Ceza Normu: Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Hukuku Düzeni, s. 201

Bu tecrit süreli olabileceği gibi süresiz de olabilir. Süreli tasfiye hapis cezası olarak yahut sürgün olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bununla birlikte süresiz tasfiye olarak müebbet hapis cezası yahut idam örnek verilebilir. İdamın tasfiye niteliği, suçlunun toplumdan “çıkarılması” biçiminde gerçekleşmektedir.²¹ Ayrıca tasfiyenin ve fiziksel engellenmenin yanı sıra özel önlemin kapsamı içinde failin ıslah edilmesi de vardır. Failin ıslah edilerek yeniden bir suç işlememesi sağlanmaya çalışılmaktadır.²²

Özel önleme, kapsamı itibariyle etkisizleştirmeyi barındırdığı için ağır cezaların gündeme gelmesi pek söz konusu değildir. Aynı zamanda özel önleme kapsamında ıslah edici bir maksat güdüldüğü için yine cezaların ağır olması beklenmez. Cezaların ağır olmasından ziyade faili iyileştirmesi/ıslah etmesi aranır. Ancak genel önleme; cezanın bastırma şeklinde ön plana çıkan niteliğine bağlı olarak toplum nezdindeki etkisinin yüksek olmasını hedeflemektedir. Bu sebeple genel önlemin beklentisi; ağır olan cezanın daha korkutucu/caydırıcı olması fikrine dayalı olarak faile verilecek cezada daha ağır cezaların uygulanmasıdır.²³

Özel önleme ile failin “bastırılmasına” karşılık olarak genel önleme bağlamında cezalandırma ile toplumda “korkutmaya” sebebiyet vermesi de sağlanmaktadır. Failin fiziksel olarak “bastırılması” sonucu toplum nezdinde psikolojik bir “engelleme” de gerçekleşmiş olmaktadır. Bu şekilde devletin gücüyle birlikte otoritesi de toplum nezdinde sergilenmekte, suçun toplum içerisinde yaygınlaşması önlenmektedir.²⁴

Genel ve özel önleme amaçları, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 3. maddesinde zikredilmiştir: “Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amaç, öncelikle *genel ve özel önlemeyi sağlamak*, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün; yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamlara ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmaktır.”

²¹ **Hafızoğulları**, Zeki, Ceza Normu: Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Hukuku Düzeni, s. 200

²² **Hafızoğulları**, Zeki, Ceza Normu: Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Hukuku Düzeni, s. 201

²³ **Centel**, Nur, “Cezanın Amacı ve Belirlenmesi”, s. 345;

²⁴ **Hafızoğulları**, Zeki, Ceza Normu: Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Hukuku Düzeni, s. 202

Mutlak teoriler ile ilgili yaptığımız yoruma paralel bir yorum yapmak gerekirse ve nispî teoriler açısından infaz rejimi ele alınacak olursa; özel önleme bağlamında failin ıslahı ve etkisizleştirilmesi hedeflendiği için temeldeki rehabilitasyon amacına ulaşılabildiği ölçüde mutlak teorinin aksine infazın gevşetilmesi gündeme gelebilecektir. Ancak buradaki kıstas, failin sahiden ıslah olup olmadığı ve etkisizleştirmenin amacına ulaşip ulaşmadığıdır. Bu sebeple hapis cezasının tamamen ceza infaz kurumunda infaz edilmesi gerekmez. Failin sahiden ıslah olduğu ve topluma tekrardan kazandırılabilir olması kanaati hâsıl olursa, toplumun da bahse konu hapis cezasından yeterli ibreti aldığı sonucuna varılırsa, infazın gevşetilmesi gündeme gelebilir. Ancak beklenti doğrudan tahliye yoluyla gevşetme yerine kademeli gevşetme yolunda olmalıdır. Bu süreç boyunca da failin ıslahı adım adım sağlanmalı, etkisizlik durumunun artık bir fayda sağlamayacağı anlaşılmalıdır. Ancak genel önleme bağlamında yorumlamak gerekirse toplum nezdindeki korku/ürkütme ve toplumun suç işlenmesinin engellenmesi hedeflendiği için infazın gevşetilmesi, ancak cezanın amacına ulaşması hâlinde gündeme gelebilir. Zira failin ceza ile acıya maruz bırakılması, yeterli korkuyu vermişse artık cezadan beklenen amaca/faydaya ulaşıldığı için failin tasfiyesinin kademeli de olsa kaldırılmasının önünde bir engel kalmamaktadır.

1.1.1.3. Karma Teori

Bağdaştırıcı teori²⁵ yahut uzlaştırıcı teori²⁶ olarak da isimlendirilen bu teori, mutlak teorinin geçmişe yönelik bakış açısı ve buna bağlı olarak kötülüğe karşı kötülük felsefesi ile nispî teorilerin ıslahçı mantığının birleşimine dayanmaktadır. Geçmişin intikamı ile geleceğin ıslahı tek potada eritilerek karma teori ortaya atılmıştır. Böylece ne yalnızca geçmişe takılıp öç güdülmektedir ne de sırf ileriye dönük ıslahçı hareketler

²⁵ Centel, Nur, “Cezanın Amacı ve Belirlenmesi”, s. 347

²⁶ Toroslu, Haluk, “Ceza Müeyyidesi”, s. 50

yapılmaktadır. İkisinden de esintiler taşıyan karma teori, günümüzde pek çok devletin cezalandırma mantığına esas teşkil etmektedir.²⁷

Bu hususta karma teori, mutlak teorilerden olan kefarete teorisi ile nispî teorilerin bir sentezinden oluşmaktadır. Bu bağlamda adalet teorisinden ziyade kefarete teorisi ön plana çıkmakta, salt adaletin sağlanması için bir amaç güdülmemektedir. Karma teori bağlamında “kefarete” niteliği de bulunan ceza, failin ıslahını ve toplumun korkarak suç işlenmesini yahut işlenen suçtan sonra tekrardan suç işlenmesini engellemeyi amaçlamaktadır.²⁸

1.1.2. Cezanın Nitelikleri

Cezalar; kamu otoriteleri tarafından atanan hâkimler marifetiyle verilir ve yine kamu otoriteleri tarafından atanan memurlar aracılığıyla yerine getirilir. Yani cezalar kamusal karakterde yaptırımlardır.²⁹ Cezalandırma erki, üstün bir otoriteye aittir ve bu otorite de devlettir. Cezalar da bu üstün otorite tarafından verildiği ve yerine getirildiği/infaz edildiği için kamusal bir vasfı haizdir.³⁰ Bireyler tarafından işlenen haksız fiile karşılık olarak verilen her yaptırım ceza değildir. Örnek vermek gerekirse sokakta çocuğuna şiddet uygulayan bir ebeveyne karşı infial duyarak hareket eden ve kendisini engellemek adına o ebeveyne saldıran bir kişinin mesleği yargıç dahi olsa o esnada yargıçlık mesleği kisvesi altında hareket etmediği için (yani mesleğinden bağımsız olarak hareket ettiği için) şiddet uygulayan ebeveyni cezalandırmış sayılmaz. Yargıcin ilgili ebeveyni cezalandırmış olabilmesi için mesleğini kamusal alanda ifa etmesi ve bu ifa sürecinde ceza kanunlarına göre karar vermesi gerekir.³¹

²⁷ Düalist teori olarak da anılan bu teörinin örneği için bkz. **Falcón y Tella**, María José/**Falcón y Tella**, Fernando, s. 73 vd.

²⁸ **Centel**, Nur, “Cezanın Amacı ve Belirlenmesi”, s. 348

²⁹ **Toroslu**, Nevzat/**Toroslu**, Haluk, Ceza Hukuku Genel Kısım, 27. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2023, s. 441, **Falcón y Tella**, María José/**Falcón y Tella**, Fernando, s. 36 vd., **Hafizoğulları**, Zeki, Ceza Normu: Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Hukuku Düzeni, s. 208 vd.

³⁰ **Hafizoğulları**, Zeki, Ceza Normu: Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Hukuku Düzeni, s. 208

³¹ **Falcón y Tella**, María José/**Falcón y Tella**, Fernando, s. 13-14

Çıkış noktası olarak bakıldığında öç alma uygulamaları, cezalandırmanın temelini oluşturur.³² (Her zemin ve zamanda birebir aynı gidişat yahut şekilde olmasa dahi) alınan öç, yerini zamanla kısasa, kısas yerini tazmin etmeye/edilmeye, tazmin de yerini para cezası ve hapis cezasına bırakmıştır. Bu ilerlemede cezalandırma biçimleri değişmiş olsa dahi değişmeden kalan tek bir şey vardır ve o da yapılan kötülüğe kötülük ile mukabelede bulunmaktır. Ayrıca belirtmek gerekir ki günümüzde esasen uygulanan hapis cezasının temelleri tutukluluk ile bağlantılıdır. Tutuklu olma yahut aktif yakalanmış olma hâli, daha ziyade yargılamanın devamında sanığın bir yere ayrılmasını, kaçmak yahut saklanmak suretiyle kendisini yargılamadan veyahut işkenceden bağışık tutmasını engellemek amacıyla ortaya çıkmıştır. Lakin hem ekonomiden hem de zamandan tasarruf etmeyi kolaylaştıran bireyi hapsedme durumu, zamanla bir “tedbirden” bir “cezaya” dönüşmüştür.³³

İntikamın alındığı dönemlerde suçun mağduru tarafından faile karşı yapılacak kötülüğü seçme hakkı tanınırdı, kısasın uygulandığı dönemlerde işlenen fiile karşılık olarak aynadaki görüntü gibi aynı fiil ile karşılık verilirdi, tazminin uygulandığı zamanlarda (görünüşte rıza olsa dahi fail tazmin etmeye mecbur kaldığı için) parası elinden alınırdı. Günümüzde ise suç işleyen kişinin ya malvarlığına müdahale edilir ve belli bir para ödemesi için kamu aygıtları devreye sokulur ya da kişi özgürlüğünü belirli bir süre için kaybeder ve cezaevine konur. Her ne kadar anlatılan hususlar gayet tabii süreçler olsa yahut kulağa doğal gelse dahi şu bir gerçektir ki suç işleyen kişiye karşı ceza vermek – orantılı ve gerekli olsa da – o kişiye bir kötülük etmek anlamına gelmektedir. İşte bu edilen sistematik ve kanunî kötülük, cezanın başka bir niteliği yahut adlandırmasıdır.

Cezaların başka bir niteliği de caydırıcı olmasıdır. En azından hâkim anlayış budur. Verilen her ceza caydırıcı değildir. Ancak cezalardan beklenen ve teorik dahi olsa cezaların niteliklerinden bir tanesi de caydırıcı olmalarıdır. Cezaların caydırıcılığı çok önemli bir husus olup caydırıcı olmayan cezaların geleceğe dönük olarak genel ve özel önlemeyi sağlamayacağı tahmini yerinde bir tahmin olacaktır. Caydırıcılık da infaz

³² Bkz. **Pashukanis**, Evgeny B., Genel Hukuk Teorisi ve Marksizm, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2019, s. 177

³³ Benzer yönde bkz. **Demirbaş**, Timur, İnfaz Hukuku, 8. Baskı, Seçin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 123

rejimi ile ilgili olduğu için salt ağır veya sert cezaların verilmesi yeterli olmaz. Verilen cezaların infazının da titizlik ile takip edilmesi gerekir. Yani caydırıcı olan ceza ağır olan ceza değil, infazından kaçınılamayacak olan (kaçınılmaz olan) cezadır denilebilir.³⁴

Faile verilecek cezanın orantılı/ölçülü olmalıdır. Failin sebep olduğu zarar ile birebir örtüşmese dahi zararı karşılayacak ölçüde bir ceza verilmelidir. Bu karşılama tazmin olarak anlaşılmalıdır, zira tazmin edilebilme hususu ceza hukukunun inceleme alanı dışında olup özel hukuk karakterlidir. Karşılık, suç ile cezanın oransal mukayesesi olarak algılanmalıdır. Ceza, suçlu tarafından topluma verilen zarara oranlı olacak şekilde faile bir zarar vasıtasıyla ödetmedir.³⁵

Mevzuatımızda da Türk Ceza Kanunu m. 20 bağlamında kendisine yer bulan cezaların şahsiliği ilkesi, cezanın başka bir niteliğidir. Zarara yol açan kişi, zararın karşılığı olarak cezanın tek muhatabı olmalıdır, yakınları zarara sebebiyet vermediği için sorumlu tutulamamalıdır.³⁶

1.1.3. Cezalandırmanın Fonksiyonları

Modern devleti modernlik öncesi devletlerden ayıran hususlardan bir tanesi de şiddetin örgütlü ve tekel olacak şekilde kullanılmasıdır. Şiddet denince akla yalnızca kolluk ve ordu gelmemeli, ceza hukuku da bu şiddetin bir tezahürü olarak anlaşılmalıdır. Zira kişilere doğrudan silah tutulmasa dahi hapsedme iktidarının otorite elinde bulunması da bir şiddet biçimidir. Şiddetin hapsedme vasıtasıyla cezalandırma şeklindeki yaygın kullanımı, devletin baskı aygıtı olan ceza hukukunun marifetidir.³⁷ Bu hapsedme gücü

³⁴ **Beccaria**, Cesare, Suçlar ve Cezalar Hakkında, s. 129

³⁵ **Hafizoğulları**, Zeki, Ceza Normu: Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Hukuku Düzeni, s. 189

³⁶ **Falcón y Tella**, María José/**Falcón y Tella**, Fernando, s. 155 vd., s. 214

³⁷ Ceza hukukunun normatif perspektifi dışından hukuka bakmak ve bu şekilde cezalandırmanın felsefesine farklı bir izlekten incelemek için bkz. **Althusser**, Louis, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, 4. Baskı, İthaki Yayınları, İstanbul, 2010 s. 65 – 69

de devletin hapsedilen suçlular üzerinde, sıradan bir vatandaşına oranla daha farklı ve daha sıkı bir otorite kurmasına yol açmaktadır.

Hükümlü cezaevindeyken hür bir vatandaştan çok başka haklara ve daha da önemlisi çok başka sorumluluklara sahiptir. Özgürlüğünü yitirmiş bulunan hükümlü; şayet koşullar elverişli ise ve tekrardan özgürlüğüne kavuşmak istiyorsa öncelikle iyi hâlli bulunmalıdır. İyi hâlliliğin tespitinde görevli merci, cezaevinin idare ve gözlem kuruludur. Hükümlü iyi hâlli ise ve denetimli serbestliğe ayrılmak yahut koşullu olarak salıverilmek üzere gereken süreler bakımından şartlar da oluştuysa karar merci infaz hâkimidir. Görülebileceği üzere hükümlünün özgürlüğü elinden alındıktan sonra özgürlüğün yeniden kazanılması için farklı mercilerin kararlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu da hükümlü üzerindeki kurulmuş olan tahakkümün açık seçik belirtisidir. Dolayısıyla tahakküm altına alınan hükümlü, yalnızca hükümlü bir birey olmaktan çıkmakta, disiplin altına alınmış bir süje hâline gelmektedir. Bu durumun maksadı, cezalandırmanın amaçlarından rehabilitasyon mantığına tam anlamıyla uymamakta ve cezanın hükümlüler ve hükümlülerin toplum üzerindeki bıraktığı ibretten ötürü bir disipline etme mekanizmasının inşasıdır.

Tahakküm altına alınmış bulunan hükümlünün cezalandırma aygıtı sayesinde sürekli bir gözlem altına alındığı hususu da belirtilmelidir.³⁸ Hapsedilmiş fail hapishane içerisinde iken, denetimli serbestlik gibi tahliye içeren kurumlarla birlikte cezasını hapishane dışında infaz eden failler ise denetimli serbestlik müdürlüğü gibi kurumlar aracılığı ile hapishane dışında iken gözlem altında tutulmaktadır. Dolayısıyla iktidar, faili cezanın infazı sürecinde (hatta mükerrirlerin ve bazı suç faillerinin infazın bitişini takiben tekrardan denetimli serbestlik tedbiri altına alınmasıyla birlikte infaz sonrasında) gözlemlemeye devam ettirmektedir.

Yukarıda da bahsedilmiş olduğu üzere cezalandırma anlayışlarından olan nispî teoriler, geleceğe yönelik bir fayda beklentisi içerisinde faili etkisizleştirmek, ıslah etmek ve ona ceza vererek toplumda ibret uyandırma maksadı taşırlar. Dolayısıyla da verilecek cezalar, suçlunun işlemiş olduğu suçun izlerini gerek toplum gerekse de failden silmek

³⁸ Foucault, Michel, Hapishanenin Doğuşu, s. 335

amacı, cezalandırmanın fonksiyonları arasında sayılabilir.³⁹ Hem bireysel hem de toplumsal rehabilitasyon düşüncesi, kanımızca yerli yerinde bir düşüncedir. Zira salt suç işlenmiş olması sebebiyle suçlu kişiyi cezalandırmak ne geçmişi değiştirir ne günümüzü ne de geleceği. Ancak rehabilitasyon faaliyetleri aracılığı ile tazmin edilebilecek malvarlığına karşı suçlar gibi suçların tazmini maddî anlamda mümkün hâle gelmekle birlikte manevî olarak da hem fail hem mağdur hem de toplum tatmin olabilmektedir. Elbette ki hayata, vücut bütünlüğüne, cinsel dokunulmazlığa vb. karşı suçların tam anlamıyla tazmini mümkün değildir. Lakin rehabilite edici tutumlar ile suçun izleri tam silinemesi dahi suçun tekrarının önüne geçilebilme ihtimali (ki bu bağlamda failin etkisizleştirilmesi önem arz etmektedir) artmaktadır. Bu sebeplerden ötürü cezaların rehabilite edici (yani faydacı perspektif) özelliklerinin baskın olması, anılan sebeplerle oldukça yararlı ve zannımızca gereklidir.

1.2. CEZA ADALETİ SİSTEMİ

Temelinde intikam/öç alma fikrine dayanan ceza hukuku,⁴⁰ günümüzdeki “modern kapatma (hapis cezası)” anlayışına evrilene kadar birçok değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Ancak temelde hep intikam kavramı vardır. Bahse konu intikam, çok eski zamanlarda kısas anlayışı ile uygulanmıştır.⁴¹ Geçirilen dönüşüm içerisinde kısas yerini verilen zararın tazminine, sonrasında işe yavaş yavaş “katalog” niteliğindeki kanunda/metinde yazan cezalara bırakmıştır. Bu cezalar ise “belirlilik” ilkesine uygun olup suçlar ve cezaların önceden belli olması, sonradan kıyasen değiştirilememesi ölçütüne dayanmıştır. Modern dönemde ise suçluların dört duvar arasında kapatılması ile son aşama olan hapisane/hapsetme aşamasına geçilmiştir ki tezin de konusunu oluşturan denetimli serbestlik benzeri kurumların varlığı ile bu dönemin de kapanmaya

³⁹ Bkz. **Koca**, Mahmut/**Üzülmez**, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 31

⁴⁰ Bkz. **Pashukanis**, Evgeny Bronislavovic, Genel Hukuk Teorisi ve Marksizm, s. 177 – 179

⁴¹ **Lyons**, Lewis, Cezalandırmanın Tarihi, 1. Baskı, Paris Yayınları, İstanbul, 2018, s. 34

yüz tuttuğu söylenebilir. Çalışmanın maksadını aşmamak adına tüm bu bahse konu edilen hususlar uzun uzun ele alınmayacak, özetlenmekle yetinilecektir.

Ceza hukuku, tanımı itibariyle birçok farklı esere göre birçok farklı şekilde tasvir edilebilir. Ceza hukukunun açıklanmasında çok farklı kıstaslar da kullanılabilir. Genel eğilim, ceza hukukunu öğretideki tanımlarla ve mevzuata yapılan atıflarla şekillendirmek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğretide birçok farklı tanım ile karşılaşmaktayız. Ceza hukukunun öğretide “*failin kişiliğine göre de değişebilen cezaî sonuçlarla yasaklanan hukuka aykırı fiilleri öngören hukuk normlarının bütünü*”⁴², “*bir irade tezahürü, iradenin emir olarak tezahürü, beşerî değerler/davranışlar sistemi bütünü*”⁴³, “*devletin keskin kılıcı, suç adı verilen haksızlığın yapısını ve bu haksızlığın karşılığında öngörülen yaptırımları ve özelliklerini incelen kamu hukuku dalı*”⁴⁴, “*sosyal düzene karşı olan hangi davranışların suç olacağını belirleyen ve suçun hukukî sonucu olarak onu cezayla tehdit eden...*”⁴⁵ şeklinde tarif edildiğine tanıklık etmekteyiz.⁴⁶

Ceza hukuku, kılıç hakkıdır ve bu bağlamda devletin iç egemenliğinin tezahürüdür.⁴⁷

Diğer hukuk branşları gibi ceza hukuku da bir hukuk dalıdır. Ancak diğer hukuk

⁴² **Toroslu**, Nevzat/**Toroslu**, Haluk, Ceza Hukuku Genel Kısım, 27. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2023, s. 17

⁴³ **Hafizoğulları**, Zeki/**Özen**, Muharrem, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Us-A Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 3 – 16

⁴⁴ **Zafer**, Hamide, Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1 – 75, 8. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 2 – 3

⁴⁵ **Demirbaş**, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 50

⁴⁶ Kuşkusuz tüm bu tanımlamalar yerinde ve doğru tanımlamalardır. Ancak, kanaatimizce, bu tanımlara bazı eklemeler daha yapmak gerekmektedir. Eklenilmesi gereken husus ise şudur: Mevzuat haricindeki noktalara da değinmek, hukukun yazılı emir ve yasaklarının layıkıyla yerine getirildiği yanılığsından sıyrılmak, hukukun otonom ve mükemmel bir surette işlediğini fikrinden uzaklaşmak. Bahse konu tanımlar, genel olarak ceza hukukunun kendi kendine, otonom bir şekilde işlediği kanaatine varmaktadır. Ancak bu yaklaşım bizce tam manasıyla doğru değildir. Zira ceza hukukunun bir baskı aygıtı olması – bu bağlamda sınıfsal tahakküm aracı olduğunun farkına varılması gerektiği unutulmamalıdır – ve bu baskı aygıtının kullanılması, kullananların çıkarına hizmet edeceği için salt yazılı normların layıkıyla uygulanması kaygısının olmadığına işaret etmektedir. Bir kuralın salt ihdas edilmiş olması, o kuralın muhakkak dosdoğru uygulanacağı anlamına gelmez. Kuralların uygulanması, sınıfsal tahakküm amacına denk düştüğü ölçüde yahut biçimde uygulanır. Bu sebeple bahse konu edilen bu hususun da ceza hukuku tanımlaması yapılırken dikkate alınması gerekmektedir. Benzer yönde bkz. **Pashukanis**, Evgeny Bronislavovic, Genel Hukuk Teorisi ve Marksizm, s. 183

⁴⁷ Benzer yönde **Foucault**, Michel, Hapishanenin Doğuşu, s. 92 – 95; **Zehr**, Howard, Changing Lenses: A New Focus for Crime and Justice, Herald Press, 1990, s. 101 – 104. Aktaran: **Ketizmen**, Muammer,

dallarından farklı olarak bireyler üzerinde en direkt ve sert etki sahibi olanıdır. Kanunun emrettiği bir şeyi yapmama yahut yasakladığı bir şeyi (suçu) yapma sonucunda öngördüğü müeyyide (ceza), ceza hukukunun en basit tarifi olabilir.⁴⁸

Liberal söylem içerisinde ceza hukuku, toplumsal düzeni ihlâl eden suçlunun cezalandırılarak toplumsal düzenin yeniden tesisinin sağlanması açısından zaruri olarak görülmektedir. Buna göre suç şüphesi altındaki kişi soruşturma ve kovuşturma geçirmekte, cezası kesinleştiği zaman ise cezasının infazı sağlanmakta ve ihlâl ettiği yasa normlarının karşılığı olarak cezalandırılmaktadır. Buna mukabil olarak ise bir nevi ettiğini bulmakta, verdiği zararın tazmininin sağlanması hedeflenmektedir.

Ceza hukukunun iktidarın gücünü sağlamlaştırmak için bir araç olarak kullanıldığı da iddia edilmektedir. Bu görüşe göre iktidar, yetkilerini kullanırken yasal olarak kanunları uygulamaktan öteye geçmeyen mahkeme ve hâkimleri kendi çıkarları ve amaçları doğrultusunda kullanabilmektedir. Bu anlamda iktidar, elindeki parlamento çoğunluğundan faydalanıp çıkarttığı keyfi kanunlar aracılığıyla yargı erkine kendi emellerini dayatabilmektedir.⁴⁹

Bazı görüşler ekseninde ise ceza hukukunun devletin “baskı aygıtı” olarak nitelendirildiğini görmekteyiz. Althusser, bu hususu “... *hukuk zorunlu olarak baskıcıdır ve hakkın gerektirdiği cezayı Ceza Yasası biçimiyle hukuka katar. Böylece Ceza Yasası’na biçimsel olarak kaydedilmiş ve kuralların çiğnendiğini saptayan Yargıçlar tarafından karara bağlanan cezaları gerçekleştiren devletin bir baskı aygıtının var olması koşuluyla işleyebilecektir...*” diyerek vurgulamaktadır.⁵⁰ Gerçekten de suç işlediği düşünülen kişinin yargılanması sırasında tutuklanması, adli kontrol ile belli hareketlerinin kısıtlanması ve yargılama sonucunda para yahut (daha çarpıcı olan) hapis cezasına mahkûm edilmesi ile bu cezaların titizlikle infazının gerçekleştirilmesi; bu yolla da ilerleyen süreçte fail tarafından yeniden suç işlemesinin

Cezalandırıcı Adaletten Onarıcı Adalet: Türk Ceza Hukukunda Uzlaştırma, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 60 – 61

⁴⁸ **Pashukanis**, Evgeny B., Genel Hukuk Teorisi ve Marksizm, s. 177

⁴⁹ Bkz. **Yaşar**, Ercan, “Ceza Hukukunun İktidarı Sınırlama Fonksiyonu Üzerine Bir Değerlendirme” C: 2021, S: 156, 2021, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, s. 43

⁵⁰ **Althusser**, Louis, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, 4. Baskı, İthaki Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 66

önlenmesi (fiziksel engelleme) ve toplumun tüm bu süreç sonrası suç işlemekten korkmasını sağlaması (psikolojik engelleme) ceza hukukunun baskıcı karakterini açıkça ortaya koymaktadır.⁵¹ İktidar, sahip olduğu erkin yeniden üretimi ve yeniden tesisini hedeflerken çoklukla ceza hukukuna başvurmakta, otorite tesisinin sağlanması için ceza hukukunun önemi yadsınmamaktadır. Pashukanis de benzer şekilde “...ceza yargılaması, iktidar sahipleri için artık sadece bir zenginleşme kaynağı değil fakat, yoksul serseriler, dilenciler ve benzerleri üzerinde olduğu gibi özellikle, derebeylerinin ve devletlerinin dayanılmaz sömürsünden kaçan köylüler üzerinde acımasız ve kaba bir baskı aracıdır...”⁵² diyerek ceza hukukunun baskıcı yönü/cephesi üzerinde durmuştur.

Tüm bu anlatılanları her yönüyle tasdik ettiğimiz anlamına gelmemekle birlikte ceza hukukunun baskıcı bir karaktere sahip olduğunu inkâr etmek anlamsız olacaktır. Zira Anayasa ile teminat altına alınan kişisel dokunulmazlık, kişi hürriyeti, seyahat özgürlüğü gibi temel hak ve hürriyetler, ceza hukukunun kısıtlamaya tâbi tuttuğu konular olmuştur. Belli şartlar altında bu hak ve özgürlükler, devlet erkleri ile kısıtlamaya konu yapılabilmektedir. Toplumsal düzene karşı bir saldırı ortaya çıktığında, soruşturma başlatıldıktan sonra ve kovuşturma ile saldırı olan suçun sabit görülmesi üzerine ilgili kişi üstünde birtakım tedbir ve cezaların hükmedildiğini görmekteyiz. İşte zikredilen tüm bu süreç ceza hukuku aygıtları ile icra ve infaz edilmekte, bireyler arası hakemlik konumundan çoktan uzaklaşmış ve kamusal maske giymiş olan aygıtların marifetiyle başlatılıp son bulmaktadır.

Bu başlıkta değinilen noktaları derlemek toplamak ve özetlemek gerekirse toplumsal düzen içerisinde başat konumda olduğu iddia edilebilecek ceza adaleti sistemi, bireyleri cezalandırmakla mükellef iken ceza yasalarının ihdasından sorumlu olan devlet makamları da toplumsal ihtiyaç ve tepkilere – bu bağlamda sosyoekonomik konjonktürün de gözetilmesiyle birlikte – kulak vermekte, toplumun nabzının

⁵¹Benzer yönde **Akman**, Şefik Taylan, “Devletin Şiddet Araçları Üzerindeki Tekelci Kontrolü ve Meşruiyet Sorunu -12 Eylül 1980 Sonrası Türkiye’de Ordu ve Meşruiyet”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara, 2006, s. 150

⁵²**Pashukanis**, Evgeny B., Genel Hukuk Teorisi ve Marksizm, s. 183. Zenginleşme aracı olarak bahsedilen husus, doğal ekonominin dağılmasını izleyen süreçte köylülerin sömürülmesinin yoğunlaşması, ticaretin gelişmesi ve sınıflarla tabakalara dayanan bölünme üzerine kurulan devlet örgütlenmesine bir atıftır. Buna göre köylü sömürsünün artmasına mukabil devletin cezalandırma aracını bir zengin olma, çıkar sağlama aracı olduğundan bahsedilmektedir.

tutulması sonucunda da neyin suç neyin cezalandırmaya layık olduğu hususunda karar verirken bu toplumsal ilişkilere de uygun düzenlemeler yapmaktadır. Toplumsal düzenin yalnızca bireyler arasındaki ilişkilerin korunması olmadığı, ekonomik dinamiklerin de kapsanması gerekliliği de akılda tutulmalıdır. Bunların sonucu olarak toplumsal düzenin tesisi de bir sonuç olarak tezahür etmektedir.

1.3. İNFAZ REJİMİNİN CEZA ADALETİ SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

1.3.1. Genel Olarak İnfaz Hukuku

Devletin sahip olduğu egemenlik, hukukî alanda karşımıza üç erkte çıkar: Düzenleme erki, yargılama erki ve yerine getirme erki.⁵³ İnfaz hukuku, ceza hukukunun yerine getirme erki/mekanizmasıdır. Meşruiyetini devletin sahip olduğu bu erkten alan infaz hukuku, devletin yerine getirme yetkisinin kullanılış biçimini ifade eder.

İnfaz hukuku, mahkemelerce verilen cezaya yahut güvenlik tedbirine mahkûmiyet hükümlerinin kesinleşmesi ile başlayan infaz aşamasının nasıl yürütüleceği, hangi mercilerce yürütüleceği, bu süreçteki sùjelerin hakları ve sorumluluklarının ne olduğuna ilişkin hükümler içeren ve ceza hukukunun alt dalı olarak kabul edilebilecek bir kamu hukuku disiplini⁵⁴

⁵³ Bu üç erkin incelemesi için bkz. **Uğurlu**, Göksu, “Uluslararasılaşan Burjuva İktidarının Bir İşlevi Olarak Egemenlik: Irak'ta 2003 İşgali Sonrası Devletin Yeniden Biçimlendirilmesi”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara, 2023, s. 53 vd.

⁵⁴ Öğretide infaz hukukunun bağımsız bir kamu hukuku disiplini mi yoksa bir ceza hukuku alt-disiplini mi olduğu tartışmalıdır. Kanaatimizce gerek maddî gerek şekli ceza hukuku hükümleri ile sıkı sıkıya bağlı olması ve bu hükümlerin varlığı olmadan tek başına bir mana ifade etmeyecek olması sebebiyle infaz hukuku, ceza hukukuna bağlı bir alt-disiplindir. Kısaca infaz hukukunun ceza hukukuna bağlı bir alt bölüm olduğunu kabul eden görüşler için bkz. **Öztürk**, Bahri/**Erdem**, Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 19. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 37; **Demirbaş**, Timur, İnfaz Hukuku, s. 56. İnfaz hukukunun bağımsız bir kamu hukuku dalı olduğunu kabul eden görüşler için bkz. **Aras**, Bahattin/**Güverçin**, Sezgin, İnfaz Hukuku, 2. Baskı, Yetkin

Maddî ceza hukuku hükümleri olarak isimlendirilen ve suç teşkil eden fiillerin, suçun unsurlarının, cezalandırılabilirliğin koşullarını ve güvenlik tedbirlerinin uygulanabilirliğini düzenleyen hükümler olarak özetlenebilecek hükümlerin⁵⁵ nazara alınması sonucu verilen kararların yansımaları infaz hukukunda görmekteyiz. Geniş anlamda ceza hukuku ekseninden bakıldığında ceza adaleti sisteminin aksını oluşturan husus, maddî ceza hukuku hükümleridir.

Maddî ceza hukuku hükümlerinin nasıl tatbik edileceği, ceza muhakemesi hukukunun konusunu oluşturmaktadır. Doktrinde ceza muhakemesi (yahut şeklî ceza hukuku) tanımlanırken “suç dolayısıyla yapılan muhakemeyi düzenleyen hukuk dalı”⁵⁶ şeklinde de tanımlanmaktadır. Bu anlamda suç işleyen kişinin nasıl yargılanacağı, hangi aşamalardan geçileceği vb. hususlarda muhakeme hukukunun bir dalı olan ceza muhakemesi hukuku devreye girecektir. Ceza muhakemesi evrelerinin bitişini takiben ise infaz aşaması karşımıza çıkacaktır.

İnfaz hukuku, yukarıda bahsedildiği üzere, maddî ceza hukuk hükümlerinin tatbiki maksadıyla ve şeklî ceza hukuku sınırları içerisinde yürütülen ceza muhakemesi/suç yargılaması sonucunda verilen mahkûmiyet ve güvenlik tedbiri kararlarının yahut ceza yargılaması esnasında hükmedilen tedbirlerin uygulanması ile ilgili kısımlar ile sınırlıdır.

Temelinde infazın tanımıyla başlayarak infaz türlerini, infaz hukukunun yetkili mercilerini, hükümlünün (ve sınırlı da olsa tutuklunun) hak ve yükümlülükleri ile disiplin ve cezaî sorumluluğunu, matematiksel (uygulamada “yatar hesabı” olarak da adlandırılan, hükümlünün ceza infaz kurumlarında geçireceği sürelerin tespitine yarayan kuralları kasten) hesap kurallarını içeren normların bütününden ibaret olan infaz hukuku, içerik itibarıyla büyük oranda ceza muhakemesi hukuku kurallarına benzemektedir. Maddî ceza hukuku hükümlerini şeklî ceza hukuku kurallarından

Yayımları, Ankara, 2024, s. 40; **Özbek**, Veli Özer, İnfaz Hukuku, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 74

⁵⁵ **Koca**, Mahmut/Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 33

⁵⁶ **Centel**, Nur/Zafer, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 20. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 3

ayıran en büyük kıstaslardan birisi lehe uygulama farklılıklarıdır. Maddî ceza hukukuna ilişkin hükümlerin uygulanmasında TCK m. 7/2 uyarınca failin lehe olan hükümlerin uygulanması prensibi ile hareket edilmektedir. Ancak ceza muhakemesi hukuku kurallarının uygulanmasına bu durum söz konusu değildir, derhâl uygulama prensibi karşımıza çıkmaktadır.

Kural olarak derhal uygulanan infaz hukuku hükümlerinin istisnaları TCK m. 7/3'te belirtilmiştir: *“Hapis cezasının ertelenmesi, koşullu salıverilme ve tekerrürle ilgili olanlar hariç; infaz rejimine ilişkin hükümler, derhal uygulanır.”* Burada önemle belirtmek isteriz ki, ileride de değinileceği üzere, koşullu salıverilme ile doğrudan bağlantılı olması sebebiyle ve koşullu salıverilmeden bağımsız düşünülmemeyeceği için denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması suretiyle cezaların infazına dair hükümlerin de failin lehine uygulanması prensibi çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

İnfaz hukukunun ceza adaletini “yerine getirme” fonksiyonunu haiz olması nedeniyle tek başına bir anlam ifade etmediği iddia edilebilir. Tekerrür gibi Türk Ceza Kanunu'nda kendine yer bulan kurumların etkisiyle infaz rejiminin değişmesi buna örnek verilebilir. Yahut koşullu salıverilmeye dair sınırlı sayıda sayma metoduyla gösterilen istisna suçların ayrıksı düzenlemelere tâbi olması da örnek olarak verilebilir.⁵⁷ Bu sebeple infaz hukukunun normatif yorumu, infaz hukukuna içkin maddî ceza hukuku hükümlerinden, sistematik benzerliği ve kendisine bol bol atıf

⁵⁷ İnfaz Kanunu m. 107/2 ikinci cümle hükmü: Türk Ceza Kanunu'nun;

- a) Kasten öldürme suçlarından (madde 81, 82 ve 83) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,
 - b) Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçundan (madde 87, fıkra iki, bent d) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,
 - c) İşkence suçundan (madde 94 ve 95) ve eziyet suçundan (madde 96) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,
 - d) Cinsel saldırı (madde 102, ikinci fıkra hariç), reşit olmayanla cinsel ilişki (madde 104, ikinci ve üçüncü fıkra hariç) ve cinsel taciz (madde 105) suçlarından süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,
 - e) Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan (madde 102, 103, 104 ve 105) hapis cezasına mahkûm olan çocuklar,
 - f) Özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlardan (madde 132, 133, 134, 135, 136, 137 ve 138) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,
 - g) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan (madde 188) hapis cezasına mahkûm olan çocuklar,
 - h) Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçlarından (madde 326 ilâ 339) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,
- cezalarının üçte ikisini infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilirler.

yapılması sebebiyle de şekli ceza hukuku hükümlerinden apayrı/bağımsız olarak düşünülemez, yorumlanamaz.

İnfaz hukukunun yerine getirme fonksiyonu, ceza adaleti sisteminden beklenen suç oranının düşmesi/düşürülmesi eğilimine direkt olarak yansımıştır. Zira yerine getirilmeyen ceza, kendisinden beklenen “uslandırma”, “sindirme”, “caydırma” vb. fonksiyonlarını icra edemez. Dolayısıyla ancak tüm bu hususlar akıllarda bulundurulurken infaz hukuku anlaşılabilir. Ancak infaz hukukunun suç oranlarına olan etkisinin sınırlı olduğu unutulmamalıdır.

1.3.2. İnfaz Hukukunun İlkeleri

İnfaz hukukunun ilkeleri olarak kabul edilen birtakım ilkeler mevcuttur. İnfazda eşitlik ilkesi, cezanın insan onuruna saygı ilkesine uygun infaz edilmesi, infazın kanunilik ilkesine uygun yapılması, infazın bireyselleştirilmesi, infaz hukukunun temel ilkeleridir.⁵⁸

İnfazda eşitlik ilkesi, İnfaz Kanunu m. 2/1’de de belirtildiği üzere ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin kuralların hükümlülerin ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefi inanç, millî veya sosyal köken ve siyasî veya diğer fikir yahut düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılmaksızın ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaksızın uygulanmasını ifade eder. Dolayısıyla infazın süjesi olan hükümlü hakkında hükümlünün statüsü, cinsiyeti vs. gözetilerek başka hükümlülere nazaran daha avantajlı yahut dezavantajlı muameleler uygulanamaz, işlemler yapılamaz. Bir hükümlü, kanunî sebepler hariç ayrıcalığa tâbi tutulamaz.

İnfaz Kanunu m. 2/2’de ise cezanın insan onuruna saygı ilkesine uygun infaz edilmesi ilkesi düzenlenmiştir. Buna göre ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz. Bu ilkenin başka

⁵⁸ Aras, Bahattin/Güverçin, Sezgin, İnfaz Hukuku, s. 44 vd.

bir yansımaya ise İnfaz Kanunu m. 6/1-b'de yer verilmiştir. Buna göre hürriyeti sınırlandıran cezaya bağlı hürriyetten yoksunluğun insan onuruna saygının korunmasını sağlayacak maddî ve manevî şartlar altında infaz edilmesi üzerinde durularak insan onurunun cezanın infazı kapsamında korunmuş olduğu dile getirilmiştir. Zira bir kişinin salt suç işlemiş olması, onurunun yok sayılarak cezalandırılması anlamına gelemez, kişi suçlu olsa dahi verilen ceza insanlık onuruna uygun olmalı ve bu uygunluk altında infaz edilmelidir.⁵⁹

İnfazın kanunilik ilkesine uygun yapılması; İnfaz Kanunu m. 6/1-c'de açıkça belirtildiği üzere hükümlünün mevzuatta tanınmış haklarının dokunulmazlığını sağlamak için cezanın infazında ve iyileştirme çalışmalarında kanunilik ve hukuka uygunluk ilkelerinin temel alınacağını vurgulamaktadır. Keyfi infazın önüne geçmeye çalışılması açısından bu ilke; hükümlüye keyfiyetten uzak, hukuka uygun bir infaz öngörmektedir.⁶⁰

İnfazın bireyselleştirilmesi, İnfaz Kanunu m. 23 bağlamında hükümlü için en uygun olan infaz usullerinin uygulanması anlamına gelir. Hükümlünün kişisel özellikleri, bedenî, aklî ve sıhî durumu, suç işlemekten evvelki yaşamı, sosyal ilişkileri ve çevresi, sanatsal ve meslekî faaliyetleri, ahlâkî eğilimleri, suça karşı tutumu yahut bakış açısı, hükümlülük süresi ve suç türleri belirlenerek, hâllerine uygun ceza infaz kurumlarına ayrılması ve bunlara göre belirlenecek infaz ve iyileştirme rejimi; gözlem, değerlendirme ve inceleme yöntemiyle çalışan gözlem ve sınıflandırma merkezlerinde yahut kapalı ceza infaz kurumlarının bu hizmete tahsis edilen bölümlerinde yapılır. Hükümlü; işlediği suç tipine, gösterdiği eğilime, davranışları ve tutumları nedeniyle sıkı gözetim ve denetim altında bulundurulması gerekliliğine göre yüksek güvenli ya da normal güvenli ceza infaz kurumlarına yahut açık ceza infaz kurumlarına gönderilir. Tüm bu sayılan hususlar çerçevesinde yapılacak olan değerlendirme sonucunda hükümlü açısından hangi infaz şeklinin uygun olduğu saptanacak ne infaz, hükümlü merkez alınacak şekilde bireyselleştirilecektir.

⁵⁹ Aras, Bahattin/Güverçin, Sezgin, İnfaz Hukuku, s. 49

⁶⁰ Aras, Bahattin/Güverçin, Sezgin, İnfaz Hukuku, s. 50

1.3.3. Genel Olarak İnfaz Süreci

Sanık hakkında atılı suçun sübutu ve diğer şartların varlığı (sanığın kusur yeteneğinin bulunması gibi) hâlinde CMK m. 223/5-6 uyarınca mahkûmiyet kararı yahut güvenlik tedbiri kararı verilir. İnfaz hukuku, İnfaz Kanunu m. 4 uyarınca verilen kararın kesinleşmesiyle devreye girer. Akabinde ise kararın yerine getirilmesi aşamasına geçilir.⁶¹ Kararın kesinleşmesinin ise kanun ve yönetmeliklere uygun olarak gerçekleşmesi gerekir.⁶²

Kararın kesinleşmesinin ardından infaz işlemleri, İnfaz Kanunu m. 5 uyarınca Cumhuriyet savcısı tarafından izlenir ve denetlenir. Aynı soruşturma ve kovuşturma evrelerinde olduğu gibi Cumhuriyet savcısı, “yerine getirme” ile ödevlidir. Yerine getirilmesi gereken işlem için karar alınması icap ediyor ise Cumhuriyet savcısı, ilgili kararı infaz hâkimliklerinden talep edecektir. İnfaz hâkimliğinin görev ve yetkileri ile çalışma esasları, 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu ile düzenlenmiştir.

Hapis cezasına mahkûm olan kişi hakkında İnfaz Kanunu m. 20/4 uyarınca Cumhuriyet Başsavcılığınca bir “süre belgesi” düzenlenir. Bu süre belgesi, hükümlünün ceza infaz kurumuna alındığı ve salıverileceği tarih ile ceza süresini ve cezanın hangi hükme ilişkin bulunduğunu belirtmektedir. Uygulamada bu belgenin ismi “müddetname” olarak anılmaktadır. Müddetname, hükümlüye verilmelidir. Zira hükümlünün ne zaman cezaevine girdiği, ne zaman koşullu salıverileceği ve ne zaman hak ederek tahliye edileceği yani ne zaman infazının tamamlanacağı bu belgede açık tarih olacak şekilde yazmaktadır. Örneğin hükümlünün cezaevine girdiği tarih 3 Ocak 2024 ise bu husus, müddetnamede “Cezaevine Giriş Tarihi: 03/01/2024” şeklinde belirtilmektedir.

Müddetnamede yapılan hatalar, hükümlü bakımından kazanılmış hak doğurmayacaktır.⁶³ Doğru hesaplandığı zaman 15 Mart olan koşullu salıverilme süresi, sehven 12 Mart olarak yazıldıysa hükümlünün 12 Mart tarihinde koşullu

⁶¹ Yetgin, Feridun, Açıklamalı İçtihatlı İnfaz Hukuku, 5. Baskı, Adalet Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 33

⁶² Yetgin, Feridun, Açıklamalı İçtihatlı İnfaz Hukuku, s. 37

⁶³ Yetgin, Feridun, Açıklamalı İçtihatlı İnfaz Hukuku, s. 866

salıverilebilme imkânının bulunduğu şeklinde yorumlanamaz. Bu tip durumlarda müddetnameye itirazda bulunulabilir. Müddetnameye yapılan itiraz üzerine yahut re'sen Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından müddetnamedeki yanlışlık giderilip yeni müddetname hükümlüye tebliğ edilir. Yapılacak itiraz açısından bir süre şartı yahut sınırı bulunmamaktadır. İnfazın her aşamasında müddetnameye itirazda bulunulabilir.⁶⁴

Müddetname, soruşturma sonunda düzenlenen iddianamenin kovuşturmayaya geçilmesini ve kovuşturmanın şekillenmesini sağlaması benzeri bir işleve sahiptir. Şayet müddetname doğru düzenlendiyse açık cezaevine ayrılma ve buna bağlı olarak da denetimli serbestliğe ayrılma hesabının yapılması oldukça kolaylaşmakta, sıfırdan “yatar hesabı” yapılmasına gerek kalmamaktadır.

Hükümlü hakkında verilen hapis cezasını içeren mahkûmiyet kararının infazına başlanması hâlinde iki durum karşımıza çıkmaktadır: Hükümlünün kapalı ceza infaz kurumuna alınması yahut doğrudan açık ceza infaz kurumuna alınması. Açık ceza infaz kurumuna ayrılmanın sürecine dair detaylar ilerleyen başlıklarda işleneceği için detaya girmekten kaçınılacak şekilde ilgili konu açıklanmaya çalışılacaktır.

Hükümlü hakkında hükmolunan hapis cezası, kasten işlenen suçlar bakımından 3 yıl ve taksirle işlenen suçlarda 5 yılın üzerinde ise hükümlü ilk önce kapalı ceza infaz kurumuna alınacaktır.⁶⁵ Müddetnamesinin düzenlenmesini takiben de gerekli sürelerin kapalı ceza infaz kurumunda geçirilmesi üzerine hükümlü, diğer şartların da eksiksiz olması hâlinde, açık ceza infaz kurumuna ayrılmaya hak kazanacaktır.

Açık ceza infaz kurumları, İnfaz Kanunu m. 14'te “...*hükümlülerin iyileştirilmelerinde, çalıştırılmaları ve meslek edindirilmelerine öncelik verilen, firara karşı engelleri ve dış güvenlik görevlisi bulunmayan, güvenlik bakımından kurum görevlilerinin gözetim ve denetimi ile yetinilen kurumlar*” olarak belirtilen kurumlardır. Dolayısıyla bu kurumlarda bulunan hükümlülerin kapalı ceza infaz

⁶⁴ Yetgin, Feridun, Açıklamalı İçtihatlı İnfaz Hukuku, s. 865

⁶⁵ Bkz. Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği m. 5/1-a,b

kurumlarında bulunan hükümlülere kıyasen daha geniş hareket serbestisine ve özgürlüğüne sahip oldukları söylenebilecektir.⁶⁶

Hükmolunan hapis cezası, 10 yıldan az ise hükümlü bir ayını kapalı ceza infaz kurumunda geçirdikten ve iyi hâlliliği tespit edildikten sonra açık ceza infaz kurumuna ayrılabilir. Eğer hükmolunan hapis cezası 10 yıl veya daha fazla ise kapalı ceza infaz kurumunda geçirilmesi gereken süre, cezanın onda biri olarak ele alınmaktadır.

Açık ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler; belirli periyotlarla izne ayrılabilen, iş yurtları kapsamında hizmet sektöründe çalışabilmekte yahut kamuya yararlı hizmetler ifa edebilmektedirler.⁶⁷ Bu vesileyle suç işlemiş olduğu için damgalanan ve gerek devlet eliyle gerek de toplumsal bakış açısıyla toplumun dışına itilen hükümlü, kefaret benzeri bir davranış olarak üretim ilişkilerine açık ceza infaz kurumlarında çalışmak yoluyla katılabilmektedir. İşbu çalışma süreci içerisinde de İnfaz Kanunu m. 30/7 uyarınca hükümlü, sigortalı sayılacaktır. Dolayısıyla sahidem toplumsal yaşantıya entegre yahut yeniden-entegre olmak isteyen hükümlüler için açık ceza infaz kurumlarına ayrılmak oldukça avantajlı olabilmektedir.

Açık ceza infaz kurumları ile ilgili son zikredilmesi faydalı olan husus şudur ki denetimli serbestlik tedbiri ile cezaların infazının sağlanabilmesi için hükümlünün kural olarak cezasını açık ceza infaz kurumunda infaz ediyor olması gerekmektedir.⁶⁸

“Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı” başlıklı İnfaz Kanunu m. 105/A hükmü uyarınca hükümlü, dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla bu tedbirden faydalandırılabilir. Bahse konu dış dünyaya uyum sağlama; ceza infaz kurumundayken güncel toplumsal, ekonomik, siyasî hatta belki de (uzun süredir infaz

⁶⁶ Detaylı bilgi için bkz. **Akman**, Ali Turab, “Türk İnfaz Hukukunda Kapalı Ceza Evlerinden Açık Ceza Evlerine Geçişe İlişkin Düzenlemelerin Cezaların Özel Önleme Amacının Sağlanması Bağlamında Değerlendirilmesi”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2022, s. 69 vd.

⁶⁷ **Yetgin**, Feridun, Açıklamalı İçtihatlı İnfaz Hukuku, s. 1199

⁶⁸ **Arslan**, Çetin/**Kayanççek**, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 178. Bu yönde bkz. Yargıtay 11. Ceza Dairesi’nin 2013/20450 E. – 2013/17234 K. sayılı ve 20/11/2013 tarihli kararı: “...denetimli serbestlik hükümlerinden ancak açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartları bulunan hükümlülerin faydalanabileceği cihetle...”

kurumunda bulunan hükümlüler açısından) teknolojik değişimlerden uzak kalan hükümlünün bu değişimlere adapte olabilmesi adına imkân tanınması olarak özetlenebilir. Bununla birlikte denetimdeyken hükümlülere çalışabilme olanağı sağlanması da hükümlülük sebebiyle kaybedilmiş istihdam olanağının yeniden kazandırılması anlamına gelmektedir. Bu sebeplerle denetimli serbestlik tedbiri, kanaatimizce, hükümlünün tekrardan “topluma kazandırılması” amacına hizmet etme bakımından önemli bir noktayı haizdir.

Yukarıda verilen infaz hukukunun ilkeleri bakımından denetimli serbestlik kurumuna bir bakış atıldığında; denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması esnasında eşitlik ilkesine uygun davranılmalıdır. Suçu aynı olan kişilerin iyi hâllilik gibi yan şartlar haricinde din, dil, ırk vb. ayrımlar gözetilmeden eşit olarak bu kurumdan yararlandırılması gerekir. Bireyselleştirme yapılırken hükümlünün bireysel ihtiyaçları gözetilmeli, genel geçer ve herkese uygulanan “çerçeve” niteliğindeki uygulamalardan kaçınılmalıdır. Tedbirin uygulanması esnasında keyfi kararlardan kaçınılmalı, mevzuat hükümleri ekseninde kararlar verilmeli ve uygulanmalıdır.

Nasıl ki açık ceza infaz kurumuna ayrılma denetimli serbestlik için bir “ön koşul” ise⁶⁹, benzer şekilde denetimli serbestlik de koşullu salıverilme için bir “ön koşul” niteliğindedir. Hükümlünün adım adım özgürlüğüne kavuşma mücadelesi olan infaz hukuku içerisinde koşullu salıverilmeye hak kazanmanın bir önceki adımını denetimli serbestlik tedbiri işgal etmektedir.

Denetimli serbestlik kurumu, infaz rejiminin gevşetilmesi politikasının mevzuattaki yansımalarındandır. İnfaz hukukunda esas olan hürriyetten yoksunluk, yerini kısıtlı bir özgürlüğe devretmektedir. Uygulamada sıklıkla uygulanan bu kurum, koşullu salıverilme ile birlikte yumuşatılmış bir infaz rejimini hükümlülere sunmaktadır.

Çalışmanın ana temasının denetimli serbestlik tedbiri olması nedeniyle infaz hukukunun sistematığı izah edilirken bu kuruma bu kadar yer verilmekle yetinilecektir. Zira ilerleyen başlıklar altında teferruatlı incelemelerde bulunulacaktır.

⁶⁹ **Arslan, Çetin/Kayanççek**, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, s. 178

Bir diğere ele alınması gereken kurum koşullu salıverilmedir. Koşullu salıverilme – eski ismiyle yahut uygulamadaki telaffuzuyla şartlı tahliye –, cezasını belirli bir süre infaz kurumunda çektikten sonra, infazı henüz tamamlanmadan önce hükümlüye toplumun içinde infazın devam ettirilmesini sağlayan bir kurum olarak tezahür eder.⁷⁰ Koşullu salıverilme kapsamında hükümlü, cezanın mevzuatta belirlenen kısmını ceza infaz kurumlarında iyi hâlli olarak geçirince yetkili makamlardan alınan kararlarla serbest bırakılmaktadır.⁷¹ Buna göre hükümlünün mahkûm olduğu sürenin bir kısmını cezaevinde iyi hâlli olarak geçirmesi hâlinde geri kalan süreyi belirli koşullar altında cezaevi dışında geçirebilmesini ve bu sürenin bitiminde de cezanın tamamının infaz edilmiş sayılacağı sonuçlarını doğuran bir sistemi ifade eder.⁷²

İnfaz Kanunu m. 107/1 uyarınca hükümlünün koşullu salıverilmeden yararlanabilmek için kurumdaki infaz süresini iyi hâlli olarak geçirmesi gerekir. Kurumdaki infaz süresini iyi hâlli olarak geçiren ve iyi hâlliliği idare ve gözlem kurulu kararı ile sabit olan hükümlü, diğere şartların da mevcudiyet durumunda, “koşullu” olarak “salıverilir”.

İnfaz Kanunu m. 107/9 hükmündeki koşullara tâbi tutulabilen hükümlü, salıverildiği andan itibaren mutlak anlamda özgür olmasa dahi görece bir özgürlüğe kavuşacaktır. Şayet bu özgürlük belirli koşul yahut koşullara bağlı kılınmış ise bunlara riayet etmekle mükellef olacaktır.⁷³ Bu koşul ya da koşullara uyulmaması hâlinde hükümlünün özgürlüğü geri alınabilir. Bunun gibi tahliye sürecindeyken kasıtlı bir suç işlenirse de benzer şekilde koşullu salıverilme kararı geri alınabilir.

Koşullu salıverilen hükümlü, salıverilme süreci içerisinde herhangi bir yükümlülüğü ihlâl etmez ve/veya kasıtlı bir suç işlemezse, İnfaz Kanunu m. 107/14 hükmü uyarınca

⁷⁰ **Özgenç, İzzet/Şahin**, *Cumhur, İnfaz Hukuku*, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 123

⁷¹ **İnce, Levent**, “Türk İnfaz Hukukunda Koşullu Salıverilme ve Koşullu Salıverilmede Süreler”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2019, s. 3

⁷² **Aras, Bahattin/Güverçin**, *Sezgin, İnfaz Hukuku*, s. 191

⁷³ **Sanıvar, Ramazan**, *Modern İnfaz Hukuku ve Koşullu Salıverilme (Şartlı tahliye) Kurumu*, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 527 vd.

cezasını infaz etmiş sayılır.⁷⁴ Cezasını infaz etmiş sayılmadan sonraki gelinen son aşama, hak ederek salıverilme aşamasıdır.

“Bihakkın tahliye”, “bihakkın salıverilme”, “hak ederek tahliye” gibi birbirine benzer şekillerde ve temelde aynı anlama gelen kavramlarla ifade edilen hak ederek salıverilme; hükümlünün cezasının bittiği, özgürlük eşiğinin tekrar geçildiği aşamadır. Hükümlü hakkında hükmün infazından sonra uygulanmak üzere denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmişse, infazın bitişini takip eden sürede kişi artık hükümlü değil, yükümlü olacaktır.

Hak ederek salıverilen hükümlü, adli siciline işleyen ceza mahkûmiyetleri ve tekerrür gibi kurumlar bir kenara bırakılacak olursa, hiçbir sıkıntı çekmeden hayatına ceza yargılaması öncesinde bıraktığı yerden devam edebilecektir.

Koşullu salıverilme süresinin bitmesini müteakip infaz aşaması sona erer. İnfaz aşamasının sona ermesiyle birlikte hükümlünün mahkûmiyeti sona erdiği için devlet eliyle kısıtlanan özgürlüğün geri kazanılması söz konusu olacaktır. Ancak hükümlünün daha evvelinde işlenmiş başkaca bir suçtan dolayı tekerrüre düşmesi, mükerrirlik durumu söz konusu olursa kendisi hakkında İnfaz Kanunu m. 108 uyarınca infazın sona ermesinden sonra da bir denetimli serbestlik uygulanması durumu doğabilecektir.

Tekerrür durumuna ek olarak hükümlünün işlemiş olduğu suç, istisnâ suçlardan ise yine aynı şekilde İnfaz Kanunu m. 108 uyarınca kendisi hakkında infazın sona ermesinden sonra denetimli serbestlik uygulanma ihtimali mevcuttur.

1.3.4. Değerlendirme

İnfaz hukuku; hükümlülerin ceza yargılaması sonucunda mahkûm oldukları (ve bu bağlamda tutukluların ceza yargılaması sürecindeki) cezaların ve güvenlik

⁷⁴ İnfaz Kanunu m. 107/14: Denetim süresi yükümlülüklerle uygun ve iyi hâlli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır.

tedbirlerinin yerine getirilmesini düzenleyen hukuk dalıdır. Kişinin sıfatı, sanıktan hükümlüye dönüştüğü vakit infaz hukuku hükümleri devreye girer. Bu devreye girmeye birlikte artık hükümlü, suç şüphesi altındaki kişi olmaktan çıkar ve suçu sabit görülen bir kişiye dönüşür. Bahse konu dönüşüm ile birlikte de yargılama boyu sahip olunan “masumiyet karinesi” kavramından faydalanma ihtimali ortadan kalkmaktadır.

Ceza yargılamasının sanık için tanıdığı en büyük avantajlardan birisi ve kural olan duruşmalı “yargılama”, infaz aşamasında yerini duruşmasız “incelemeye” bırakır.⁷⁵

Hükümlünün özgürlük yolu, iyi hâllilik gibi birtakım koşullara bağlı kılınmıştır. İdarî işlemlerin adlî işlemlerle beraber yürütüldüğü infaz aşaması, karma usullerle ilerler. İdare hukuku ile ceza hukukunun karakteristik özellikleri bir potada eritilmiştir. Ceza infaz kurumlarında hükümlü hakkında uygulanabilecek disiplin cezaları idarî niteliği haizken bu cezaların adlî boyutu da olabilmektedir.⁷⁶

Cezalandırmanın amacının tarih boyunca dönüşmesi sonucu ödetme, artık önleme ile birlikte uygulanmaktadır. Cezalandırmanın bir kolu olarak infaz sistemi de bu dönüşümden etkilenmiş, cezaların yerine getirilmesi esnasında bu amaçlar gözetilmeye başlanmıştır. Bedenî cezaların zamanla malî cezalara ve hapis cezalarına yerini bırakması da bu etkinin sonuçları olarak sayılabilir.

Modern ceza adalet sistemleri içerisinde bakıldığında cezalandırmak maksadı olduğu kadar rehabilite etme ve etkisizleştirme anlayışı da yerleşmiştir. Cezalandırmadan kasıt kefarete teorisi bağlamında, işlenen kötülüğün sonucu olarak cezalandırmadır. Bu karşılık/kefarete için verilen cezanın yanında artık failin rehabilite edilmesi ve etkisizleştirilmesi de aranmaktadır. Salt ceza vermeden ziyade ıslah ve etkisizleştirmenin de uygulanmasına örnek vermek gerekirse eskiden sıklıkla rastlanan azap çektirme ve bunun görkemi, yerini kamusal yargının “rasyonel” kararlarının sistematize edilmiş şekilde uygulanmasına ve buna da bağlı olarak bedenî ezadan kitlesel hapsedilmeye bırakmıştır.⁷⁷ Bu şekilde cezanın salt korkutucu bir “azaba” ilişkin oluşu, kitlesel hapsedilme ile yerini azaptan kapatılmaya bırakılmıştır.

⁷⁵ Karşılaştırmız: CMK m. 182 vd. ve İnfaz Kanunu m. 101, İnfaz Hâkimliği Kanunu m. 6

⁷⁶ Bkz. TCK m. 292 ve İnfaz Kanunu m. 44/1-c

⁷⁷ Monarkların hâkimiyetinde yahut ona bağlı cezalandırmanın nitelikleri için bkz. **Foucault**, Michel, Hapishanenin Doğuşu, 7. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2017, s. 71 vd.

Kapatılma ile fail aynı zamanda etkisiz hale getirilmekle hapsedildiği müddet boyunca yeniden suç işleyemeyecektir. Bunun yanında da kapatılma sonucu failin ıslah edilmesi beklenmektedir.

Hapsedilmenin uygulanmaya başlanması ile özgürlüklerinden alıkonan suçlular, fiziksel engellemeye maruz kalmaktadır. Etkisizleştirme ve (yahut etkisizleştirerek) rehabilite etme/ıslah etmenin yansımalarından birisi de alternatif infaz kurumları olarak karşımıza çıkar. Bu bağlamda denetimli serbestlik uygulanarak cezası infaz olunan hükümlünün tedbir boyunca çalışması, belli bölgelere gitmesi yahut gitmemesi; cezanın ıslah etme amacının infaz üzerindeki iz düşümü olarak değerlendirilebilir. Koşullu salıverilme kurumu için de benzeri bir yorum yapılabilir. Etkisiz kılınan hükümlü, denetimli serbestliğin sona ermesiyle birlikte koşullu salıverilince (belli bir ölçüde ıslah olduğunun da kabulüyle) toplumsal hayata tekrardan bir katılım sağlar. Burada da etkisizliğin azalmasının yerini toplum içerisinde gözetleme almaktadır. Hükümlünün infaz sürecindeki yetkililer ile denetlenmesi, belli yükümlülüklere uyması zorunluluğu bahse konu bu gözetlemenin aygıtlarıdır. Hapsedilme şeklinde uygulanan fiziksel engelleme, artık yavaş yavaş yerini denetim altına alınarak yükümlülüğe tâbi kılınmak suretiyle psikolojik engellemeye devretmeye başlamıştır.

Suçtu ve buna paralel olarak da cezası daha ağır olan fail, iktidar tarafından daha tehlikeli olarak görüldüğü için fiziksel engellenmenin kapsamı bu kişi bakımından daha geniştir. Zira bu kişinin vermiş olduğu zarar daha büyüktür ve dolayısıyla da kefarete bakımından hak ettiği karşılık daha ağır, önleyicilik bakımından etkisiz kılınarak ıslah edilmesi için gerek süre hâliyle daha uzundur. Bu durumda cezanın tasfiye maksadı da ön plana çıkmakta ve infazın bu kişiyi daha uzun hapsetmesi ile tasfiye süreci daha uzun olmaktadır.

Cezalandırma ve infaz hukuku üzerinde yeterince durulduğundan bu bölüm altında ışık tutulmaya çalışılan infazın esnetilmesine dair bir kurum olan denetimli serbestlik kurumunun incelemesine geçilebilir.

2. BÖLÜM

DENETİMLİ SERBESTLİK KURUMUNUN NORMATİF İNCELEMESİ

2.1. GENEL OLARAK DENETİMLİ SERBESTLİK KURUMU

Denetimli serbestlik kurumu; şüpheli, sanık yahut hükümlünün, belirli yükümlülüklere tâbi kılınarak denetlenmesi ve bu sayede failin kısmen etkisizleştirilerek suç işlenmesinin önüne geçilmesi amacıyla hizmet eden bir mekanizma olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda denetimli serbestlik tedbiri; bir suç isnadı ile karşı karşıya kalan kişinin bir koruma tedbiri yahut yaptırımın yerine getirilmesi maksadıyla ceza infaz kurumuna kapatılmak suretiyle toplumdan uzaklaştırılması yerine, toplum içinde belli şartlar altında serbest bırakılarak denetlenmesi anlayışına dayanır.⁷⁸

11 Nisan 2012 tarih ve 28261 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6291 sayılı Kanun’un sistemimize getirmiş olduğu yeni bir kurum olarak denetimli serbestlik, infaz hukukunda yeni bir uygulamayı da beraberinde getirmiştir. Kanun gerekçesinde cezalandırmanın temel amacının suçluların ıslahı ve topluma kazandırılması olduğundan, idarelerin cezaların infazında bu amaca uyan yöntem ve araçları geliştirmesi gerektiğinden, ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin ceza infaz kurumlarından çıktıktan sonra kendilerini zor yaşam koşullarının beklediğinden ve bunların kendilerinin en büyük kaygısı olduğundan ve bu kişilerin de herhangi bir tedbir alınmaksızın toplum içine bırakılmasının birçok zorluğu tek başına üstlenmesi anlamına geleceğinden bahsedilmiştir. Dolayısıyla kanun gerekçesinde hükümlülerin ıslah edilerek topluma kazandırılması sebebiyle ve kendilerinin yaşadığı birtakım endişelere de çözüm bulunduğu düşüncesiyle bu kurumun mevzuata kazandırıldığı ifade edilmiştir. Gerekçede ayrıca Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Tavsiye Kararlarına uygun olacak şekilde (hükümlülerin topluma yeniden kazandırılmaya hazırlanması amacıyla cezaların infazı sırasında mümkün mertebe yarı özgürlük, açık rejimler yahut geçici yerleşmeler gibi belirli

⁷⁸ **Yavuz**, Hakan A., Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 91

yöntemlerin kullanılmasını öngören kararlar) alternatif bir infaz rejiminin oluşturulmaya çalışıldığı belirtilmiştir.

Denetimli serbestlik kurumu; hakkında var olan kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı dolayısıyla hapis hâlinde bulunan bir hükümlü bakımından – gerekli şartların da mevcut olması hâlinde – gerek verilen cezanın bireyselleştirilmesi amacına hizmet etmesi, gerek sosyal hayata entegrasyonun tesis edilmesi, gerekse de hükümlünün rehabilite olmasına olanak sağlaması açısından uygulanan bir infaz metodu/rejimidir. Cezaların amacı kısmında da bahsedildiği üzere cezaların maksadı başlı başına hükümlüye azap/eza vermek değildir. Cezalandırma anlayışında yaşanan dönüşümle birlikte hükümlünün rehabilite edilmesi (özel önleme kapsamında ıslah veçhesi) de verilen cezalardan beklenen sonuçlar arasına girmiştir. İşte bu amaçlara da hizmet etmesi açısından ihdas edilen kurumlardan olan denetimli serbestlik kurumu, hükümlünün cezasının belirli bir kısmını kapalı cezaevinde çektikten sonra açık cezaevine geçmesi ile kendisine tanınan bir “ödül” mahiyetindedir. Bu ödül ki hükümlünün işgücüne katılımı sağlamakta, aile hayatı ve sosyal hayata yeniden katılımı tesis etmekte, ıslahını hedeflemektedir.⁷⁹

Adından da anlaşılacağı üzere hükümlüye çerçevesi belli bir “serbestlik” (özgürlük) tanınmakta, buna ek olarak hükümlü birtakım denetimlere tâbi tutulmaktadır. Bu denetimler de hükümlüyü gözetim ve denetim altına almaktadır. 5275 sayılı İnfaz Kanunu’nun 105/A maddesinin ilk fıkrasında da belirtildiği üzere “*Hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla...*” denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına karar verilebilmektedir.

Denetimli serbestlik tedbirinden beklenen faydalar yalnızca hükümlü açısından mevcut olmayıp kurumun sağladığı kamusal da faydalar mevcuttur. Bahse konu tedbir ile hükümlü yeniden gerek toplum gerek de ailesi ve yakın çevresi ile sosyalleşebildiği gibi bu tedbirin cezaevi popülasyonunu azaltıyor olması idare açısından oldukça önemlidir. Denetim süresinde hükümlülerin çalışması/çalıştırılması hususu da işgücüne katılım/yeniden katılım açısından hem hükümlü hem toplum hem de idari

⁷⁹ Cezalandırma anlayışında yaşanan dönüşüm için bkz. **Falcón y Tella**, María José/**Falcón y Tella**, Fernando, s. 53 vd., s. 77 vd.

otoriteler açısından başka bir fayda olarak zikredilebilir. Zira hükümlü çalışırken İnfaz Kanunu madde 30/7 uyarınca sigortalı olarak ücret karşılığı çalışmakta (ki bu da işgücüne katılım anlamında bir artı olarak sayılabilir), istihdam olanağı arttığı için mevzu bahis iş kolunda (dolaylı dahi olsa) toplum açısından hizmete erişim kolaylaşmaktadır şeklinde bir yorum yapılabilir.⁸⁰

Ek olarak belirtmeli ki denetimli serbestlik uygulanarak cezaların infaz edilmesi; suçlunun topluma kazandırılması ve bu vesileyle suç işleme oranının azaltılması ile ilintili olduğu gibi suçu meslek edinen kişilerin suçlu çevreden kopartılıp suç işlemeyen ve doğrudan yahut dolaylı olarak meslek sahibi kişilerin içerisine konumlandırılması ile de bağlantılıdır. Bireyin suç işlemesi, yalnızca rasyonel olarak alınmış olunan kararların icra edilmesinden ibaret olmayıp kişilerin içerisinde bulunduğu sosyal fraksiyonlarla da yakın ilişki içerisinde. Zira toplumu oluşturan bireyler, üst kavram olan toplumdan azade düşünmez, azade davranmazlar. Sosyal ilişki ve şartlar bireyin iradesi üzerinde belirleyici etkiyi haizdir. Dolayısıyla bireyin çevresi değişince karar alma mekanizması da değişebilmekte, suç işleyerek (illegal yoldan) kazanç sağlamak yerine toplumla tekrardan kaynaşarak kazancını yasal yollardan elde edebilecektir.⁸¹

Hükümlü açısından denetimli serbestlik tedbiri, yeni bir “infaza ara verilme tedbiri” olarak da nitelendirilmekte olan⁸² ve koşullu salıverilmenin öncesinde cereyan eden bir süreçtir. Ancak koşullu salıvermeye kıyasen kişinin daha fazla denetim ve şarta tâbi olduğu bir süreçtir. İnfaz Kanunu’nun 105/A maddesinin 5. fıkrası ile 107. maddesinin 7, 9 ve 10. fıkralarının lafızları mukayese edildiği zaman ortaya şöyle bir tablo çıkmaktadır: Denetimli serbestlik tedbiri içerisinde hükümlünün bir denetime tâbi kılınması esas iken aynı durum koşullu salıverilmede geçerli değildir. Koşullu salıverilme sürecinde denetim esas değil ihtiyarîdir. Dolayısıyla denetimli serbestlikten koşullu salıverilmeye (ve koşullu salıverilmeden de hak ederek tahliyeye) geçiş, yumuşatılmış bir özgürlük adımıdır. En başta hükümlü cezaevinde cezasını infaz ederken denetime ayrılarak belli şartlar altında özgür kalmak durumundadır. Sonrasında koşullu salıverilme ile daha az şarta bağlı olarak özgür kalmakta ve bu

⁸⁰ Benzer yönde bkz. **Yavuz**, Hakan A., Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik, s. 101

⁸¹ **Yavuz**, Hakan A., Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik, s. 99 – 100

⁸² **Özbek**, Veli Özer, İnfaz Hukuku, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 394

sürelerin sona ermesiyle de tamamen (aksine bir durum yoksa) özgür kalmaktadır. Dolayısıyla özgürlük hâlini bir spektrum, bir skala olarak ele alırsak da zaman ilerledikçe infaz rejimleri hafiflemekte ve (umulmaktadır ki) ceza mahkûmiyeti sonucunda adım adım özgürlüğe ulaşan hükümlü açısından rehabilitasyon süreci, tam anlamıyla özgür olunca gerçekleşmektedir.

Denetimli serbestlik kurumu ile ilgili izahatta bulunulurken kurumun sahip olduğu fonksiyonlara da atıf yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda öğretide denetimli serbestlik kurumunun denetim, yardım, rehberlik ile koruma ve önleme fonksiyonlarına dair açıklamalar mevcuttur.⁸³ Denetim fonksiyonunun tedbir boyunca hükümlünün izlenmesi ve yönlendirilmesi; yardım fonksiyonunun hükümlüye yardım tezahürüyle kendisine istihdam imkânı, eğitim imkânı vs. tanınması ve suçtan zarar gören kişiler bağlamında maddî gerçeğin ortaya çıkarılmasına hizmet etmesine bakımından faydalı olması; rehberlik fonksiyonunun tedbir süresince hâkimlik marifetiyle hükümlü için rehberlik etmesi maksadıyla bir uzmanın yardımından faydalanabilme olanağı sağlaması; koruma ve önleme fonksiyonunun ise denetimli serbestlik ve yardım merkezlerinin görev alanına girmekte olan konularda hükümlünün korunması ile tekrardan suç işlenmesinin önüne geçmesi şeklinde özetlenebilir.⁸⁴

Denetimli serbestlik kurumu ile ilgili son olarak dile getirilmesi gereken husus; bu kurumun salt infaz kurumu olarak uygulanmadığıdır. Denetimli serbestlik tedbiri gerek koşullu salıverilme kurumu gibi bir infaz rejimi olarak gerek TCK m. 191 hükmü uyarınca kovuşturmaya engel kurum olarak gerek İnfaz Kanunu m. 108 hükmü uyarınca ceza hükmüne ek bir tedbir olarak uygulanabilmektedir.

2.2. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİ

⁸³ Demirbaş, Timur, İnfaz Hukuku, s. 607 – 609

⁸⁴ Demirbaş, Timur, İnfaz Hukuku, s. 607 – 609

Denetimli serbestlik kurumunun kökleri Anglo-Sakson hukuk sistemine dayanmaktadır. Bu bağlamda zikredilmesi gereken ülkelerin başında İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri gelmektedir. İngiltere ve ABD'den sonra zamanla denetimli serbestlik kurumunun Avrupa'da da uygulandığına şahitlik etmekteyiz.⁸⁵

2.2.1. İngiltere ve Galler

İngiltere ve Galler'i kapsayacak şekilde 2000 yılında yapılan "Criminal Justice and Court Services Act 2000" isimli bir düzenleme ile Ulusal Denetimli Serbestlik Servisi kurulmuştur. Bu düzenlemeyle birlikte birçok farklı yerde teşkilatlanmalar oluşturulmuş olup teşkilat içerisindeki denetimli serbestlik alanlarının bölgesel kurullar tarafından yönetilecekleri öngörülmüştür.⁸⁶ 2007 yılında ise "Offender Management Act" isimli bir düzenleme ile Ulusal Suçlu Yönetim Servisi, bu tarihten itibaren Adalet Bakanlığı nezdinde faaliyet göstermeye başlamıştır.⁸⁷

Denetimli serbestlik teşkilatı birimleri nezdinde çalışan denetimli serbestlik görevlileri, soruşturma ve kovuşturma evrelerinde savcılıklar ve mahkemeler için suçlular hakkında raporlar düzenleyerek yaptırımların bireyselleştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Soruşturma evresindeki görevleri; kefalet bilgi raporları hazırlamak ve şüphelinin tutuklu olarak yargılanıp yargılanmayacağına ilişkin kararın verildiği sürece katkıda bulunmaktır. Bu bağlamda şüpheli hakkında yaptıkları araştırmaları raporu savcılık makamına iletirler. Soruşturma evresinde ayrıca tutuklamaya alternatif olarak hükmedilebilen sokağa çıkma yasağı ya da onaylanmış bir yerde ikamete mecbur bırakılma gibi elektronik izleme destekli tedbirlerin uygulanması sürecinde denetimle görevlidirler.⁸⁸ Kovuşturma evresi bakımından ise soruşturma evresine benzer şekilde denetimli serbestlik görevlileri sanık hakkında sosyal araştırma raporu hazırlayarak mahkemeye sunar. Kovuşturma sonrası aşamalar bakımından ise

⁸⁵ Yavuz, Hakan A., Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik, s.74

⁸⁶ Yavuz, Hakan A., "Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik", s. 91

⁸⁷ Yavuz, Hakan A., "Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik", s. 92

⁸⁸ Yavuz, Hakan A., "Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik", s. 98

görevliler, mahkemeler tarafından hükmedilen kamusal yaptırım niteliğindeki yaptırımların yerine getirilmesi sürecinde görevlidir.⁸⁹

Koşullu salıverilme öncesinde ise Criminal Justice Act and Immigration Act (Ceza Adalet ve Göçmen Kanunu) m. 177 uyarınca görevliler, birtakım kamusal yaptırımların yerine getirilmesi safhasında görevlidir. Bu yaptırımların bazıları; ücretsiz çalışma yükümlülüğü, belirli bir faaliyet yapma yükümlülüğü, zorunlu ikamet yükümlülüğü olarak zikredilebilir.⁹⁰

2.2.2. Amerika Birleşik Devletleri

ABD’de ilk denetimli serbestlik tedbiri 1878 yılında uygulanmıştır. Takip eden yıllarda birtakım değişiklikler yaşanmıştır ve bu süreçte denetimli serbestlik tedbiri, ABD’de “probation” adıyla tüm eyaletler bazında uygulanan bir tedbir olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda her bir eyalet yönetiminin ceza adalet sistemine ilişkin düzenleme yapma yetkisi bulunmakta olduğu için denetimli serbestlik tedbiri uygulamaları, eyaletten eyalete farklılık gösterebilmektedir. Denetimli serbestliğe karar verilebilmesi için failin yeni bir suç işleme olasılığının bulunmaması, kamu yararının failin işlemiş olduğu suç nedeniyle ceza almasını gerektirmemesi ve failin topluma kazandırılması için ceza almasının gerek olmaması hâli gerekmektedir.⁹¹

Denetimli serbestlik tedbirine dair kararlar, ABD’de hapis cezasının ertelenmesi kararları ile birlikte verilmektedir. Bu erteleme, hapis cezasının tümüyle ertelenmesi şeklinde olabileceği gibi kısmî erteleme olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Denetimli serbestlik tedbirine mahkeme karar vermekte ve bu aşamada hüküm öncesi raporları da değerlendirerek failin denetim süresince uyması gereken kural ve yükümlülükleri belirlemesi gerekmektedir. Bazı koşulların uygulanması, denetim görevlisinin takdirine de bırakılabilmektedir. Fail, denetim süresince yerine getirmesi

⁸⁹ **Yavuz**, Hakan A., “Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik”, s. 99

⁹⁰ **Sanıvar**, Ramazan, Modern İnfaz Hukuku ve Koşullu Salıverilme (Şartlı tahliye) Kurumu, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 263 vd.

⁹¹ **Sanıvar**, Ramazan, Modern İnfaz Hukuku ve Koşullu Salıverilme (Şartlı tahliye) Kurumu, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 254

gereken yükümlülükleri ihlâl ederse cezasını ceza infaz kurumlarında infaz etmek zorunda kalmaktadır.⁹²

2.2.3. Almanya

Almanya’da devlet eliyle denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması, İkinci Dünya Savaşı’nın sona ermesine rastlamaktadır.⁹³ Alman Ceza Kanunu’nda 1953 yılında yapılan bir değişiklik ile birlikte 9 aydan fazla hapis cezası alan 27 yaşını doldurmamış kişiler için bir imkân olarak denetimli serbestlik tedbiri ihdas edilmiştir. 1969 yılında yapılan değişiklikler ile denetimli serbestlik ve koşullu salıverilme kurumlarının uygulama alanı genişletilmiştir.⁹⁴

Almanya’da denetimli serbestlik tedbiri, sosyal hizmet görevlileri tarafından ifa edilmektedir. Ancak faile yükümlülükler mahkeme tarafından getirilmekte olup denetimden de mahkeme sorumludur. Mahkeme, faile suç nedeniyle meydana gelen zararın tazmini, suçun niteliği ve suçlunun kişisel durumu göz önünde tutularak yardım kurumuna bir para yardımı yapılması, kamu hizmeti yaptırımı, devlet hazinesine para yatırılması gibi yükümlülükler yükleyebilmektedir. Ayrıca mahkeme, faile belli zamanlarda mahkemeye yahut başka bir merciye rapor vermek, mağdurla iletişime girmemek, silah taşımamak gibi birtakım talimatlarda da bulunabilir.⁹⁵

2.2.4. Fransa

Anglo-Sakson hukuku etkisi altında Fransa’da etkinleşmeye başlayan denetimli serbestlik tedbiri, 1945 yılında bir kanun hükmünde kararname ile kabul edilmiştir.⁹⁶

⁹² **Sanıvar**, Ramazan, Modern İnfaz Hukuku ve Koşullu Salıverilme (Şartlı tahliye) Kurumu, s. 255

⁹³ **Yavuz**, Hakan A., Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik, s. 81

⁹⁴ **Sanıvar**, Ramazan, Modern İnfaz Hukuku ve Koşullu Salıverilme (Şartlı tahliye) Kurumu, s. 268 – 269

⁹⁵ **Sanıvar**, Ramazan, Modern İnfaz Hukuku ve Koşullu Salıverilme (Şartlı tahliye) Kurumu, s. 270

⁹⁶ **Yavuz**, Hakan A., Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik, s. 82

Ancak İngiltere ve Galler ile ABD hukukunda failin topluma yeniden kazandırılması hedeflenmişken Fransa'da esas hedeflenen toplumun korunması olarak karşımıza çıkmaktadır.⁹⁷ Zira Anglo-Sakson anlayışının aksine Fransız infaz anlayışı, suçluluğu tedavi edilmesi gereken bir hastalık olarak görmemektedir.⁹⁸

Fransa'da uygulanmakta olan denetimli serbestlik hizmetleri, tam anlamıyla kamusal bir niteliği haiz değildir. Özel sektör ile birlikte faaliyette bulunan bu yapılanma, ceza infaz kurumu idaresinin bir parçası olup Adalet Bakanlığı'nın yetkisi kapsamında faaliyet göstermektedir.⁹⁹

2.3. İNFAZ AŞAMASI DIŞINDAKİ EVRELERDE DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİNİN UYGULANMASI

Denetimli serbestlik tedbiri, yalnızca infaz aşamasında yani hükmün kesinleşmesinden sonra başlayan süreç bakımından uygulanan bir kurum değildir. Denetimli serbestlik esasen bir çatı tabirdir. Çalışmanın konusu esasen cezanın infazı esnasında uygulanan denetimli serbestlik yani İnfaz Kanunu m. 105/A'daki usul olmasına rağmen soruşturma ve kovuşturma evrelerinde uygulanan tedbirlerin denetimli serbestlik ile olan ilişkisini ele almakta fayda bulunmaktadır.

2.3.1. Soruşturma Evresinde Denetimli Serbestlik

Denetimli serbestlik tedbirinin soruşturma evresi bakımından uygulanması, Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu m. 12'de sayılan tedbirlerin uygulanmasına ilişkindir. Bu hükme göre CMK'da düzenlenen adlî kontrol tedbirlerinden; hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak, hâkimin

⁹⁷ **Sanıvar**, Ramazan, Modern İnfaz Hukuku ve Koşullu Salıverilme (Şartlı tahliye) Kurumu, s. 272

⁹⁸ **Yavuz**, Hakan A., Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik, s. 82

⁹⁹ **Sanıvar**, Ramazan, Modern İnfaz Hukuku ve Koşullu Salıverilme (Şartlı tahliye) Kurumu, s. 272

belirttiği merci veya kişilerin çağrularına ve gerektiğinde meslekî uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uymak, özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek, konutunu terk etmemek, belirli bir yerleşim bölgesini terk etmemek ve belirlenen yer veya bölgelere gitmemek tedbirleri, denetimli serbestlik tedbiri çatısı altında denetimli serbestlik müdürlükleri tarafından yerine getirilecektir. Bunun yanında Çocuk Koruma Kanunu m. 20/1'deki tedbirlerden belirlenen çevre sınırları dışına çıkmamak, belirlenen bazı yerlere gidememek veya ancak bazı yerlere gidebilmek ve belirlenen kişi ve kuruluşlarla ilişki kurmamak tedbirleri de aynı şekilde denetimli serbestlik tedbiri kapsamında yerine getirilmektedir. Akıldan çıkarılmamalıdır ki denetimli serbestlik tedbirinin pratikteki uygulanma sıklığı, yalnızca İnfaz Kanunu m. 105/A hükmündeki uygulama ile sınırlı değildir. Adli kontrol tedbiri ve uyuşturucu bağımlılarının tedavisi bağlamında uygulanan denetimli serbestlik tedbiri, pratikte önemli bir noktayı işgal etmektedir.¹⁰⁰

Önemli olan bir husus, adli kontrol tedbirine mahkemenin hükmetmesine karşın yerine getiren mercinin denetimli serbestlik müdürlüğü olmasıdır. Yani denetimli serbestlik müdürlüğü soruşturma evresinde adli kontrole hükmeden merci değil hükmedilen tedbiri uygulayacak olan mercidir.¹⁰¹ Bununla birlikte dile getirilmelidir ki adli kontrol tedbirine hükmedilince infaz aşamasında uygulanan denetimli serbestlik tedbirinin aksine şüpheli hakkında bir denetim planı hazırlanmaz. Denetimli serbestlik müdürlüğünün DSHY m. 36/7 son cümle kapsamında tebliğ ettiği bilgilendirme formu, denetim planı yerine geçer. Dolayısıyla adli kontrol kapsamında hükümlü hakkında bir risk ve ihtiyaç değerlendirmesi (infaz aşamasında yapılmasına karşın) yapılmaz.¹⁰²

¹⁰⁰https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/4082025112848Denetimli%20Serbestlik%20%C4%B0s_tatistikleri.pdf, Erişim Tarihi: 10/08/2025. Bu istatistiğe göre 31 Temmuz 2025 tarihinde hakkında adli kontrol tedbiri uygulanan kişi sayısı 121.277, hakkında tedavi uygulanan uyuşturucu bağımlılarının sayısı 106.659 ve cezası denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infaz edilen hükümlü sayısı 193.419'dur. Dolayısıyla bu istatistikten de anlaşılacağı üzere denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması, infaz öncesi aşamalarda daha yoğun olarak rastlanılan bir durumdur.

¹⁰¹ **Yavuz**, Hakan A., Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik, s. 177

¹⁰² **Yavuz**, Hakan A., Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik, s. 178

Adli kontrol tedbiri ile ilgili bu bağlamda detaylı bilgi vermek gerekirse; soruşturma ve kovuşturma aşamasında suç şüphesi altında bulunan kişinin yargılamaya katılımının sağlanabilmesi, yargılanmaktan kaçınmasının önüne geçilebilmesi adına birtakım tedbirlere başvurulmaktadır. Koruma tedbirleri olarak anılan bazı tedbirlerden birkaçı, direkt olarak şüpheli/sanığın yargılamadan azade olmasının önüne geçilmek maksadıyla uygulanmaktadır.

Bunlardan en önemli iki tanesi tutuklama ve adlî kontrol tedbirleridir. Tutuklama, adlî kontrole göre daha ağır bir tedbirdir. Adlî kontrol ise şüpheli yahut sanığa görelî bir özgürlük tanıyan tedbirdir ve tutuklamanın alternatifidir.¹⁰³ İnfazın kontrol altında sürdürülmesinde olduğu gibi yargılamanın kontrol altında sürdürülmesi için de adlî kontrol tedbirleri uygulanmaktadır.

Adlî kontrole hükmedecek merci, soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi iken kovuşturma evresinde ilk derece/esas mahkemesidir. Ancak salt adlî kontrol kararı vermek, şüpheli yahut sanığın kontrol altına alınması anlamına gelmez. Bu tedbirlerin de usulüne uygun olarak uygulanması gerekmektedir.

Adlî kontrol tedbirlerinin uygulanmasına ilişkin usul, DSHY m. 55 – 57 arasında düzenlenmiştir. DSHY m. 55 adlî kontrolün tanımını “*Adli kontrol, şüpheli veya sanığın tutuklanması yerine bir veya birden fazla yükümlülüğe tâbi tutularak, toplum içinde denetimini öngören bir koruma tedbiridir.*” şeklinde yapmaktadır. Şüpheli veya sanığın toplum içindeki denetimine dikkat çeken yönetmelik maddesindeki anlama bu kişilerin denetiminin sağlanması ile – infaz sürecinde olduğu gibi – otorite tesisinin sağlanmasına yönelik çabanın adlî kontrol tedbirinin amaçlarından birisi olduğu da eklenebilir.

DSHY m. 56 adlî kontrollerin içeriğini açıklamakta ve tanımlarını yapmaktadır. Ceza Muhakemesi Kanunu m. 109/3’te tahdidi olarak sayılan bu tedbirlerin izah edilmesi bu maddeyle sağlanmıştır.

¹⁰³ Centel, Nur/Zafer, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 20. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 454 vd.

Son olarak DSHY m. 57 ile ise adli kontrol tedbirlerinin uygulanma esaslarına ve usullerine değinilmiştir.¹⁰⁴ Adli kontrol kararlarının infazı esnasında uygulamada “İlamat İnfaz Masası/Bürosu” olarak anılan ve Cumhuriyet Başsavcılığına bağlı bulunan birime ilgili karar gönderilir. Zira CMK m. 36/2 uyarınca infaz edilecek karar Cumhuriyet Başsavcılığına verilir. Bunun üzerine şüpheli yahut sanık hakkında denetimli serbestlik kaydı açılarak gönderilen karar kayıt altına alınır ve infaz işlemlerine başlanılabilmesi için karar direkt olarak vaka sorumlusuna gönderilir. Akabinde ise ilgili kişiye bir tebligat çıkarılır. Tebligat içeriğinde adli kontrol tedbirinin türüne, tedbirin ne şekilde ve hangi zaman diliminde yerine getirileceğine, uyulması gereken kurallara, tedbire uymamanın sonuçlarıyla birlikte adli kontrol tedbirinin gereklerinin derhâl yerine getirilmesi gerektiğine dair açıklamalar yer alır.

Tebligatın çıkarılmasını takiben ilgili kişi; geçerli bir mazereti olmadan yahut kasıtlı olarak tedbirin gereklerini yerine getirmezse, tedbirin infazına başlanmasını takiben tedbirin gereklerini uygun şekilde yerine getirmezse yahut ihlâl ederse dosya, bu durumda ilgili yargı merciince bir karar verilmek üzere Cumhuriyet Başsavcılığına tevdi edilir. İlgili yargı merci bu konuda bir karar verene dek tedbir uygulanmaya devam eder.

DSHY m. 57/4 uyarınca adli kontrol tedbirlerinin icrası safhasında şüpheli yahut sanıklar hakkında risk ve ihtiyaç değerlendirilmesi yapılmayacak ve denetim planı hazırlanmayacaktır. Ancak suça sürüklenen çocuklar bakımından tespit edilmiş olan ihtiyaçlara uygun eğitim ve iyileştirmeye dair çalışmaları planlanır.

Şüpheli veya sanık hakkında hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak, konutunu terk etmemek, belirli bir yerleşim bölgesini terk etmemek veya belirlenen yer veya bölgelere gitmemek ya da ancak bazı yerlere gidebilmek adli kontrol tedbirlerine karar verilmiş ise kararların yerine getirilmesi esnasında bu kişilerin toplum içerisinde izlenmesi, denetimi ile takibi elektronik cihazların kullanılması suretiyle yerine getirilebilir.

¹⁰⁴ Adli kontrol tedbiri ve uygulanmasına ilişkin detaylı bilgi için bkz. **Özbaş**, Haticenur, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Adli Kontrol”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Erzincan, 2024

Adli kontrol tedbirine ek olarak DSHK m. 12 uyarınca savcılık tarafından gerekli görülürse şüpheli bakımından sosyal araştırma raporu düzenlemek ve sunmak ile istek durumunda şüpheliye psiko-sosyal danışmanlıkta bulunmak da soruşturma evresinde uygulanan denetimli serbestlik tedbirleri arasında sayılabilir.

Son olarak zikredilmesi gereken tedbir ise uygulamada sıklıkla karşılaşılan TCK m. 191'deki "kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak" suçu bakımından uygulanacak olan tedbirdir. Bu hükme göre kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında CMK m. 171'deki şartlar aranmaksızın beş yıl süre ile kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilecektir. Bu erteleme kararı kolluğa da bildirilecektir. TCK m. 191/3 uyarınca şüpheli hakkında bahse konu beş yıllık erteleme süresi zarfında minimum bir yıl denetimli serbestlik tedbiri uygulanır ve bu tedbir, Cumhuriyet savcısının kararı ile altışar aylık sürelerle en çok iki yıl daha uzatılabilecektir.¹⁰⁵

Bahse konu tedbir bağlamında şüpheli, denetimli serbestlik tedbiri süresi içinde tedaviye tâbi tutulabilir.¹⁰⁶ Tedaviye dair hükümler, DSHK m. 12/A ve DSHY m. 71'de düzenlenmiştir. Bu hükümlere göre tedavi; uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanan kişinin bağımlılık yapan maddeden vücudunun arındırılmasına, bu maddelerin kesilmesi sonucunda ortaya çıkan yoksunluk belirtilerinin giderilmesine, iyilik halinin sürdürülmesine yönelik yürütülen farmakolojik ve psiko-sosyal müdahaleler anlamına gelmektedir. Yani tedavi uygulanırken ilgili kişinin vücudundan bu maddenin atılmasına çalışıldığı gibi sonrasında oluşabilecek yoksunluk krizlerinin de önüne geçilmek istenmektedir. Dolayısıyla geçmişin izinin silinmesi ile geleceğin de teminat altına alınmasına uğraşılmaktadır. Profilaktik/önleyici bir amaç içeren bu tedbirin uygulanması esnasında kişinin bir sağlık kurumuna sevki de sağlanabilmektedir. Bu sevkin sağlanması, yükümlünün yılda en az bir kez habersizce

¹⁰⁵ Bkz. **Gök**, Berkay Yiğit, "Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2023, s. 123 vd.

¹⁰⁶ **Yavuz**, Hakan A., "Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik", Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara, 2011, s. 283 vd.

uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığının tespiti açısından yapılmaktadır. Böylece süreç içerisinde yükümlünün madde kullanımında bulunup bulunmadığı denetlenir. Bu tedbir kapsamında DSHK m. 12/A-1 uyarınca ilgili kişi, hükümde sayılan tedbirlerden en az üç tanesine bağlı tutulur, yükümlünün ihtiyacına göre bu tedbirlerin sayısı artırılabilir. Şayet DSHK m. 12/A/1-a uyarınca yükümlü tedaviye tabi tutulursa derhal sağlık kuruluşuna sevk edilir. Uygulamada bu sağlık kuruluşu, AMATEM olarak da adlandırılır.

Uyuşturucu bağımlılığı bakımından bir değerlendirme yapmak gerekirse, her ne kadar TCK m. 191 hükmü atfiyla CMK m. 171 hükmü uygulansa ve bu tedbirin sonucunda şüpheli hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilse dahi burada şüpheliye birtakım yükümlülükler yüklenmesi söz konusudur. Şeklen DSHK m. 12/A hükmü ile İnfaz Kanunu m. 105/A hükmü farklı olsa dahi sonuç olarak bu iki tedbir, belli bir noktada örtüşmektedir. Zira ilkinde tamamen önleyici bir tedbir uygulanmakta iken ikincide hükümlünün denetim altına alınması sonucu tekrardan suç işlemesinin önüne geçmeye çalışılmaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak da uyuşturucu bağımlıları bakımından uygulanan tedbir, bir mahkeme hükmü olmadan uygulanan bir cezanın infazı benzeri bir hâl almaktadır. Yükümlü hakkında kamu davası açılrsa ve mahkûmiyet kararı verilse dahi yükümlü ceza infaz kurumlarında geçirmesi gereken süreyi kurumda geçirdikten sonra şartları da varsa hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanınca zaten uyuşturucuyla ilgili tedbirlerle karşı karşıya kalacaktır. İnfaz Kanunu m. 105/A-5 uyarınca hükümlünün risk ve ihtiyaçlarının dikkate alınacağı da bu bağlamda belirtildiği için uyuşturucu bağımlısı olan bir kişinin cezası infaz edilirken denetimli serbestlik uygulanacaksa bu durumun nazara alınacağı ve dolayısıyla da tedaviye tâbi olacağı söylenebilecektir. Bunun sonucu olarak da TCK m. 191 hükmü, ceza yargılaması yapılmadan ve hüküm verilmeden yerine getirilen bir tedbire ilişkin olup hükmün tedbir uygulanarak öne çekilmesi benzeri bir durum doğurmaktadır.

2.3.2. Kovuşturma Evresinde Denetimli Serbestlik

DSHK m. 13 uyarınca denetimli serbestliğin kovuşturma evresinde uygulanması, soruşturma evresindeki denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına oldukça benzemektedir. DSHK m. 13 hükmüne göre adli kontrol tedbirlerinden; hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak, hâkimin belirttiği merci veya kişilerin çağrularına ve gerektiğinde meslekî uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uymak, özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek, konutunu terk etmemek, belirli bir yerleşim bölgesini terk etmemek ve belirlenen yer veya bölgelere gitmemek tedbirleri, denetimli serbestlik tedbiri çatısı altında denetimli serbestlik müdürlükleri tarafından kovuşturma evresinde yerine getirilecektir. Bu tedbirlerin yanı sıra Çocuk Koruma Kanunu m. 20/1'deki tedbirlerden belirlenen çevre sınırları dışına çıkmamak, belirlenen bazı yerlere gidememek veya ancak bazı yerlere gidebilmek ve belirlenen kişi ve kuruluşlarla ilişki kurmamak tedbirleri de aynı şekilde denetimli serbestlik tedbiri kapsamında ve kovuşturma evresinde yerine getirilmektedir.

Adli kontrol tedbirlerinde olduğu gibi diğer görevler bakımından da denetimli serbestlik tedbirinin kovuşturma evresinde uygulanması, soruşturma evresine benzemektedir. Ancak sanığın geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal ve ekonomik durumu, ruhsal ve psikolojik durumu, topluma ve mağdura karşı taşıdığı risk hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp sunmak, soruşturma evresinden farklı olarak Cumhuriyet savcısının gerekli görmesine bağlı değildir. Artık bu noktada aranan husus, karar verilmeden önce hâkim veya mahkemenin isteğinin mevcut olmasıdır.

Sanık hakkında psiko-sosyal danışmanlık yapma bakımından da yine bu durum soruşturma evresindeki durumla örtüşmektedir.¹⁰⁷

¹⁰⁷ Detaylı açıklama için bkz. **Yavuz**, Hakan A., “Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik”, Doktora Tezi, s. 81 – 82

2.3.3. Kovuşturma Evresinden Sonraki Süreç Bakımından Denetimli Serbestlik

DSHK m. 14 uyarınca denetimli serbestlik tedbiri, kovuşturmadan sonra da uygulanabilmektedir. Ancak bu kovuşturmadan sonra uygulanacak denetimli serbestlik tedbiri, cezanın denetimli serbestlik tedbirinin uygulanarak infazı ile karıştırılmamalıdır. Zira DSHK m. 14'teki tedbirlerden bazıları güvenlik tedbirlerinin bazılarının infazına ve birtakım denetleme görevlerine ilişkin olup İnfaz Kanunu m. 105/A hükmü cezanın infazına ilişkindir.

Kovuşturma evresinden sonra uygulanacak olan denetimli serbestlik tedbirleri bağlamında verilecek cezanın infazı, birtakım tedbirlere uyarak gerçekleştirilmektedir. Buradaki maksat, kanaatimizce, daha hafif olan suçların infazının denetimli serbestlik hizmetinin iyileştirici yönü kapsamına sokulmak istenmesidir. Kovuşturma evresinden sonra uygulanacak denetimli serbestlik tedbirleri; TCK m. 50/1 bağlamında bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etme, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma, kamuya yararlı bir işte çalışma ile ilgili işlemleri yapma biçimindeki seçenek yaptırımlar, TCK m. 51/4 bağlamında bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün bu amaçla bir eğitim programına devam etmesi, bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalışması, çocuk hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesi tedbirleri ve hükümlünün denetim süresinin bu tedbirlere uygun geçirilip geçirilmediğinin denetlenmesi, TCK m. 53/5 bağlamında belli bir hak veya yetkinin kullanılmasının yasaklanması güvenlik tedbiri bakımından hükümlünün denetim süresinin kanunda belirtilen esas ve usule uygun olarak geçirmelerinin sağlanması, TCK m. 51/5 ve 191/3 hükümleri uyarınca rehberlik faaliyetlerinin yerine getirilmesinin sağlanması, sayılan bu tedbirlerin denetiminin sağlanması, izleme ve denetleme sonucunun ve yükümlülüğe uymayanların ya da suç işleyenlerin mahkeme, infaz hâkimi, hâkim veya Cumhuriyet başsavcılığına bildirilmesi, İnfaz Kanunu m. 96 uyarınca salıverilmesine

bir ay kalmış bulunan hükümlülere verilen iş arama izni sürecinde yardımcı olunması, TCK'ya göre etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanıp güvenlik tedbirine hükmolunan kişiler hakkında bu tedbirlerin uygulanmasının sağlanması olarak özetlenebilir.

2.4. DENETİMLİ SERBESTLİK KURUMUNUN UYGULANMASI AŞAMASINDAKİ YETKİLİ MERCİLER

2.4.1. İnfaz Hâkimliği

4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu, 15 Nisan 2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun ile ciddi değişikliklere uğramıştır. Bu yapılan değişiklik ile infaz hâkimliklerinin görev kapsamı artmış, infaz aşamasındaki uygulamalarda infaz hâkimlikleri daha çok söz hakkına sahip olmuştur. Bu bağlamda İnfaz Kanununun m. 105/A-1 uyarınca hükümlü hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedecek mercinin infaz hâkimliği olduğu da belirtilmiştir: "... hükmün infazına ilişkin işlemleri yapan Cumhuriyet başsavcılığının bulunduğu yer infaz hâkimi tarafından karar verilebilir." Dolayısıyla denetimli serbestliğe ayrılma hususunda karar verecek merci, infaz hakimliğidir.

İnfaz Hâkimliği Kanunu m. 2/7 uyarınca infaz hâkimliğinin yetkisi, hükmün infazına ilişkin işlemin yapıldığı yere göre belirlenmektedir. Ayrıca m. 2/8 uyarınca da ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklular hakkında idare tarafından yapılan işlemler yahut bunlarla ilgili faaliyetlere ilişkin yapılan şikâyetler açısından işlemin yapıldığı yahut faaliyetin gerçekleştiği ceza infaz kurumunun bulunduğu yer infaz hâkimliği yetkilidir. Bu hükümlerin yanı sıra İnfaz Kanunu m. 105/A-1 hükmü değerlendirildiği zaman hükmün infazına ilişkin işlemleri yapan Cumhuriyet başsavcılığının bulunduğu yer infaz hâkimi, hükümlünün denetimli serbestliğe ayrılma talebini değerlendirmede yetkili infaz hâkimliği olacaktır.¹⁰⁸

¹⁰⁸ Aras, Bahattin/Güverçin, Sezgin, İnfaz Hukuku, s. 142

Hükümlü denetimli serbestlik tedbirine ayrılmak talebinde bulunmuş ancak infaz hâkimi bu talebi reddetmiş ise İnfaz Hâkimliği Kanunu m. 6/5 atfıyla CMK hükümleri uyarınca iki hafta içinde itiraz kanun yoluna başvurulabilir. Aynı maddenin 6. fıkrası uyarınca da itiraz, infaz hâkimliğinin yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesine yapılır.

Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması esnasında hükümlü, kanun yahut diğer mevzuat hükümlerine aykırı bir işlem yapıldığı kanaatine varırsa şikâyet kanun yoluna başvurabilir. İnfaz Hâkimliği Kanunu m. 5/1’de de bu durum “... hükümlü hakkında ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin verdiği kararların kanun veya diğer mevzuat hükümlerine aykırı olduğu gerekçesiyle bu karar, işlem veya faaliyetlerin öğrenildiği tarihten itibaren on beş gün, herhalde yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içinde şikâyet yoluyla infaz hâkimliğine başvurulabilir...” şeklinde vurgulanmıştır. Denetimli serbestlik kurumu, cezanın infazına ilişkin kararlardan olduğu için bu hükme göre hükümlünün infaz hâkimliğine şikâyet hakkı bulunmaktadır. Kural olarak şikâyet; verilen kararın, yapılan işlemin yahut faaliyetin icrasını durdurmaz. Ama infaz hâkimi, takdiri olarak karar, işlem yahut faaliyetin durdurulmasına karar verebilir.¹⁰⁹

2.4.2. Denetimli Serbestlik Müdürlüğü

Denetimli serbestlik müdürlüğü, Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği m. 11 atfıyla 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu m. 11, 12, 13, 14 ve 15’te sayılan ve diğer mevzuatta verilen görevleri yerine getiren bir mercidir. DSHK m. 11 uyarınca müdürlüğün görevleri; DSHK ve diğer kanunlarla verilen görevleri, soruşturma ve kovuşturma evreleri ile hükümden ve salıverilmeden sonra bir denetim plânı çerçevesinde yerine getirmek, çocuk mahkemeleri ile aile mahkemelerine denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetleri alanında gözetim esaslarına göre

¹⁰⁹ Detaylı bilgi için bkz. **Aras**, Bahattin, “İnfaz Hukukuna Hâkim Olan İlkeler Işığında İnfaz Hâkimliklerinin Görev ve Yetkileri”, C: 17, S: 2, 2022, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 403 – 455

yardımda bulunmak ve Kanunlarla öngörülen denetimli serbestlik tedbirine ilişkin görevleri yapmaktan ibarettir.¹¹⁰

Soruşturma evresi bakımından müdürlüğün görevi, DSHK m. 12’de düzenlenmiştir. Buna göre müdürlük, soruşturma evresinde; şüpheli hakkında verilen CMK 109/3-b,c,e,j,k,l ve Çocuk Koruma Kanunu m. 20/1-a,b,c hükümlerindeki adli kontrol tedbirlerini yerine getirmekle, Cumhuriyet başsavcılığınca gerekli görülürse düzenlenecek olan sosyal araştırma raporunun düzenlenmesiyle ve istek durumunda şüpheliye psiko-sosyal danışmanlık yapmakla görevlidir.

Kovuşturma evresi bakımından müdürlüğün görevi, DSHK m. 13’te düzenlenmiştir. Buna göre müdürlüğün görevi, soruşturmada evresindeki görev ile birebir aynıdır. Dolayısıyla müdürlük, sanık hakkında verilen CMK 109/3-b,c,e,j,k,l ve Çocuk Koruma Kanunu m. 20/1-a,b,c hükümlerindeki adli kontrol tedbirlerini yerine getirmekle, Cumhuriyet başsavcılığınca gerekli görülürse düzenlenecek olan sosyal araştırma raporunun düzenlenmesiyle ve istek durumunda şüpheliye psiko-sosyal danışmanlık yapmakla görevlidir.¹¹¹

İnfaz aşamasında denetimli serbestlik müdürlüğü, DSHK m. 14’teki hususlarla görevlidir. Bu bağlamda – konumuzun kapsamı sebebiyle – denetimli serbestlik müdürlüğünün en önemli görevi, hükümlünün cezasının infazı bağlamında denetimli serbestlik kurumundaki tedbirlerin yerine getirilmesine ilişkindir.¹¹² Müdürlük, hükümlünün tâbi olacağı yükümlülükleri belirler. İnfaz Kanunu m. 105/A-5 de bu yöndedir: “Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezasının infazına karar verilen hükümlünün, koşullu salıverilme tarihine kadar... yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına tabi tutulmasına, denetimli serbestlik müdürlüğünce karar verilir.” Buna göre hükümlünün denetimli serbestliğe ayrılmasına dair karar verme yetkisi infaz hâkimliğine verilmişken denetim boyunca uygulanacak olan tedbirlere karar verme yetkisi de denetimli serbestlik müdürlüğüne verilmiştir. İnfaz aşamasında

¹¹⁰ **Atalay**, Osman, “Ceza Hukukunda İnfaz Hukukunun Yeri ve Denetimli Serbestlik”, Türkiye’de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı içinde, ed. **Özyörük**, Deniz, s. 11 vd.; **Yavuz**, Hakan A., Denetimli Serbestlik, s. 175 – 183

¹¹¹ **Atalay**, Osman, “Ceza Hukukunda İnfaz Hukukunun Yeri ve Denetimli Serbestlik”, Türkiye’de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı içinde, ed. **Özyörük**, Deniz, s. 11 vd.; **Yavuz**, Hakan A., Denetimli Serbestlik, s. 183 – 188

¹¹² **Yavuz**, Hakan A., Denetimli Serbestlik, s. 204

denetimli serbestlik müdürlüğü; TCK m. 50/1’de sayılmış olan seçenek yaptırımların kolluk ve diğer makamlar ile iş birliği içerisinde usule uygun olarak yerine getirilmesi, TCK m. 51/4’te sayılan tedbirlerin kolluk ve diğer makamlar ile iş birliği içerisinde usule uygun olarak yerine getirilmesi, TCK m. 53/5 ve 51/5 hükümlerinin aynı şekilde yerine getirilmesi gibi görevler bakımından DSHK m. 14 uyarınca sorumludur.

2.4.3. Kolluk

Denetimli serbestlik tedbiri bakımından kolluğun görevi, tali niteliktedir. Kolluk, denetimli serbestlik tedbirinin esasına ilişkin işlemlerden ziyade usulüne ilişkin işlemler yapar.¹¹³ DSHY m. 49/2 hükmü de bu yöndedir: “Cumhuriyet başsavcılığı aracılığı ile müdürlüklerin görevlerine ilişkin olarak iletilen istemler, kolluk görevlilerince yerine getirilir.” Aynı husus, DSHK m. 25/1’de de dile getirilmiştir: “Cumhuriyet başsavcılığı aracılığı ile müdürlüklerin görevlerine ilişkin olarak iletilen istemler, kolluk görevlilerince yerine getirilir.” DSHY m. 49/3 uyarınca da yükümlülerin toplum içerisinde denetimi ve takibi gerekirse bu denetim ve takip kolluk ile iş birliği içinde yapılacaktır. Tehlikeli ve riskli olduğu tespit edilmiş olan yükümlülerinse bilgileri kollukla paylaşılacak ve gereken önlemlerin alınması sağlanacaktır.

Bu bağlamda örnek olarak DSHY m. 82/3 uyarınca hükümlünün elektronik yöntemlerle takip edilmediği durumlarda hükümlünün bilgilerinin denetim için ilgili kolluk birimine gönderilmesi verilebilir. Alternatif infaz metotlarından biri olan hapis cezasının konutta infazı da DSHY m. 74/7 ve 74/8 uyarınca kolluk yardımı ile denetimli serbestlik tedbiri kapsamında icra edilmektedir. Kolluğun DSHK m. 12/A-2 hükmü uyarınca da kolluk, görevlileri, sağlık kurumunun çağrısının gerçekleştirilmesi

¹¹³ **Yavuz**, Hakan A., “Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara, 2011, s. 232 – 233: “Kanun ve yönetmelik hükümleri incelendiğinde denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında yerine getirilmesi gereken birçok işlemin, bazı kurum ve kuruluşlara, özellikle de kolluğa ve milli eğitim müdürlüklerine havale edilerek yapılmasının öngörüldüğü görülmektedir.” Dosyanın kolluğa yapılmak üzere tevdi edilmesi de burada kolluğun usulen yerine getirme işlevini yerine getirdiğini göstermektedir. Benzer şekilde **Türkmen**, Cansu, “7242 Sayılı Kanun ile Getirilen Değişiklikler Işığında Hapis Cezasının Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak İnfazı”, s. 334

bakımından sağlık kurumuna yardım etmekle görevlidir. Son olarak DSHY m. 46/2 hükmü örnek olarak verilebilir. Bu hükme göre hükümde sayılan birtakım hükümlüler bakımından (mükerrir suçlu, tehlikeli suçlu vs.) denetim ve takip durumlarında kolluk ile iş birliği yapılacaktır.

2.5. HAPİS CEZASININ DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİ UYGULANARAK İNFAZ EDİLEBİLMESİNİN KOŞULLARI (5275 SAYILI YASANIN 105/A MADDESİ)

Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması suretiyle cezanın infaz edilebilmesinin birkaç koşulu mevcuttur. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 105/A maddesinde sayılan şartlar, genel olarak mahkûm olunan hapis cezasının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infazının içeriğini ve şartlarını şekillendirmektedir. Önceki başlıklarda da bahsedildiği üzere denetimli serbestliğin geniş anlamı soruşturma, kovuşturma ve infaz aşamalarını kapsayabilmektedir. Ancak bu bölümde infaz aşamasında denetimli serbestlik tedbiri – yani dar anlamda denetimli serbestlik kurumu – incelenecektir.

Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanabilmesinin koşulları objektif ve subjektif olarak ikiye ayrılarak incelenebilir. Objektif koşullar hükümlünün açık cezaevinde yahut çocuk eğitimevinde bulunması yahut kapalı cezaevinde bulunmasına rağmen açık cezaevine ayrılmaya hak kazanmış olması ve koşullu salıverilmesine belirli bir süre kalmış olması koşullarıdır. Subjektif koşullar ise hükümlünün talebinin bulunması ve iyi hâli bulunmasıdır.

Ek olarak belirtilmelidir ki denetimli serbestlik uygulanabilmesi için mahkûm olunan cezanın hapis cezası olması gerekir. Disiplin yahut tazyik hapisleri veya adli para

cezanın açık ceza infaz kurumunda yerine getirilmesi esnasında bu tedbire başvurulamaz.¹¹⁴

2.5.1. Hükümlünün Açık Cezaevinde yahut Çocuk Eğitimevinde Bulunması yahut Kapalı Cezaevinde Bulunmasına Rağmen Açık Cezaevine Ayrılmaya Hak Kazanmış Olması

İnfaz Kanunu 105/A maddesinin ilk fıkrasında “...açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitimevinde bulunan...” hükümlülerin denetimli serbestlikten yararlanabilecekleri belirtilmiştir.

Denetimli serbestlik tedbirinde kural olarak açık ceza infaz kurumunda yahut çocuk eğitimevinde bulunanların faydalanacak olmasının başlıca sebebi, hükümlünün tehlikelilik hâlinin azalmış olduğu kanaatidir. Zira yeniden suç işleme riskinin azalması yönünde hâsıl olan kanaat (iyi hâllilik kararı bu yönde bir karar olarak değerlendirilebilir) sonucunda hükümlü, adım adım tekrardan toplum içerisine bırakılma şansını elde edecektir. Bu yeniden toplum içerisine bırakılması şansı, bu aşamada karşımıza denetimli serbestlik tedbiri olarak çıkmaktadır.

Kural olarak açık ceza infaz kurumu yahut çocuk eğitimevinde bulunmayan hükümlüler, kurumdan faydalanamayacaktır. Ancak Covid-19 salgını döneminde yaşanan karışıklıklar dolayısıyla infaz rejiminin stabilize edilme çabası içerisinde getirilen değişiklikler kapsamında İnfaz Kanunu'nun geçici 6. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca “*Birinci ve ikinci fıkra hükümleri, iyi hâlli olmak koşuluyla kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler hakkında da uygulanır.*” şeklinde bir

¹¹⁴ Yargıtay 11. Ceza Dairesi 2013/27432 E. 2014/865 K. Sayılı Karar “...disiplin ve tazyik hapsinin bir "hapis" cezası olmadığı, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 2. maddesinde tanımlanan "disiplin hapsi" kavramı içinde kaldığı ve kısmi bir düzeni korumak amacıyla getirildiği, kişinin kendisinden beklenen yükümlülüğü yerine getirdiği takdirde de serbest kalacağına inanılmasına göre, 5275 sayılı Kanun'a 6291 sayılı Kanunun 1 ve 2. maddeleri ile eklenen geçici 3 ve 105/a maddeleri ile 6411 sayılı Kanun'un 13. maddesi ile eklenen geçici 4. maddesiyle getirilen hükümlülerin cezalarının bir kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazı şeklindeki düzenlemenin hapis ve adli para cezasına mahkum olan hükümlüler yönünden uygulanması gerekeceği cihetle...”

düzenleme getirilmiştir. İlk iki fıkra hükmüne atıf yapan üçüncü fıkra; kapalı cezaevinde bulunup da iyi hâlli olan ve istisna suçlardan sayılmayan suçlardan hüküm giyen hükümlülere denetimli serbestlik imkânından daha uzun süre ile faydalanma şansı tanımaktadır.¹¹⁵ Dolayısıyla açık cezaevinde yahut çocuk eğitimevinde bulunması gereken hükümlüler bakımından bir istisna ihdas etmekte, belirli şartlar altında kapalı cezaevinde bulunan hükümlülerin de denetimli serbestlikten yararlanabilmesine olanak tanımaktadır.

2.5.2. Hükümlünün Koşullu Salıverilmesine Belirli Bir Süre Kalmış Olması

İnfaz Kanunu 105/A maddesinin yine ilk fıkrasında “...*koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan...*” hükümlülerin denetimli serbestlikten faydalanabileceği hüküm altına alınmıştır.

Kapalı cezaevinde bulunan hükümlülerin *kural olarak* doğrudan denetimli serbestlikten faydalanamamasına rağmen geçici madde 6 ile *istisna* getirildiğinden bahsetmiştik. Hükümlünün bulunduğu cezaevine istisna getirilmesine benzer şekilde hükümlünün koşullu salıverilmesi için gerekli süre bakımından da istisna getirildiğine tanık olmaktadır.

Bu bağlamda sayılabilecek istisnalardan ilki, geçici madde 6 ile getirilen *30/03/2020 tarihine kadar işlenen suçlarda* denetime ayrılma süresinin koşullu salıverilmeye *bir yıl* kalmış olmasının aranmasının değil de *üç yıl* kalmasının aranmış olmasıdır. Ancak bu istisna hükmün içerisinde de istisna suçlar yer almaktadır.

İkinci istisna olarak zikredilebilecek diğer husus İnfaz Kanunu 105/A-3 hükmünde belirtilen hükümlü grubundaki hükümlülerdir. Normal şartlar altında sıfır-altı yaş grubunda çocuğu bulunan ve koşullu salıverilmesine iki yıl veya daha az süre kalan

¹¹⁵ Şen, Ersan/**Başer Berkün**, Beyza, Koşullu Salıverilme Denetimli Serbestlik ve Ceza İnfaz Sorunları, 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 187 – 188

kadın hükümlülerin denetime ayrılacakları vakit koşullu salıverilmelerine iki yıl yahut daha az süre kalmış olmalıdır. Ancak geçici madde 6/2-a hükmü uyarınca (ilgili hükümde sayılan istisna suçlar hariç olmak üzere) “iki yıl”lık süre, “dört yıl” olarak uygulanacaktır. Maruz kaldığı ağır bir hastalık, engellilik veya kocama nedeniyle hayatını yalnız idame ettiremeyen altmış beş yaşını bitirmiş hükümlüler açısından ise 105/A-3 hükmünde aranan “üç yıl”lık süre, geçici madde 6/2-b uyarınca aranmamıştır. Dolayısıyla maruz kaldığı ağır bir hastalık, engellilik veya kocama nedeniyle hayatını yalnız idame ettiremeyen altmış beş yaşını bitirmiş hükümlüler açısından 30/03/2020 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından koşullu salıverilmeye ne kadar sürenin kaldığı bir önem arz etmemektedir. Yetmiş yaşını bitirmiş hükümlüler açısından her ne kadar İnfaz Kanunu madde 105/A’da hüküm bulunmasa dahi geçici madde 6/2-a ile yeni bir düzenleme getirilmiş, sıfır – altı yaş grubunda çocuk sahibi olan kadın hükümlüler ile aynı süreye tâbi kılınmışlardır.

Burada belirtilmesi gereken bir diğer husus, mükerrir hükümlülerin denetimli serbestlik tedbirinden yararlanmasına ilişkin durumdur. Mükerrirlerin koşullu salıverilmeden yararlanabilmesi için ceza infaz kurumunda geçirmesi gereken süre, mükerrir olmayan hükümlüye oranla daha farklıdır. İnfaz Kanunu m. 108/1 hükmünde bu hususa değinilmiştir.¹¹⁶ İşbu hüküm uyarınca mükerririn koşullu salıverilmeden faydalanabilmesi için, ilk kez suç işleyen birinden farklı olarak, ceza infaz kurumunda geçirmesi gereken süre “1/2” kuralının istisnasıdır. İnfaz Kanunu m. 108/1-d uyarınca koşullu salıverilme için gereken süre verilen mahkûmiyet hükmünün yarısı ise üçte iki oranı uygulanarak mükerririn salıverilmesi konusu değerlendirilecektir. Ancak koşullu salıverilmeye esas olan oran üçte ikiden fazla olan hükümlüler bakımından ilgili suçun tâbi olduğu rejim uygulanacaktır. Yani bu kural yalnızca ceza infaz kurumunda geçirilmesi gereken sürenin yarısı olan suçlar bakımından uygulama alanı bulacağı söylenebilecektir. Diğer suçlar bakımından bir değişiklik olmayacak, üçte iki yahut

¹¹⁶ **Madde 108-** (1) Tekerrür hâlinde işlenen suçtan dolayı mahkûm olunan;

a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının otuz dokuz yılının,

b) Müebbet hapis cezasının otuz üç yılının,

c) Birden fazla süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuz iki yılının,

d) Süreli hapis cezasının üçte ikisinin infaz kurumunda iyi hâlli olarak çekilmesi durumunda, koşullu salıverilmeden yararlanılabilir. Ancak, koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlar bakımından tabi oldukları koşullu salıverilme oranı uygulanır.

dörtte üç rejimlerinde tekrardan salıverilmeye ilişkin sürelerde değişiklik görülmeyecektir.¹¹⁷

2.5.3. Hükümlünün İyi Hâlli Bulunması

Denetimli serbestliğe ilişkin objektif koşulları sağlayan her hükümlü bu kurumdan faydalanamaz. İnfaz Kanunu m. 89 ve Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik hükümlerinin nazara alınması sonucu hükümlünün iyi hâlliliği değerlendirilecek ve denetime ayrılma imkânı bulunup bulunmadığı tartışılacaktır. İnfaz Kanunu m. 105/A-1’de aranan “*iyi hâlli hükümlü*” kriteri, bu hükümler kapsamında değerlendirmeye alınacaktır.

İyi hâllilik, GSHDY m. 3/1-i’de tanımlanmıştır. Buna göre iyi hâllilik, genel olarak hükümlünün ceza infaz kurumunda bulunduğu tüm aşamalar itibarıyla ceza infaz kurumlarının düzeninin ve güvenliğinin sağlanması amacıyla konulan kurallara ne derecede uyduğu, haklarını kullanırken iyi niyetli davranıp davranmadığı, bağlı olduğu yükümlülükleri ne derecede yerine getirdiği, uygulanan iyileştirme programları uyarınca topluma tekrardan entegre olmaya hazır olup olmadığı, tekrardan suç işlemeye yahut mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin olup olmadığı hususları ile birlikte almış olduğu ödüller ile disiplin cezalarının da dikkate alınmasıyla idare ve gözlem kurulu tarafından yapılan iyileşme ölçөгünü gösteren değerlendirme biçimi olarak özetlenebilir.

İyi hâlli olma durumu, hükümlünün cezaevinde yalnızca “uslu durmasının” bir ifadesi olmayıp bu tanımdan görülebileceği üzere sosyal hayata tekrar entegre edilip edilemeyeceği ile de ilgili bir durumdur.

Hükümlüler, iyi hâllilik tespitinde en geç altı ayda bir olacak şekilde değerlendirmeye alınırlar. Değerlendirmeyi yapmaktan sorumlu olan birim, idare ve gözlem kuruludur.

¹¹⁷ Detaylı bilgi için bkz. Arslan, Çetin/**Kayançıçek**, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 188

İdare ve gözlem kurulu, İnfaz Kanunu m. 89/1 uyarınca *hükümlüleri ceza infaz kurumlarında buldukları tüm aşamalarda, ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadığı, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadığı, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirip getirmediği, uygulanan iyileştirme programlarına göre toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadığı, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı hususlarında iyi hâlin belirlenmesine hizmet edecek şekilde en geç altı ayda bir değerlendirmeye tâbi tutar.*¹¹⁸

İdare ve gözlem kurulu, iyi hâllilik değerlendirmesini yaparken birtakım ölçütleri göz önünde bulundurmaktadır. GSDHY m. 16 hükmü, idare ve gözlem kurulunun inceleme ve değerlendirme esaslarını düzenlemiştir. Buna göre hükümlü hakkında idare ve gözlem kurulu; iyi hâlliliğe ilişkin bir ön değerlendirme yapmalı, hükümlü kurul huzurunda dinlenmeli ve bu bağlamda hükümlü hakkında kaldırılmamış disiplin cezasının bulunup bulunmadığına dair inceleme yapılmalıdır.¹¹⁹

Son olarak belirtilmelidir ki idare ve gözlem kurulunun hükümlü hakkında tanzim ettiği iyi hâl kararının bir nüshası hükümlüye tebliğ edilmelidir. İşbu iyi hâlli bulunma yahut iyi hâlli bulunmama kararına karşı hükümlü, vekili yahut Cumhuriyet savcısı tarafından infaz hâkimine şikâyette bulunulabilir.¹²⁰

¹¹⁸ Arslan, Çetin/**Kayanççek**, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, s. 164 – 172

¹¹⁹ Detaylı bilgi için bkz. Arslan, Çetin/**Kayanççek**, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, s. 161 – 178, Aras, Bahattin/**Güverçin**, Sezgin, İnfaz Hukuku, s. 138 – 142.

¹²⁰ İdare ve gözlem kurulunun iyi hâllilik ile ilgili çelişkili vermiş olduğu bir karara karşı yapılan kanun yararına bozma kanun yoluna dair Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin 2023/472 E. 2023/1290 K. sayılı ve 24/03/2023 tarihli kararı: "...ancak verilen bu kararda İdare ve Gözlem Kurulunun çoğunluğunda oluşan kabulün denetimine imkan verecek, takdir hakkının objektif ve yerinde kullanıldığını gösterecek nitelikte dosya içeriğine uygun yeterli ve yasal gerekçe gösterilmediği gibi olumsuz görüş bildiren üyelerin olumsuz değerlendirmelerinin ne olduğuna, İdare ve Gözlem Kurulunca bu olumsuz değerlendirmelerin cezaevi yetkili birim ve servisleri tarafından düzenlenen raporlardaki değerlendirmelere üstün tutulmasını haklı gösterecek hiçbir gerekçe dahi gösterilmeksizin verilen karar usul ve yasaya aykırı olup, hükümlü hakkında verilen kararda gösterilen gerekçenin dosya içeriğine uygun, yerinde ve yasal olmadığı belirlenerek hükümlünün şikâyetinin kabulü ile İdare ve Gözlem Kurulunun 13.01.2022 tarihli ve 2022/219 sayılı kararının iptaline ve yeniden bir değerlendirme yapılarak karar verilmesine dair İnfaz Hakimliğince verilen karara karşı yapılan itirazın reddine dair itiraz merciince verilen kararda usul ve yasaya aykırılık görülmediğinden, haklı sebebe dayanmayan kanun yararına bozma isteminin reddine karar vermek gerekmiştir..."

2.5.4. Hükümlünün Denetimli Serbestliğe Ayrılmak İçin Talepte Bulunması

İnfaz Kanunu madde 105/A-1’de “...iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde...” denetimli serbestlikten faydalanabilecekleri hüküm altına alınmıştır. Bir alt başlıkta detaylıca talebin nereye yapılacağı ve prosedür açıklanacak olmakla birlikte bu başlık altında belirtmek gerekirse talep, hükümlünün kendisi tarafından yahut vekili marifetiyle yapılabilecektir.¹²¹

2.5.5. Denetimli Serbestliğe Ayrılma Süreci

Yukarıda denetimli serbestliğe ayrılmak için hükümlünün bizzat yahut vekili marifetiyle talepte bulunması gerektiğine değinilmişti. Hükümlü hakkında denetimli serbestliğe ayrılıp ayrılamama kararını verme yetkisi infaz hâkimliğine verilmiştir. İnfaz Kanunu m. 105/A-1 hükmü, “...İyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde, cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak, hükmün infazına ilişkin işlemleri yapan Cumhuriyet başsavcılığının bulunduğu yer infaz hâkimi tarafından karar verilebilir.” şeklinde olup denetimli serbestlik hususunda kararı verecek makamın infaz hâkimliği olduğuna işaret etmektedir.

Buna göre infaz hâkimi; idare ve gözlem kurulu tarafından verilen iyi hâlliliğe ilişkin raporu da dikkate alarak hükümlünün denetimli serbestliğe ayrılmaya ilişkin şartların oluşup oluşmadığına dikkat edecek ve bu yönde hükümlünün talebinin reddine yahut kabulüne karar verecektir. İnfaz hâkimi, idare ve gözlem kurulunca ve hükümlü hakkında düzenlenen iyi hâllilik tespitine ilişkin kararın içeriğine müdahalede

¹²¹ Arslan, Çetin/Kayanççek, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, s. 161

bulunamaz, zira kanunen ilgili tespite ilişkin kararı verme yetkisi idare ve gözlem kuruluna tevdi edilmiştir.¹²² İnfaz hâkimi ancak ve ancak idare ve gözlem kurulunca verilen bu kararı nazara alarak hükümlü hakkında denetimli serbestliğe ayrılma hususunda karar verebilir.¹²³ Kanaatimizce infaz hâkimi, her türlü bilgi ve belgeyi göz önünde bulundurup hükümlünün denetime ayrılması hususunda karar verirken iyi hâllilik kararı ile bağlı değildir. Eksikliklerin ikmali adına her türlü işlemi yapmaya yetkilidir.¹²⁴

Denetimli serbestliğe ayrılma konusunda görevli makam infaz hâkimliği iken yetkili infaz hâkimliği, İnfaz Kanunu m. 105/A-1’de “...hükümün infazına ilişkin işlemleri yapan Cumhuriyet başsavcılığının bulunduğu yer infaz hâkimi tarafından...” şeklinde tayin edilmiştir. Dolayısıyla hükümlü hakkında verilen hükmün infazına ilişkin işlemleri hangi Cumhuriyet başsavcılığı yapıyor ise o yer infaz hâkimliği bu konuda karar vermeye yetkilidir. 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu’nun 4/1-7 hükmü atfı ile İnfaz Kanunu m. 105/A-1 hükmü bu konuda karar vermeye yetkili makamın infaz hâkimliği olduğunu göstermektedir.

İnfaz hâkimi, hükümlünün denetime ayrılma hususundaki talebini yerinde görmeyip talebi reddederse İnfaz Hâkimliği Kanunu m. 6/5 hükmü uyarınca bu ret kararına karşı CMK hükümlerine göre itiraz kanun yoluna başvurulabilecektir. İnfaz Hâkimliği Kanunu m. 6/6 hükmü uyarınca da ilgili itirazın yapılacağı merci, infaz hâkimliğinin yargı çevresinde bulunduğu yer ağır ceza mahkemesidir. Yalnızca denetime ayrılma talebine karşı değil, infaz hâkimince verilen diğer kararlara karşı da itiraz kanun yoluna gidilebilmektedir. Şikâyette bulunan kişi yahut Cumhuriyet savcısınca itiraz yoluna gidilebilir. İtirazın süresi iki hafta olup bu süre tebliğden itibaren başlamaktadır. Ayrıca bu hükmün son cümlesine göre de kanunlarda infaz hâkiminin onayına bağlı olan konularda da bahse konu hüküm uygulanacaktır.¹²⁵

¹²² Yargıtay 1. Ceza Dairesi’nin 2024/6475 E. 2025/2056 K. sayılı ve 13/03/2025 tarihli kararı

¹²³ Aynı yönde Arslan, Çetin/Kayanççek, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, s. 195

¹²⁴ Arslan, Çetin/Kayanççek, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, s. 196

¹²⁵ İnfaz hâkimi tarafından hükümlünün denetimli serbestliğe ayrılma talebinin reddine karar verilmesi ve bu karara itiraz edilmesi hâlinde itiraz mercii tarafından itirazın kabulüyle yetinilmeyip ayrıca denetimli serbestlikten yararlanma yönünde bir karar da verilmesi gerektiğine dair bkz. Yargıtay 1. Ceza Dairesi’nin 2019/3619 E. 2021/11588 K. sayılı kararı “...denetimli serbestlikten yararlanmaya yönelik

2.5.6. Denetimli Serbestlik Süreci

2.5.6.1. Denetimli Serbestliğe Ayrılmaya Karar Verme ve Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne Müracaat Usulü

Hükümlü hakkında denetimli serbestliğe ayrılmanın şartlarının oluşması ve infaz hâkiminin hükümlünün talebine binaen denetimli serbestliğe ayrılabilmesine karar vermesi üzerine “denetimli serbestlik uygulanmak suretiyle infaz” prosedürü başlar.

İnfaz kurumu, nakil sebebi ve tahliyeye ilişkin evrakı düzenler ve akabinde hükümlünün talep ettiği denetimli serbestlik müdürlüğüne ilgili infaz dosyası Cumhuriyet başsavcılığı marifetiyle gönderilir.¹²⁶

Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği m. 41/5 uyarınca denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması suretiyle cezanın infazına karar verilmesi durumunda, hükümlüye ayrıca müdürlüğe başvurması maksadıyla tebligat yapılmaz. Hükümlünün süresi içinde müdürlüğe gelmesi beklenir. Dolayısıyla hükümlünün tebligat yapılmaması sebebiyle itiraz hakkı doğmaz. Hükümlünün kendisine tanınan süre içinde müdürlüğe gelmesi beklenmektedir ve bu süre, Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği m. 79/1’te “beş gün” olarak belirlenmiştir. Bu sebeple tebligat yapılmasını beklemeksizin beş gün içerisinde ve ceza infaz kurumundan ayrıldıktan sonra hükümlünün talebinde belirtmiş olduğu denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaatta bulunulmalıdır. Bahse konu beş günlük sürenin başlangıcı, hükümlünün ceza infaz kurumundan ayrılmasını takip eden günden itibaren dir. Şayet hükümlü

talebin reddine ilişkin İnfaz Hakimliği kararının kaldırılmasına yönelik mercii kararı yerinde ise de; Açık Ceza İnfaz Kurumuna Ayrılmaya Yönetmeliğinin 6/2-ç maddesinde öngörülen şekilde hükümlünün mensup olduğu örgütten ayrılıp ayrılmadığına ilişkin usulüne uygun bir rapor düzenlenmeden denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazına karar verilemeyeceği, bu nedenle bu hususta usulüne uygun bir rapor tanzim edildikten sonra hukuki durumun takdir ve tayin edilmesi gerektiği gerekçesiyle infaz hakimliği kararının kaldırılmasına karar verilmesi ile yetinilmesi gerekirken...”

¹²⁶ Arslan, Çetin/Kayanççek, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılmaya, s. 204

talepte bulunduğu denetimli serbestlik müdürlüğünden farklı bir denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat edecek olursa DSHY m. 79/5 uyarınca hükümlü bilgilendirilecek ve ilgili müdürlüğe yönlendirilecektir. Hükümlü sehven başka bir müdürlüğe başvuruda bulunmuşsa yönlendirmekte yetinilir. Ancak hükümlünün mazereti yahut başkaca bir talebi mevcutsa bu husus bir tutanak ile tespit edilir ve ilgili müdürlüğe gönderilir.

DSHY m. 79/6 uyarınca hükümlünün denetimli serbestlik müdürlüğüne beş gün içinde başvurmaması durumunda yedinci günün mesai bitişine kadar beklenecektir. Yedinci günün bitişini takiben ise kayıt kapatılıp hiçbir işlem tesis edilmeyecek ve infaz hâkiminden hükümlü hakkında açık cezaevine iade istenecektir.

Ayrıca hükümlü, müracaat etmesi gereken süreyi kaçırırsa bu sürenin bitiminden itibaren iki gün geçmiş ise kendisi hakkında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 292 ve 293 hükümleri uyarınca yani hükümlü veya tutuklunun kaçması suçundan ve etkin pişmanlık hükümlerinin şartları da varsa bu doğrultuda işlem yapılacaktır.

2.5.6.2. Hükümlünün Denetime Tâbi Tutulması

“Serbestlik” tanınan hükümlü, bu serbestliğe “denetim” altında tâbi olur. Serbestliğin içeriği bu aşamaya kadar izah edildi. Hükümlü ceza infaz kurumlarından varestede olacak düzeyde serbest kalacak, hürriyetine kısmen geri kavuşacaktır. Denetimin ne olduğu ve denetimli olan serbestliğin içeriğinin nasıl doldurulacağı aşağıda izah edilecektir.¹²⁷

İnfaz Kanunu 105/A-5 maddesinde hükümlü hakkında uygulanacak denetimin içeriği ve denetime karar verecek merci açıkça ifade edilmiştir. İlgili hükme göre;

¹²⁷ **Demirbaş**, Timur, İnfaz Hukuku, 8. Baskı, Seçin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 618 vd.

“Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezasının infazına karar verilen hükümlünün, koşullu salıverilme tarihine kadar;

a) Kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırılması,

b) Bir konut veya bölgede denetim ve gözetim altında bulundurulması,

c) Belirlenen yer veya bölgelere gitmemesi,

d) Belirlenen programlara katılması yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına tabi tutulmasına, denetimli serbestlik müdürlüğünce karar verilir. Hükümlünün risk ve ihtiyaçları dikkate alınarak yükümlülükleri değiştirilebilir. Türk Ceza Kanunu’nun 191 inci maddesinde yer alan kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmamak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçundan hükümlü olanlar ayrıca tedavi ve rehabilitasyon programlarına katılma yükümlülüğüne tâbi tutulur.”

Görüleceği üzere bahse konu maddede dört adet yükümlülük zikredilmiştir. İşte bu yükümlülükler, hükümlü denetime ayrıldığı zaman denetim süresince tâbi olduğu yükümlülüklerdir.

2.5.6.2.1. Kamuya Yararlı Bir İşte Ücretsiz Olarak Çalıştırılma

İlk tedbir, kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalıştırılma tedbiri/yükümlülüğü olup DSHY m. 81’de detayları açıklanmıştır. Özetlemek gerekirse bu yükümlülük, hükümlünün (dolayısıyla yükümlünün) kurallara uyma becerisi ile çalışma disiplini kazanmasını, başka kişilerin haklarına saygı göstermesini, zamanı planlamasını, bir meslek edinmek suretiyle kendi işini kurmasını yahut bir iş edinmesini amaçlayan, iyileştirme ve topluma kazandırmayı temel alan bir yükümlülük olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bahse konu yükümlülüğün lafzında geçen “çalıştırma”, ücretsiz olarak yerine getirilmekte olup meslek kazandırma yahut hükümlüye ekonomik menfaat temini benzeri bir içerik taşımamaktadır.

Bu tedbir bakımından hükümlü, denetimli serbestlik altında geçireceği toplam sürenin üçte birini kamuya yararlı bir işte çalışmak durumundadır. Çalışmaya ilişkin süreler ise günde dört, ayda ise seksen saat olacak şekilde belirlenir. Hükümlü hafta sonu da çalıştırılabilecektir. Tedbirin başladığı tarih, DSHY m. 81/6 uyarınca hükümlünün fiilen çalışmaya başladığı tarih olarak kabul edilecektir.

Ücretsiz çalıştırma tedbiri, hükümlünün denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaatından itibaren otuz gün içinde başlatılır. Tedbirin sona ermesi ise ya belirlenen sürenin bitmesiyle ya da hükümlünün koşullu salıverilmesi ile gerçekleşir.

Hükümlü bireysel olarak çalışabileceği gibi DSHY m. 81/4 uyarınca grup hâlinde de çalıştırılabilir. Ayrıca bu tedbir, müdürlükçe açılması sağlanmış olan meslek edindirme kursları bünyesinde de yerine getirilebilir. Hükümlünün çalıştırılacağı işin belirlenmesi aşamasında hükümlünün iyileştirilmesi, mesleği, becerileri, mağdurun ve toplumun güvenliği kriterleri dikkate alınacaktır. Benzer şekilde çalıştırılacak gün ve saatlerin belirlenmesi esnasında da hükümlünün işi, aile yaşamı yahut eğitimi dikkate alınacaktır.

Bazı hükümlüler açısından bu tedbir uygulanmayacaktır. Müdürlüğe başvuru tarihi itibarıyla on sekiz yaşından küçük olanların ve sıfır – altı yaş grubunda çocuğu bulunan kadınların *bu durumları devam ettiği müddetçe* haklarında bu tedbir uygulanmaz. Bu durumun ortaya kalkması hâlinde koşullu salıverilme tarihine kadar olan sürenin üçte biri boyunca ücretsiz çalıştırma tedbiri artık uygulanabilecektir. Bununla birlikte altmış yaş ve üstü, hayatını yalnız başına idame ettiremeyen ve doğumuna on hafta kalan hamile kadın hükümlüler bakımından bu tedbir uygulanmayacaktır.

2.5.6.2.2. Bir Konutta Denetim ve Gözetim Altında Bulundurulma

İkinci tedbir, DSHY m. 82’de düzenlenen bir konutta denetim ve gözetim altında bulundurulma tedbiridir. Yine özetlemek gerekecek olursa bu tedbir ile mağdurun ve toplumun “korunması” maksadı güdülmektedir. Yüksek riskli hükümlüler hakkında

uygulanan tedbirde denetimli serbestlik altında geçirilecek toplam sürenin en az üçte birinin hükümlünün konuttan çıkmaması suretiyle infaz edilmesi beklenmektedir. Bu tedbir, kanaatimizce, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 109/3-j,k maddesinde düzenlenen adli kontrol yükümlülüklerine benzemektedir. Zira gerek adli kontrolde gerekse ilgili denetim yükümlülüğünde ilgili kişi, bahse konu konutu yahut yerleşim bölgesini terk edememektedir. Ancak İnfaz Kanunu m. 105/A-5-b'deki tedbir daha gevşektir. Bu yükümlülüğün minimum 10 maksimum 12 saat olacağı ve bu sürenin saat 18:00 ilâ 08:00 saatleri arasında uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak adli kontrolde durum tam böyle olmamakta, süreler CMK m. 110/A ile düzenlenmekte ve yargı alanlarına göre suçlar baz alınmaktadır. Denetimli serbestlik yükümlülüğü olarak bir konutta denetim ve gözetim altında bulundurulmada ise suçtan ziyade suçlu önem taşımakta, yüksek riskli hükümlü nazara alınmaktadır. Bu tedbir, öğretide *özgürlük içinde kontrol* olarak tasnif edilmektedir.¹²⁸

Ayrıca tekrar etmek gerekir ki, bu tedbirin uygulanması bakımından göz önünde bulundurulacak hususlardan bazıları; hükümlünün işi, eğitimi veya aile durumudur. İnfazın bireyselleştirilmesi ilkesinin bu hususlar bağlamında uygulama alanı bulduğunu görmekteyiz.

Hükümlünün tekrardan suç işleme riski ve topluma yahut mağdura zarar verme riski dikkate alındığı zaman bu tedbir, sonradan uygulanabilir. Benzer şekilde bu tedbir, önceden verildiyse süresinin uzatılması yönünde de karar verilebilir.

2.5.6.2.3. Bir Bölgede Denetim ve Gözetim Altında Bulunma

¹²⁸**Doğan**, Duygu Çağlar, Hapis Cezasına ve İnfazına Seçenek Kurumlar, Birinci Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 249

Bir bölgede denetim ve gözetim altında bulunma, DSHY m. 82'dekine benzer şekilde m. 83'te ihdas ve izah edilmiştir. DSHY m. 83/1 uyarınca hükümlü, toplumun ve mağdurun korunması amacıyla bu denetim ve gözetim altında bulunmaktadır.¹²⁹

Hükümlü, belirlenen yere belirlenen tarih ve saatlerde başvuracak yahut belirlenen bölgenin sınırları dışına çıkmayacaktır ve bu yönü itibariyle tedbir, yukarıdaki açıklamalarımız gibi, CMK m. 109/3-b'deki adli kontrol tedbirine benzerlik göstermektedir. Buna DSHY m. 83 kapsamında hükümlü, belirlenen tarih ve saatlerde birtakım mercilere başvurmakla yükümlüdür. Bu merciler DSHY m. 83/2 uyarınca kolluk, muhtarlık, denetimli serbestlik müdürlüğü yahut müdürlüğün belirlediği bir kamu görevlisidir. Ek olarak dile getirilmelidir ki DSHY m. 83/6 uyarınca bu tedbir alternatif olarak ve yalnızca yüksek riskli hükümlüleri kapsayacak şekilde belirlenen bir bölgenin sınırları dışına çıkmamak suretiyle de uygulanabilir.

Başvurma bakımından hükümlüler üç grup olarak değerlendirilir: Yüksek riskli hükümlüler, orta riskli hükümlüler ve düşük riskli hükümlüler. Her bir grup bakımından başvuru için gereken sıklık farklılık arz etmektedir.

Yüksek riskli hükümlüler DSHY m. 83/3-a uyarınca ilk üç ay boyunca her gün, üç ilâ altı ay arasındaki süre için haftada üç gün ve altı aydan sonraki süreç için haftada iki gün olarak belirlenen yere başvurma mecburiyetindedir. Bu süreler; orta riskli hükümlüler bakımından ilk üç ay boyunca haftada dört gün, üç ilâ altı ay arasındaki süre için haftada iki gün ve altı aydan sonraki süreç için haftada bir gün olarak uygulanır. Son olarak düşük riskli hükümlüler bakımından ise bu süreler ilk üç ay boyunca haftada iki gün ve üç aydan sonraki süreç için haftada bir gün olarak uygulanır. Ancak unutulmamalıdır ki risk grubu ne olursa olsun, DSHY m. 83/5 uyarınca ağır bir hastalık, sakatlık veya kocama nedeniyle hayatlarını yalnız başına idame ettiremeyen hükümlüler bakımından bir bölgede denetim ve gözetim altında bulunma tedbiri uygulanmaz.

¹²⁹ Arslan, Çetin/**Kayanççek**, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, s. 208

2.5.6.2.4. Belirlenen Yer veya Bölgelere Gitmeme

DSHY m. 84, bir diğer tedbir olan belirlenen yer veya bölgelere gitmemeyi düzenlemektedir.¹³⁰ Bu tedbir ile hükümlünün suç işlemesine veya suça yönelmesine etkisi bulunan yerlere gitmekten yasaklanması, özellikle de çocukların ve suç mağdurunun korunması amaçlanmaktadır. Öğretide bu tedbirin de *özgürlük içinde kontrol* olarak adlandırıldığı da görülmektedir.¹³¹

DSHY m. 84/2 uyarınca bu tedbirin uygulanması, başka bir tedbirin uygulanması aşamasında da gündeme gelebilir. Yasak getirilen bölge veya yer ile birlikte yasaklama süresinin takdiri, denetimli serbestlik müdürlüğüne aittir.

2.5.6.2.5. Belirlenen Programlara Katılma

Son tedbir olarak değinilmesi gereken tedbir, belirlenen programlara katılmaktır. DSHY m. 85 uyarınca hükümlünün sosyalleştirilmesi, meslek edindirilmesi gibi sosyallik ve topluma yeniden katılım hedefli bir yükümlülüktür. Bu tedbirin *özgürlük içinde pozitif edimlerin yüklendiği gözetim* olarak tasnif edildiği de görülmektedir.¹³²

DSHY m. 85/1 uyarınca bu programlar; tedavi ve iyileştirme programları, diğer kurumlarca yürütülen meslek ve sanat edindirmeye yönelik faaliyetler, bireysel görüşme, grup çalışması, seminer, sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler, sivil toplum kuruluşlarınca kamu yararına yürütülen program ve çalışmalardan oluşmaktadır. Ayrıca uygulanması ihtiyaç durumuna göre takdir edilen bir tedbirdir, sürenin yahut programın veya programların tamamlanması ile sona ermektedir.

¹³⁰ **Özgenç**, İzzet/**Sahin**, Cumhuriyet, İnfaz Hukuku, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 160 vd.

¹³¹ **Doğan**, Duygu Çağlar, Hapis Cezasına ve İnfazına Seçenek Kurumlar, Birinci Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 249

¹³² **Doğan**, Duygu Çağlar, Hapis Cezasına ve İnfazına Seçenek Kurumlar, Birinci Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 249

2.5.7. Denetimli Serbestliğin Sona Ermesi

Denetimli serbestlik, olağan yahut olağan dışı veya başka bir tabirle olması beklenen yahut olmaması beklenen sebeplerle sona erebilir. Şöyle ki olağan olan yahut olması beklenen, denetimli serbestlik süresince hükümlünün kendisine yüklenen yükümlülüklerine/tedbirdere uymasındır. Bunun sonucu olarak da denetimli serbestlik süresi dolmakta ve hükümlünün koşullu salıverilme süresi gelmesi suretiyle denetimli serbestlik sona ermektedir. Ancak bazı durumlarda hükümlü denetimli serbestlik tedbirlerine uygun davranmamaktadır. Buna bağlı olarak ise hükümlünün ceza infaz kurumlarına iadesi gündeme gelebilmektedir. Bu alt başlıkta işte bu sebepler incelenecektir.

Hükümlü, kendisine yüklenen tedbirlerin hepsine uyarsa ve aykırı bir davranışta bulunmaksızın koşullu salıverilmeyi gerektirir süreye kadar bu tutumunu sürdürürse denetimli serbestlik tedbiri sona erer. İnfaz Kanunu m. 105/A-9 uyarınca yükümlülüklerin gereklerine ve denetim planına uygun davranan hükümlünün koşullu salıverilmesi hakkında denetimli serbestlik müdürlüğü tarafından hazırlanan gerekçeli rapor, 107'nci ve 108'inci maddeler uyarınca işlem yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilir. Sonrasında ise m. 107/11 uyarınca bu gerekçeli rapor, infaz işlemlerinin yapıldığı yer infaz hâkimliğine tevdi edilir. İnfaz hâkimi, bu raporu uygun bulacak olursa hükümlünün koşullu salıverilmesine dosya üzerinden karar verir; eğer raporu uygun bulmazsa gerekçesini kararında gösterir. Bu kararlara karşı CMK hükümleri uyarınca itiraz yoluna gidilebilir.

Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazının sona ermesine ilişkin bir diğer hâl ise hükümlüden beklenen birtakım hususların hükümlüce yerine getirilmemesi ile ilgilidir.¹³³ Bu tip durumlarda hükümlü açık ceza infaz kurumuna geri alınacak ve koşullu salıverilme tarihine kadar kendisi hakkında tekrardan denetimli

¹³³ Arslan, Çetin/**Kayanççek**, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, s. 215 vd.

serbestlik tedbiri uygulanmayacaktır. Ayrıca belirtmelidir ki denetimli serbestlik tedbirlerine uymayan kişi, İnfaz Kanunu m. 89 uyarınca iyi hâlli sayılmayıp koşullu salıverilmeye hak kazanamayabilir. Beş tane olağan dışı sona erme durumu bulunmaktadır.

2.5.7.1. Hükümlünün Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne Süresi İçerisinde Başvuru Yapmaması

Yukarıda da belirtildiği üzere hükümlü, İnfaz Kanunu m. 105/A-6-a ve DSHY m. 79 hükümleri uyarınca infaz kurumundan ayrılmasını takiben beş gün içerisinde kendiliğinden denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmelidir. Şayet hükümlü, denetimli serbestlik müdürlüğüne başvuru yapmak konusunda ihmalkâr davranırsa yedinci günün mesai bitimine kadar beklenecektir. Yedinci günden sonra hükümlünün kaydı kapatılıp hiçbir bir işlem yapılmaksızın infaz hâkiminden hükümlünün açık cezaevine iadesi istenecektir.¹³⁴

Hükümlünün beş gün içerisinde müracaatı beklenirken müracaatta bulunmama üzerine iki gün daha beklenmesi, hükümlünün geçerli bir mazereti olup olmadığına ilişkindir.¹³⁵ Hükümlünün altı yahut yedinci günü başvurması ve mazeret bildirmesi durumunda kayıt kapatılmayacaktır. Hükümlünün beyanı ile birlikte varsa mazereti ve bu mazeretine ilişkin belge, bilgi yahut beyan tutanak altına alınacak ve hazırlanan tutanak dosyasıyla birlikte karar verilmek üzere infaz hâkimine gönderilecektir. Bunun üzerine ise infaz hâkiminin kararı doğrultusunda işlem yapılacaktır.

¹³⁴ Yargıtay 16. Ceza Dairesi 2017/1096 E. 2017/4411 K. Sayılı Kararı "...Sanığın denetimli serbestlik müdürlüğüne kararın kendisine tebliği olan 19.04.2013 tarihinden sonra 5275 sayılı Kanunun 6291 sayılı Kanun ile değişik 105/A-6 maddesinde belirtilen "3" günlük ve buna ilaveten aynı Kanunun 105/A-8. maddesinde öngörülen "2" günlük sürelerin sonu olan 24.04.2013 tarihinde başvurmayarak 25.04.2013 tarihinde müracaat ettiği anlaşılmakla; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından ileri sürülen itiraz nedenleri yerinde görülmediğinden..."

¹³⁵ Arslan, Çetin/**Kayanççek**, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, s. 212

Görüleceği üzere hükümlünün kendisine tanınan zaman içerisinde denetimli serbestlik müdürlüğüne başvuru yapmaması, denetimli serbestliği sona erdiren bir hâl olarak düzenlenmiştir. Başvuruda gecikmenin yaşanması hâlinde kendisinden mazeret sunması beklenen hükümlü, haklı/muteber bir mazerete sahip olmalıdır. Mazeret sunmuş olan hükümlününse mazeretinin geçerliliğinin değerlendirmesi yapılmalıdır.¹³⁶ Ancak tebligatın yapılmamış yahut usulsüz yapılmış olması durumunda hükümlünün açık kuruma gönderilmesi hukuka aykırılık teşkil eder.¹³⁷

2.5.7.2. Hükümlünün Uyması Gereken Yükümlülüklerle Uymaması ve Bu Konuda Israr Etmesi

İnfaz Kanunu m. 105/A-6-b maddesi; hükümlünün, hakkında belirlenen yükümlülüklerle, denetimli serbestlik müdürlüğünün hazırladığı denetim ve iyileştirme programına, denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerileriyle hakkında hazırlanan denetim planına uymamakta ısrar etmesi durumunda ve denetimli serbestlik müdürlüğünün talebi üzerine koşullu salıverilme tarihine kadar olan cezasının infazı için açık ceza infaz kurumuna gönderilmesine, denetimli serbestlik müdürlüğünün bulunduğu yer infaz hâkimi tarafından karar verileceğini düzenlemektedir.

İhlâl hâlinde denetime ayrılmış bulunan kişiye bir uyarı yazısı tebliğ edilir. DSHY m. 44/3'e göre kişinin bir yıl içerisinde iki defa yükümlülük ihlâli gerçekleştirmesi, yükümlülüğe uymamada ısrar etme sayılır.¹³⁸ Yükümlülüğe uymamada ısrar etme,

¹³⁶ Yargıtay 1. Ceza Dairesi 2020/3339 E. 2021/3267 K. Sayılı Kararı "...hükümlünün 30/09/2019 ile 18/10/2019 tarihleri arasında Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi Yazır Psikiyatri Kliniğinde bipolar duygulanım bozukluğu teşhisi ile tedavi gördüğü gözetilmeksizin, gerekli araştırma yapılmaksızın itirazın yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309. maddesi uyarınca anılan kararın bozulması lüzumu..."

¹³⁷ Bkz. Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin 2022/4800 E. 2023/5640 K. sayılı kararı

¹³⁸ Yargıtay 1. Ceza Dairesi 2018/5599 E. 2019/853 K. Sayılı Kararı "...hükümlünün denetim planını 1 yıl içerisinde iki defa ihlâl etmesinin yeterli olduğu, aksi durumun kabulü halinde hükümlünün ilk ihlâle ilişkin uyarı kararına karşı Kanun yoluna başvurma hakkının olmasının hükümlüye itiraz süresi boyunca ihlâl hakkı tanındığı anlamına geleceği anlaşılacakla, itirazın kabulüne karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi

suça sürüklenen çocuklar ile denetimli serbestlik kararının infazına başlandığı tarih itibariyle çocuk olup infaz sürecinde on sekiz yaşını doldurmuş olanlar bakımından ise bir sene içinde üçüncü yükümlülük ihlâli olarak baz alınır. İlk grup hükümlülerde üçüncü, ikinci grupta ise dördüncü ihlâlin tespiti üzerine denetimli serbestlik dosyasının kapatılması ile ilgili işlemler başlatılır.

Ayrıca belirtmelidir ki denetimli serbestlik kararının kaldırılarak hükümlünün açık cezaevine gönderilmesi talebi, infaz hâkimliğince reddedilirse denetimli serbestlik yükümlülüklerine kalındığı yerden devam edilecektir.¹³⁹

2.5.7.3. Hükümlü Hakkında İşlenen Yeni Bir Suçtan Kamu Davası Açılması¹⁴⁰

İnfaz Kanunu m. 105/A-7 hükmü uyarınca hükümlü denetimli serbestlik tedbirinden yararlanmakta iken kendisi hakkında cezasının alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren kasten işlenebilen bir suçtan dolayı kamu davası açılırsa denetimli serbestlik müdürlüğünün talebi ve infaz hâkiminin kararı ile açık ceza infaz kurumuna gönderilebilir.¹⁴¹

Kanımızca bu hükümde aranan “kamu davasının açılması” kriteri hatalıdır. Hükümlü hakkında yeni bir kamu davası açılması/yeni bir kovuşturmayla geçilmesi, bahse konu dosyanın mahkûmiyet ile sonuçlanacağı garantisini sunmaması sebebiyle hükümlünün denetimli serbestlikten yararlanma hakkından mahrum kalması sonucunu doğuracaktır. Kanaatimizce olması gereken, açılan bu kamu davasının en azından mahkûmiyet kararı ile sonuçlanmasını beklemek olmalıdır. Halbuki hükümlü hakkında kamu davası açılması, denetimli serbestlik tedbirinin sonlandırılabilmesi için yeterli

Kanununun 309. maddesi uyarınca anılan kararın bozulması lüzumu...” da bu hususu destekler niteliktedir.

¹³⁹ Arslan, Çetin/Kayanççek, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, s. 221

¹⁴⁰ Bkz. Türkmen, Cansu, “7242 Sayılı Kanun ile Getirilen Değişiklikler Işığında Hapis Cezasının Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak İnfazı”, C: 7, S: 2, 2021, İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 340 – 342

¹⁴¹ İlgili hükme dair Anayasa Mahkemesi’ne yapılan iptal talebinin reddi kararı için bkz. AYM 14/04/2021 tarih 2020/53 E. 2021/55 K. sayılı kararı

sayılmıştır. Ancak unutulmamalıdır ki ilgili hükmün lafzı “...*hükümlünün açık ceza infaz kurumuna gönderilmesine karar verilebilir.*” şeklinde olup infaz hâkimliğine takdiri yetki tanımıştır. Dolayısıyla denetimdeyken hakkında iddianame tanzim edilen ve bu iddianame kabul edilen her hükümlünün açık cezaevine iadesi sağlanacağına dair bir kural yoktur.

Ayrıca kovuşturma neticesinde beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın reddi yahut düşme kararı verilmesi hâlinde, hükümlünün mahkûm edilmiş bulunduğu hapis cezasının infazına denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle devam edilmesine infaz hâkimi tarafından karar verilir. Dikkat edilmesi gereken nokta, bahse konu kararlardan birisinin verilmesi akabinde hükümlünün denetimli serbestlikten yararlanmak için temelde aranan şartları hâlâ taşıyor olması gerektiğidir.¹⁴²

Ek olarak belirtilmelidir ki denetimli serbestliğe ayrılan hükümlünün denetimde bulunmasına temel olan suçun işlendiği tarih önem arz etmektedir. Yeniden düzenlenerek İnfaz Kanunu’na eklenen 105/A-7 maddesi, 15 Nisan 2020’de yürürlüğe girmiştir. Dolayısıyla 15 Nisan 2020 tarihinden önce denetimli serbestliğe ayrılıp denetim süresinde suç işleyen ama kamu davası bu tarihten sonra açılan hükümlü bakımından bu hükmün uygulanıp uygulanmayacağı hususunda bir açıklık yoktur. Katıldığımız görüşe göre 15 Nisan 2020 öncesinde denetimli serbestliğe ayrılan ancak hakkında bu tarihten sonra yeni kamu davası açılan hükümlünün açık ceza infaz kurumuna gönderilmesi mümkün olmamalıdır. Bu görüşün altında yatan sebep ise denetimli serbestlik kurumunun uygulanması esnasında lehe hükmün belirlenmesi mecburiyeti olduğu kanaatidir. Bu sebeple Türk Ceza Kanunu m. 7 uyarınca lehe olan kanun uygulanmalı ve hükümlünün açık ceza infaz kurumuna iade edilmemelidir. Lakin uygulama bu görüşün aksi yönünde yerleşmiştir.¹⁴³

2.5.7.4. Hükümlünün Talebi Üzerine Ceza İnfaz Kurumuna Dönmesi

¹⁴² Arslan, Çetin/Kayanççek, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, s. 225

¹⁴³ Arslan, Çetin/Kayanççek, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, s. 224

Hükümlü, kendi isteği ile açık ceza infaz kurumuna dönebilir. İnfaz Kanunu m. 105/A-6-c hükmü de bu doğrultudadır. Hükümlünün talebi üzerine açık ceza infaz kurumuna dönülmesi hâlinde de denetimli serbestlik tedbiri sona erecektir.

Her ne kadar talep üzerine açık kuruma geri dönme hâli ile denetimli serbestlik tedbiri sona erse de hükümlünün yeniden denetimli serbestlikten yararlanmayı istemesi durumunda (gerekli şartların da mevcudiyeti gözetilerek) kendisi bu tedbirden yararlandırılmalıdır.¹⁴⁴ İlgili hüküm okunduğu zaman aksi anlaşılrsa da bizce şartların sağlanması hâlinde denetimli serbestlikten yararlanmaya engel bir hâl oluşmayacaktır. Zira yararlanmaya engel bir hâle ilişkin kanunî düzenleme bulunmamaktadır.

2.5.8. Denetimli Serbestlik Bağlamında Güncel Gelişmeler

Denetimli serbestlik tedbiri, birçok diğer hukuki kurum gibi mevzuatta kendisine yer edindikten sonra birçok farklı değişikliğe uğramıştır. Genel olarak içeriği değişmemiş olsa dahi usule dair birçok değişikliğe maruz kalmıştır.

Çalışma kapsamında ele alınacak olan yasal değişiklikler, Covid-19 salgını sonrası gündeme gelen değişikliklere ilişkin olacaktır. Bu değişiklikler İnfaz Kanunu'na 7242 sayılı Kanunla getirilen geçici madde 6 ve geçici madde 9, 7456 sayılı Kanunla getirilen geçici madde 10 değişiklikleri ve son olarak da 7550 sayılı Kanun ile getirilen değişikliklerdir. Geçici madde 6, 9 ve 10 değişiklikleri, kanaatimizce, Covid-19 salgınının toplum içerisindeki bulaşıcılık riskini azaltmaya yönelik olarak getirilmiştir. Ancak 7550 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler, doğal bir duruma karşı alınan önlemler kapsamında sayılabileceğimiz geçici m. 6, 9 ve 10 hükümlerinden farklıdır.

¹⁴⁴ Benzer yönde Arslan, Çetin/Kayançıçek, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, s. 222

Bu durumda toplum nezdinde mevcut olan cezasızlık algısının kırılması yahut azaltılmasına yönelik bir girişim göze çarpmaktadır.¹⁴⁵

2.5.8.1. Geçici Madde 6 Kapsamında Getirilen Değişiklikler

7242 sayılı Kanununun İnfaz Kanunu bağlamında getirmiş olduğu önemli değişikliklerden ilki geçici madde 6 değişikliğidir. Geçici madde 6, 30/3/2020 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından istisna suçlar hariç olmak üzere hükümlüye bir yıl yerine üç yıllık bir denetimli serbestlik tedbiri hakkı tanımaktadır. Buna göre İnfaz Kanunu m. 105/A-1’de “... koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan ...” şeklinde ifade edilen bir yıllık süre, üç yıl olarak uygulanacaktır. Yani hükümlünün koşullu salıverilmesi için bir yıl yerine üç yıl veya daha az süre kalmış olması aranmış, hükümlüye iki yıl daha erken denetimli serbestlik tedbirinden faydalanma imkânı tanınmıştır.

Süreler bakımından başka bir değişiklik ise sıfır-altı yaş grubunda çocuğu bulunan kadın hükümlülere ilişkindir. Geçici m. 6/2-a uyarınca İnfaz Kanunu m. 105/A-3’te yer alan iki yıllık süre, dört yıl olarak uygulanacaktır. Olağan süre olan bir yıllık süreye getirilen iki yıllık süre uzatımı, sıfır-altı yaş grubundan bulunan kadın hükümlüler bakımından da getirilmiştir. Benzer şekilde geçici m. 6/2-b uyarınca maruz kaldığı ağır bir hastalık, engellilik veya kocama nedeniyle hayatını yalnız idame ettiremeyen

¹⁴⁵https://www.adalet.gov.tr/adalet-bakani-tunc-basin-mensuplarinin-sorularini-yanitladi_102421

Erişim Tarihi: 17/08/2025. Adalet Bakanının 7/10/2024 tarihinde basına verdiği röportajda da bu hususa şu şekilde dikkat çekilmiştir: “... şu anda gündemimizde olan birçok hususu, birçok sorunu ortadan kaldırmaya yönelik de önemli yasal düzenleme hazırlıklarımız var. Cezasızlık algısı dediğimiz, özellikle son günlerde konuşulan iki yılın altındaki suçlarda bir yıl koşullu salıverme, bir yıl da denetimli serbestlik, dolayısıyla iki yılın altında ceza alan şu anda bazı suçlar istisna olmak üzere hapis cezası almamış oluyor. Yani alıyor, ama uygulanmamış oluyor. Bu durumda bir yıllık denetimli serbestlik süresinden yararlanabilmesi için bu kişilerin belli bir süre cezaevinde kalabilmesi ile ilgili bir teklifimiz olmuştu. Bunu yine önereceğiz...” Sahiden açık ceza infaz kurumuna ayrılma, denetimli serbestlik tedbiri ve koşullu salıverilme uygulandığı takdirde hükümlünün cezasının çok az bir miktarının ceza infaz kurumlarında çekildiğini görmekteyiz. Buna bağlı olarak da toplum nezdinde hükümlünün ceza almadığı yahut alınan cezanın infaz edilmediğine dair bir kanının oluştuğuna tanıklık etmekteyiz.

altmış beş yaşını bitirmiş hükümlüler, azami sınırlar dikkate alınmayarak denetimli serbestlik tedbirinden faydalanacaktır.

Göze çarpan bir başka değişiklik ise denetimli serbestlik tedbirinden faydalanmak için gereken açık ceza evinde bulunma mecburiyetine bir istisna getirilmiş olmasıdır. Kural olarak cezanın denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infaz edilebilmesi için İnfaz Kanunu m. 105/A-1 uyarınca hükümlünün açık ceza infaz kurumunda bulunması gerekirken geçici m. 6/3 ile bu kurala bir istisna getirilmiştir. Bütün şartların varlığı hâlinde kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüler de denetimli serbestliğe ayrılabilirlerdir.

2.5.8.2. Geçici Madde 9 Kapsamında Getirilen Değişiklikler

7242 sayılı Kanunun İnfaz Kanunu bağlamında getirdiği diğer bir önemli değişiklik ise geçici madde 9 değişikliğidir. Geçici madde 9/3 hükmü uyarınca İnfaz Kanunu m. 105/A-6 bağlamında hükümlünün ceza infaz kurumundan ayrılmasından sonra talebinde belirtmiş olduğu denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat etmesi için aranan beş günlük süre, yirmi beş gün olarak uygulanacaktır. Bunun sebebinin de Covid-19 salgını kapsamında beş günlük süre içerisinde müdürlüklerde yaşanacak olası izdihamların önüne geçmek ve yirmi beş günlük süre tanıyarak hükümlülerin müdürlüklere müracaatını geniş bir süreye yaymak suretiyle bulaşıcılık riskini azaltıp kamu sağlığının kontrolünün daha rahat sağlanması olduğunu söyleyebiliriz.

Geçici madde 9/5 uyarınca açık ceza infaz kurumlarında bulunanlar ile kapalı ceza infaz kurumunda bulunup açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazanmış olan hükümlüler, İnfaz Kanunu 105/A maddesi kapsamında denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezasının infazına karar verilen hükümlüler ile 106'ncı madde yahut diğer kanunlar uyarınca denetimli serbestlik tedbirinden yararlanan hükümlüler, 31/05/2020 tarihine dek izinli sayılmıştır. Buna ek olarak salgının devam etme ihtimali de bu hükümde gözetilmiş ve Sağlık Bakanlığının önerisi üzerine Adalet Bakanlığınca her defasında iki ayı geçmemek üzere bu sürenin uzatılabileceği belirtilmiştir. Ayrıca izinli

sayılacak hükümlüler hakkında İnfaz Kanunu m. 95 ve 97 hükümlerinin uygulanacağı da zikredilmiştir. Bu hükmün getirdiği en önemli değişikliklerden bir tanesi açık ceza infaz kurumunda bulunan yahut açığa ayrılmaya hak kazanan hükümlülerin izinli sayılması ve dolayısıyla bu kişilerin tahliye edilmesidir. Kanaatimizce olağanüstü bir hâl olan ağır salgın hâli, kamu sağlığını doğrudan etkilediği için böyle bir değişiklik yapılmıştır. Kaldı ki Komisyon Raporunda da ilgili fıkra ile ilgili “Salgının yayılmasını önlemenin en etkili yolunun, insanların birbirleriyle olan temasının asgariye indirilmesi olması nedeniyle, salgının yayılmasının en aza indirilmesi ve kişilerin sağlığının korunması amacıyla birçok idarî tedbir alınmıştır. Düzenlemeyle, ceza infaz kurumlarına ve denetimli serbestlik müdürlüklerine yönelik olarak salgın hastalıktan korunmaya yönelik tedbir alınmaktadır.” denilerek benzer bir maksada atıf yapılmıştır.

Son olarak geçici m. 9/6 uyarınca hükümde sayılan istisna suçlar haricinde kalan suçlardan hükümlü olan kişiler bakımından hapis cezası on yıldan az olanlar bir ayını, on yıl ve daha fazla olanlar ise üç ayını kapalı ceza infaz kurumlarında geçirdikleri ve iyi hâlli buldukları zaman açık ceza infaz kurumlarına ayrılmalarına bir yıl veya daha az süre kalmışsa bu kişiler taleplerinin de varlığı hâlinde açık ceza infaz kurumlarına ayrılabilirlerdir. Şayet hükümlü, ilgili mevzuat uyarınca açığa ayrılmaya geçici m. 9/5 hükmündeki süreler içinde hak kazanmışsa yine geçici m. 9/5 uyarınca izinli sayılacaktır. Dolayısıyla geçici m. 9/6 hükmü hükümlülerin açığa ayrılmasını kolaylaştırmakta, geçici m. 9/5 hükmü ise hükümlülerin açığa ayrılma hâlini bir nevi izinli sayılma hâline çevirmektedir. Ayrıca geçici m. 9/5 hükmündeki sürenin tamamlanmasını takip eden zaman bakımından açığa ayrılmaya hak kazanıp kazanmadığına bakmaksızın hükümlüler izinli sayılacaktır.

2.5.8.3. Geçici Madde 10 Kapsamında Getirilen Değişiklikler

15 Temmuz 2023 tarihinde yayımlanan 32249 sayılı Resmî Gazete ile birlikte 7456 sayılı Kanun yürürlüğe girmiş, bu kanun ile birçok kanunda değişiklik yapılmıştır.

Bizim açımızdan önemli olan değişiklik ise 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da yapılan değişikliklerdir.¹⁴⁶

7456 sayılı Kanun ile İnfaz Kanunu'na geçici madde 10 eklemiş olup bu hüküm denetimli serbestlik kurumu ile ilgili de yenilikleri beraberinde getirmiştir. Getirilen yenilikler, Covid-19 salgını kapsamında geçici nitelikteki diğer istisnaî infaz regülasyonları ile birlikte değerlendirilmektedir. Bu kapsamda önceki değişikliklere dolayısıyla geçici maddelere atıfta bulunmaktadır.

Geçici m. 10/2 uyarınca 31/07/2023 tarihi itibarıyla geçici 9'uncu maddenin beşinci fıkrası uyarınca Covid-19 salgını nedeniyle izinde olan ve ilgili mevzuat uyarınca cezalarının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına beş yıl yahut daha az süre kalan hükümlülerin talebi aranmaksızın haklarında cezalarının koşullu salıverilme tarihine dek olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infaz edilmesine karar verilebilecektir. Karar vermeye yetkili merci infaz hâkimliğidir. Kural olan koşullu salıverilme tarihine bir yıl kalmış olması kuralı, 31/07/2023 tarihi itibarıyla izinde bulunan hükümlüler bakımından denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmak suretiyle infazına beş yıl veya daha az süre kalmış olması olarak uygulanmaktadır. Bunun sebebi de malum olduğu üzere Covid-19 salgınının hükümlüler arasındaki bulaşıcılık düzeyini asgari sınıra indirme çabasıdır.

Geçici m. 10/2 uyarınca denetimli serbestlik tedbirinin uygulanabilmesi için aranan ilk şart, 31 Temmuz 2023 tarihi itibarıyla hükümlünün Covid-19 izinde bulunuyor olmasıdır. Bu tarihten sonra izne ayrılanlar açısından bu hüküm uygulama alanı bulmayacaktır, kanun maddesi bu yönde açık bir düzenleme koymuştur.

Burada önem arz eden husus, geçici m. 10/2'nin denetimli serbestlik süresini bir yıldan beş yıla çıkarmasından ziyade bir yıllık denetim süresine beş sene ekliyor olması,

¹⁴⁶ Geçici madde 10 ile ilgili teferruatlı değerlendirme için bkz. **Arslan, Çetin/Kayançıçek**, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, s. 261 – 362; **Ünal**, Osman Gazi, “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'a Getirilen Geçici Madde 10 Hükümü Üzerine Bir İnceleme”, S: 171, 2024, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, s. 67 – 120

neticede altı senelik bir denetim süresi tanınmasıdır. Dolayısıyla bu kanun hükmünden yararlanan hükümlülerin denetimli serbestlik süresi bir yıl değil altı yıldır.¹⁴⁷

Denetimli serbestlikte kural olan “hükümlünün talebi” kuralından geçici m. 10 kapsamında vazgeçildiğine tanık olmaktadır. Bunun sebebi salgının boyutu ve hükümlüler arasında yayılması ihtimalinde salgının önünün alınamaması olarak değerlendirilebilir. Bu sebeple bu değişiklik, bir nevi denetime “ayırılma” değil de denetime “ayırma” hâli olarak anılabilir. Zira hükümlünün talebi değerlendirmeye alınmaksızın re’sen infaz hâkimliklerince işlem yapılabilme imkânı tanınmıştır.

Geçici m. 10/4 hükmü uyarınca 105/A maddesi kapsamında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezası infaz edilip de geçici madde 9/5 uyarınca Covid-19 salgını nedeniyle 31/07/2023 tarihi itibarıyla izinde olan hükümlüler, koşullu salıverilme tarihine kadar olan süreleri 105/A-5’te belirtilen yükümlülüklerle bağlı olmaksızın geçirir.

Bahse konu edilen hükümlüler, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezalarının infazı hâlinde 105/A-5’te öngörülen yükümlülüklerden azade edilmiş olmaktadır. Hükümlülerin denetime ayrılması hâlinde herhangi bir yükümlülüğe bağlı kılınmayacağı söylenebilecektir. Yükümlülüğe bağlı kılınmama söz konusu olduğu için de herhangi bir surette yükümlülüğün ihlâl edildiğinden bahisle hükümlü hakkında İnfaz Kanunu m. 105/A-6 uyarınca infaz hâkimi tarafından açık ceza evine iade kararı verilemeyecektir. Ancak mevzu bahis fıkranın gerekçesinde İnfaz Kanunu m. 106 yahut diğer kanunlar uyarınca verilmiş olan denetimli serbestlik kararları açısından denetimli serbestlik yükümlülüklerinin uygulanmasına devam edileceği belirtilmiştir.¹⁴⁸

Bu hüküm, kül hâlinde geçici m. 10 yorumunda olacağı gibi 31 Temmuz 2023 ve öncesini kapsamaktadır ve bu tarihten sonraki hükümlüler hakkında uygulanmayacaktır.

¹⁴⁷ Arslan, Çetin/Kayaççiçek, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, s. 291; Ünal, Osman Gazi, “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’a Getirilen Geçici Madde 10 Hükmü Üzerine Bir İnceleme”, S: 171, 2024, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, s. 76 – 77

¹⁴⁸ Arslan, Çetin/Kayaççiçek, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 316

Geçici m. 10/6 hükmü uyarınca da sayılan istisna suçlar haricinde suçlardan mahkûm olan kişiler; toplam hapis cezaları on seneden azsa bir ayını, on sene ve daha fazlaysa üç ayını bu kurumlarda geçirip mevzuat uyarınca açığa ayrılmalarına üç sene veya daha az süre kalınca şartların mevcut olmasını izleyen tarih itibariyle açığa ayrılabilir. Yine bu hükümlüler ve 31 Temmuz 2023 tarihinde geçici m. 9/6 uyarınca açık ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüler, taleplerinin varlığı ve üç ay açık cezaevinde bulunmuş olmak şartı ile denetimli serbestlik tedbirinden üç sene erken yararlandırılır. Özetlemek gerekirse, açık cezaevine ayrılmaya hak kazanmak konusunda istisna suçlar haricinde kalan suçlardan mahkûm olan hükümlülere açığa ayrılma konusunda bir kolaylık tanınmış, üç sene erkenden faydalanma imkânı verilmiştir. Açık ceza evinde üç ay geçirmek şartı da sağlanırsa bu kişilere denetimli serbestlik tedbiri bakımından da kolaylık tanınarak üç sene erkenden denetimli serbestliğe ayrılma imkânı verilmiştir.

2.5.8.4. 10. Yargı Paketi (7550 Sayılı Kanun) ile Getirilen Değişiklikler

Kamuoyunda 10. Yargı Paketi olarak da bilinen ve başta çalışmamızın konusunu ilgilendiren infaz hukuku mevzuatı olmak üzere birçok farklı kanunda değişiklik yapan bir kanun olan 7550 sayılı Kanun, denetimli serbestlik bakımından da önemli olan birtakım değişiklikler getirmiştir. Bu değişikliklerin en önemlisi, İnfaz Kanunu m. 105/A-1 son cümlesidir. 7550 sayılı Kanun ile İnfaz Kanununa eklenen bu cümle ile hükümlülerin cezasının denetimli serbestlik tedbiri suretiyle infaz edilebilmesi için ceza infaz kurumlarında belirli bir süre geçirmesi aranmıştır: “Hükümlünün bu infaz usulünden yararlanabilmesi için beş günden az olmamak üzere koşullu salıverilme tarihine kadar ceza infaz kurumunda geçirmesi gereken sürenin en az onda birini ceza infaz kurumunda geçirmiş olması gerekir.” Bu doğrultuda hükümlünün denetimli serbestliğe ayrılabilmesi için ceza infaz kurumunda geçirmesi gereken sürenin en az onda birini bu kurumlarda geçirmesi gerekliliği aranmış, ancak onda birlik sürenin beş günden aza tekabül etmesi hâlinde ise en az beş günün kurumlarda geçirmesi gerektiği dile getirilmiştir. Komisyon raporunda yer alan açıklamaya göre denetimli serbestlik

tedbiri bağlamında bir yıllık maktu sürenin uygulanarak ve cezaların miktarı görmezden gelinerek cezanın önleyici fonksiyonunun göz ardı edildiğine değinilmiştir. Kanımızca bu açıklama yerindedir. Ceza miktarı önemsiz kabul edilerek tüm hükümlülere bir yıllık denetimli serbestlik süresinin öngörülmesi ancak ceza infaz kurumlarında belirli bir süre bu cezanın infaz edilmiş olmasının aranmaması, denetimli serbestlik tedbirinin otomatik olarak uygulanması sonucunu doğurmaktadır. Bu da “girdi – çıktı” olarak tabir edilen hükümlünün ceza infaz kurumuna teslim olup müddetnamesini aldıktan sonra derhal denetime ayrılması sonucunu doğurmakta ve cezanın infazı bağlamında herhangi bir caydırıcılığın mevcut olmaması anlamına gelmektedir.

Raporda ek olarak düzenlemeyle birlikte hükümlülerin belli bir süre ceza infaz kurumunda kalmasının sağlanması ile cezanın etkinliğinin artırılmasının amaçlandığı dile getirilmektedir. Kanaatimizce her ne kadar cezanın etkinliğinin artırılmasının amaçlanması cezalandırma amacı bağlamında doğru olsa dahi hükümlünün cezasının en az onda birinin ceza infaz kurumunda geçirme mecburiyetinin getirilmesinin tek başına etkinlik sağlamayacağı açıktır. Zira onda bir şartı, hükümlünün mahkûm olduğu hapis cezası bakımından oldukça az ve yetersiz bir miktardadır. Bu sebeple ceza infaz kurumunda geçirilmesi gereken sürenin daha yüksek olması gerektiğini kanaatindeyiz.

2.6. DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİNİN EK TEDBİR OLARAK UYGULANMASI: MÜKERRİRLERE VE BAZI SUÇ FAİLLERİNE ÖZGÜ İNFAZ REJİMİ VE DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİNİN UYGULANMASI (5275 SAYILI YASANIN 108. MADDESİ)

2.6.1. Genel Olarak

Bu aşamaya kadar anlatılan denetimli serbestlik tedbiri kurumu, esasen cezanın infazına ilişkin idi. Bu başlık altında izah edilecek “özelleşmiş” denetimli serbestlik tedbiri ise cezanın infazından sonra mükerrir hakkında uygulanacak denetimli serbestlik tedbiridir.¹⁴⁹

Mükerrirler ve bazı suç faillerine özgü infaz rejimi ve denetimli serbestlik tedbiri, İnfaz Kanunu m. 108’de düzenlenmiştir. Bu hükümlülerin diğer hükümlülerden farklı bir infaz rejimine tâbi kılınmalarının sebebi, suç işlemedeki sıklıkla ortaya konulan iradeleridir.

Tekerrür, TCK m. 58’de, mükerrirlere özgü denetimli serbestlik tedbiri ise İnfaz Kanunu m. 108’de düzenlenmiştir.

İnfaz Kanunu m. 108’de koşullu salıverilme ile alakalı olacak şekilde düzenlemeler de mevcuttur. Ancak çalışmamızın kapsamı denetimli serbestlik tedbiri ile sınırlı olduğu için koşullu salıverilme ile ilgili düzenleme üzerinde durulmayacaktır.

Mükerrirlere özgü denetimli serbestlik tedbirinden bahsetmeden önce yüzeysel olarak tekerrür¹⁵⁰ ve mükerrirlik kavramı hakkında bilgi verilmelidir.¹⁵¹ Tekerrür, kesinleşmiş ceza mahkûmiyetinden sonra tekrardan suç işleyen kişinin durumunu ifade eder.¹⁵² Aynı zamanda tekerrür, özel ve genel tekerrür olarak da sınıflandırılmaktadır. Genel tekerrür, iki farklı suçun birbiriyle olan ilişkisidir. Özel tekerrür ise ilk mahkûmiyet ile ikinci mahkûmiyetin aynı yahut aynı neviden olmasını arayan tekerrürdür.¹⁵³ TCK’nın 58. maddesinin 6. fıkrasına göre “*Tekerrür halinde hükmolunan ceza, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilir. Ayrıca, mükerrir hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanır.*” Mükerrirler hakkında farklı bir rejim uygulanma sebebinin suçlunun ıslahı ve suç işlemek suretiyle tehlikeye düşürdüğü

¹⁴⁹ **Kubat**, Ahmet Adil, Denetimli Serbestlik ve Cezaların İnfazı, 10. Baskı, Seçin Yayıncılık, Ankara, 2025, s. 114 vd.

¹⁵⁰ Detaylı bilgi için bkz. **Yetgin**, Feridun, Açıklamalı İçtihatlı İnfaz Hukuku, 5. Baskı, Adalet Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 492 vd.

¹⁵¹ **Kubat**, Ahmet Adil, Denetimli Serbestlik ve Cezaların İnfazı, s. 34 vd.

¹⁵² **Arslan**, Çetin/**Kaya**ncıçek, Murat, Suçta Tekerrür, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 23

¹⁵³ **Arslan**, Çetin/**Kaya**ncıçek, Murat, Suçta Tekerrür, s. 52

topluma yeniden katılım sağlayabilmesi için kendisine farklı bir yaptırım ve infaz politikası uygulanması olduğu iddia edilmektedir.¹⁵⁴

Türk Ceza Kanunu'nun 58. maddesinin 7. fıkrası gereğince, mahkeme tarafından verilen mahkûmiyet kararlarında, hükümlüye mükerrirlere özgü infaz rejiminin uygulanacağı ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin devreye gireceği açıkça belirtilmelidir.¹⁵⁵ Bu noktada özellikle vurgulanması gereken husus, madde metninden de net bir şekilde anlaşıldığı üzere, kanun koyucunun bu düzenlemeye emredici bir hüküm olarak yer verdiği'dir. Başka bir ifadeyle, mükerrirler ve belirli suçları işleyen kişiler hakkında mahkûmiyet kararı verildiğinde, denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması zorunlu hale gelmiş ve bu bağlamda, kanun koyucu kesin ve bağlayıcı bir ifade kullanarak hâkimin takdir yetkisini ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Ek olarak belirtilmelidir ki mükerrirlere özgü denetimli serbestlik tedbiri, ceza yerine uygulanan bir tedbir olmayıp cezaya ek bir tedbir olarak uygulanmaktadır.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 108/5 maddesi uyarınca, detayları aşağıda açıklanacağı gibi, Türk Ceza Kanunu'nun 58. maddesi kapsamında yer alan kişiler için denetim süresi boyunca, İnfaz Kanunu'nun 107. maddesinde düzenlenen koşullu salıvermeye ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Ayrıca, aynı maddenin yedinci fıkrasında, hükümlünün denetim yükümlülüklerine uymaması durumunda hakkında disiplin hapsine karar verilebileceği hükme bağlanmıştır.

Sanığın yargılanması neticesinde TCK'nın 58. maddesi ile İnfaz Kanunu'nun 108. Maddesi uyarınca salıverilme sonrasında denetimli serbestlik uygulanmasına karar verilince bu karar şu aşamalarla uygulanır:

“- Söz konusu karar, kararı veren mahkeme tarafından Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

¹⁵⁴ Arslan, Çetin/Kayaççiçek, Murat, Suçta Tekerrür, s. 20

¹⁵⁵ Özbey, Özcan, “Suçta Tekerrür ve Mükerrirlere Özgü Güvenlik Tedbirleri”, S: 88, 2010, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, s. 99

- Cumhuriyet başsavcılığı bu kararı salıverme tarihinden sonra “denetimli serbestlik genel defterine” kaydederek denetimli serbestlik şube müdürlüğüne iletir.
- Karar, denetimli serbestlik şube müdürlüğü tarafından; yetişkinler için verildiyse mükerrirlere ilişkin deftere, çocuklar için verildiyse çocukların denetimine ilişkin deftere kaydedilir.
- Hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına hükmedilen hükümlüye on gün içerisinde denetimli serbestlik şube müdürlüğüne başvurması konusunda ihtarat yapılır.
- Hükümlü on gün içinde başvurmazsa denetimli serbestlik tedbirinin infazı ilgili kurum ve kuruluşlar ile kolluktan istenir. Hükümlü on gün içerisinde başvurursa denetim görevlisi denetleme planı hazırlar ve bu planda denetim süresinin başlangıç ve bitiş tarihlerine yer vererek planı hükümlüye, ilgili kurum ve kuruluşlar ile kolluğa bildirir.”¹⁵⁶

İnfaz sonrası süreçte, denetimli serbestlik kararı verilen kişilere, belirlenen denetim süresi boyunca yeniden suç işlememeleri ve topluma uyum sağlayarak suçsuz bir birey gibi yaşamaları adına destek sağlanmaktadır. Bununla birlikte, bu kişilerin toplum açısından risk teşkil ettiği değerlendirildiğinden, denetim süreci boyunca tehlikeliliklerinin azaltılması hedeflenmekte, suç tekrarının/tekerrürün önüne geçilerek olası mağduriyetlerin engellenmesi amaçlanmaktadır.¹⁵⁷

Denetimli serbestlik süresi, sürecin sonunda tamamlanabileceği gibi, kişinin denetim planında belirtilen tedbirlere uymaması durumunda da sona erebilir. Kişinin denetim planına aykırı hareket ettiğinin tespit edilmesi durumunda kişi, denetimli serbestlik şube müdürlüğü veya denetimli serbestlik bürosu tarafından uyarılır. Bu uyarılara rağmen denetim planına uymaya devam etmeyen yükümlüye uygulanacak yaptırım, 28 Haziran 2014 tarihinde yayımlanan ve yürürlüğe giren 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 82. maddesi

¹⁵⁶ **Kamer**, Vehbi Kadri, Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı, 2. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara, 2007, s. 484

¹⁵⁷ **Gayretli**, Tuğba, “Mükerrirlere ve Bazı Suç Faillerine Özgü Denetimli Serbestlik”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2022, s. 76

doğrultusunda İnfaz Kanunu üzerinde yapılan değişikliklerle belirlenmiştir. Buna göre, İnfaz Kanunu'nun 108. maddesinin 7. fıkrasına göre, cezanın infazı tamamlandıktan sonra süren denetim döneminde yükümlülükleri ve yasakları ihlal eden mükerrirlere infaz hâkimi kararıyla disiplin hapsi uygulanır.¹⁵⁸ Disiplin hapsinin süresi ise en az on beş gün ve en çok üç aydır. Ancak, Yargıtay kararları uyarınca, hükümlüye tekerrür nedeniyle denetim süresi verilmiş olsa dahi, kendisine herhangi bir yükümlülük yüklenmemişse, denetim ihlali nedeniyle disiplin hapsi uygulanması mümkün değildir.¹⁵⁹

2.6.2. Mükerrirlere Özgü Denetimli Serbestlik Uygulanmasının Usulü

Mükerrirlere özgü denetimli serbestlik uygulanabilmesi açısından hükümlünün bihakkın tahliye edilmiş olması yani hakkında verilen mahkûmiyet hükmünün tamamen bitmiş/çektirilmiş olması gerekmektedir. Bahse konu tedbirin uygulanması da cezanın infazından sonraya tekabül etmektedir.¹⁶⁰ Cezanın infaz edilmesi yani hükümlünün bihakkın salıverilmesi ile başlayan süreç içerisinde ve infaz hâkiminin takdir ettiği süre boyunca hükümlü hakkında bu tedbir uygulanacaktır.¹⁶¹ Ayrıca mükerrirlere özgü denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması, hapis cezasının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infaz edilmesine engel değildir.

Mükerrirlere özgü denetimli serbestlik tedbiri, olağan denetim serbestlik tedbirinden farklı bir uygulamadır. İki kurumun isminin ve içerik ve sistem olarak uygulanmasının

¹⁵⁸ İnfaz Kanunu m. 108/7: “Cezanın infazı tamamlandıktan sonra devam eden denetim süresi içinde, bu madde hükümlerine göre kendilerine yüklenen yükümlülüklerle ve yasaklara aykırı hareket eden mükerrirler, infaz hâkimi kararı ile disiplin hapsine tabi tutulur. Disiplin hapsinin süresi on beş günden az ve üç aydan fazla olamaz.”

¹⁵⁹ Yargıtay 19. CD 2015/18349 Esas – 2025/8042 Karar sayılı kararı; “belirlenen denetim süresi içerisinde yükümlülük verilmemiş ise rehberlik çalışmalarına katılma yükümlülüğünün denetimli serbestlik müdürlüğüne uygulanması ve bu yükümlülüğe uymama halinde disiplin cezasına gerek olmadığı halde bu yönde hüküm kurulmasında isabet görülmediği gerekçesiyle kanun yararına bozulması istemi yerinde görülerek infaz hakimliğinin kararının bozulmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.”

¹⁶⁰ **Kan**, Celal Hakan, “Türk Hukukunda Mükerrirlere Özgü İnfaz Rejimi”, C: 26, S: 45, 2021, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 330

¹⁶¹ **Yavuz**, Hakan A., Denetimli Serbestlik, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 178 vd.

benzer olmasına karşın mükerrirlere özgü denetimli serbestlik kurumu, bir infaz aracı değildir. Zira infazın gevşetilmesi amacına hizmet etmemektedir. Bilakis, infazın tamamlanmasını takip eden süre bakımından hükümlünün tehlikelilik hâlinin devam ettiği anlayışına bağlı olarak bir “ek tedbir” biçiminde uygulanır. Dolayısıyla İnfaz Kanunu m. 105/A anlamındaki “cezanın infazı esnasında uygulanan gevşetme aracı olarak denetimli serbestlik” ile İnfaz Kanunu m. 108 anlamındaki “infazın sona ermesiyle başlayan mükerrir suçluların gözetilmesine yardımcı araç olarak kullanılan denetimli serbestlik” birbirinden çok farklı kurumlardır.

Mükerrirlere özgü denetimli serbestlik kurumunda infazın bitmesi ile fiziksel engellenenin yerini psikolojik engellemeye bıraktığını görmekteyiz. Denetlemenin ve gözetlemenin de mükerririn üzerindeki etkisinin sürmesi ile cezalandırmanın caydırıcılık amacına ulaştığını yahut ulaşmaya yaklaştığını söylemek de mümkündür.

TCK m. 58 anlamında mükerrirlik söz konusu ise sanığın hapis cezasına mahkûmiyeti durumunda hükümlü hakkında TCK m. 58/7 uyarınca cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Ayrıca mahkûmiyet kararında bu husus da belirtilir.¹⁶² Ek olarak dile getirilmelidir ki mükerrir hükümlü hakkında infazın sonrasında denetimli serbestlik tedbirine karar verilmez ise kazanılmış hak oluşmaz. Buna bağlı olarak da infaz sürecinde hükümlü hakkında mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanmasına karar verilebilir.¹⁶³

İnfaz hâkimi, İnfaz Kanunu m. 108/4 uyarınca mükerrir hakkında cezanın infazının tamamlanmasından sonra başlamak ve bir yıldan az olmamak üzere denetim süresi belirler. Belirlenecek denetimli serbestlik süresi, bir yıldan az olamaz. İnfaz hâkimi tarafından belirlenen süre, beş yılı geçmeyecek şekilde uzatılabilir.

¹⁶² **TCK m. 58/7:** Mahkûmiyet kararında, hükümlü hakkında mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağı belirtilir.

¹⁶³ **Aras, Bahattin/Güverçin, Sezgin, İnfaz Hukuku, s. 299.** Bu yönde bkz. YCGK 2013/451 E. – 2015/6 K. sayılı kararı: “...Bu açıklamalar ışığında somut olaydaki uyumsuzluk değerlendirildiğinde; Sabıka kaydında tekerrüre esas olan geçmiş hükümlülüğü bulunan sanık hakkında yerel mahkemeye cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirine hükmolünmeden, sanığa verilen cezanın mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmesine karar verilmesi yeterli olup cezanın mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmesinin zorunlu bir sonucu olan "cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına" açıkça hükmolünmaması aleyhe bozma yasağı kapsamında değerlendirilemez...”

Denetim süresini infaz hâkimin belirlemesine rağmen mükerrir hükümlü hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik uygulanmasına gerekçeli kararda yer veren makam, hükmü veren mahkemedir. Ancak denetim süresi ve infazdan sonra başlayacak süreç boyunca uygulanacak tedbire karar veren makam infaz hâkimliğidir.

Hükümlü; kendisi hakkında uygulanmasına hükmedilen denetimli serbestlik yükümlülük ve yasaklarına aykırı davranacak olursa infaz hâkimi kararıyla disiplin hapsine tâbi tutulur. Hükümlünün tâbi tutulacağı disiplin hapsi en az on beş gün en çok ise üç aydır.

DSHY m. 94 ile bu rejimin usulü belirtilmiştir. İlgili hükümde mükerrir hükümlünün bu rejime tâbi tutulması ile elde edilmesi beklenen hususlar dile getirilmiştir. Hükümlünün iyileştirilmesi, yeniden topluma kazandırılması, yeniden suç işlenmesinin önlenmesi beklenmektedir. Kanımızca her ne kadar ilgili yönetmelik maddesinde bu husus dile getirilmiş olsa dahi beklenen fayda/sonuç bakımından resosyalizasyondan ziyade denetim altında tutulma süresinin uzatılması ve buna muvazi olarak da hükümlü üzerindeki suç işlemeye yönelik çekincenin süresinin artırılmasıdır. Bu şekilde hükümlü tekrar hapsedilmekten çekincecek, ailesinden, çalışma şartlarından ve dolayısıyla ailesinin geçimine katılımdan uzaklaşacağı fikri etkisine girecektir. Her hükümlü açısından bunu iddia etmek pek mümkün değildir. Zira bahse konu hükümlü suçu meslek edinen, suç işleyerek geçimini temin eden bir hükümlü ise direkt olarak “çalışma şartlarından uzaklaşacak ve bu şekilde aile geçimine katılım sağlayamayacak” denilemez. Ancak suçu meslek edinen kişinin hapsedildiği süre boyunca suç işleyemeyeceği ve bu sayede ekonomik menfaat elde edemeyeceği nazara alınırsa yine hükümlünün bir çekince içine gireceği ileri sürülebilecektir.

Salıverilme akabinde hükümlü hakkında verilmiş olan denetimli serbestlik tedbirine dair karar içeriğinde denetimli serbestlik tedbirinin süresinin belirtilmez ise karar kaydedilmeden evvel Cumhuriyet başsavcılığı marifetiyle infaz hâkimliğine gönderilir ve bahse konu tedbirin süresinin saptanması istenir.

Aynı şekilde salıverilme sonrasında mükerrir hükümlü hakkında verilen tedbirin kayıt işlemleri bittikten sonra hükümlüye bir tebligat yapılır. Bu tebligat ile hükümlünün

denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaatı istenir ve hükümlü müracaat sağlayınca DSHY m. 14, 35 ve 36 uyarınca gerekli işlemler yapılır. Gerekli işlemler denilerek atıf yapılan hükümlerle açıklanmak istenen husus hükümlünün kaydının yapılması, risk ve ihtiyaçlarının belirlenmesi ile denetim planı hazırlanmasıdır.

Hakkında yükümlülükler belirlenen hükümlü, kendine yapılan tebligat ile belirtilen süre içerisinde müracaatta bulunmaz ise yahut denetim planının gereklerini yerine getirmez ise DSHY m. 44 uyarınca yükümlülükleri ihlâl etmiş sayılarak uyarılır.

Denetim süresinin sona ermesi sonucunda hükümlü, bihakkın salıverilmesiyle birlikte denetim süresini bitirmiş sayılacağından artık tam anlamıyla “özgür” sayılır. Ancak bir önceki kesinleşmiş hapis cezasının infazından sonraki süreden başlayan tekerrür ile ilgili süre bitmeksizin hükümlü yeni bir suç işlerse, yargılama sonucu verilecek yeni hüküm ile tekrardan mükerrir sayılacak ve tüm süreç baştan başlayacaktır. Yani kesinleşme sonrası infaz, zikredilen süreç şeklinde ilerleyecektir.

Son olarak hatırlatılmalıdır ki İnfaz Kanunu'nun 101. maddesi uyarınca (infaz sırasında verilecek kararların mercii ve usulüne dair hüküm) cezaların infaz edilmesi esnasında aynı kanununun 98 ilâ 100. maddeleri kapsamında mahkeme veya infaz hâkimliğinden alınması gereken kararların verilmesi esnasında duruşma yapılmaz.¹⁶⁴ Karar verilmesi öncesinde Cumhuriyet savcısı ve hükümlünün görüşleri yazılı olarak istenir. İnfaz hâkiminin kararları CMK hükümleri uyarınca itiraza tâbidir.

¹⁶⁴ Aynı yönde bkz. **Aras, Bahattin/Güverçin, Sezgin, İnfaz Hukuku, s. 314**

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışma kapsamında denetimli serbestlik kurumu değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yalnızca denetimli serbestlik kurumu ele alınmakla yetinilmemiş; kurumun bir ceza hukuku kurumu olması sebebiyle yapılan incelemeler, cezalandırma anlayışı ve cezalandırma teorilerinin sıralanmasıyla başlatılmıştır. Cezalandırma teorileri anlaşılmadan bu ve benzeri kurumların anlaşılacağı kanaatinden yola çıkılmış, ceza hukuku ve infaz hukukunun fonksiyonlarına çalışmada yer verilmiştir. Bu esnada yalnızca normatif incelemelerin yapıldığı eserlerden faydalanılmamış; felsefi, sosyolojik ve tarihî incelemeler yapmış kaynaklara da atıf yapılmıştır.

İnfaz hukukunun “yumak” gibi olduğu algısı sebebiyle infaz hukukuna dair bir kısım açıklamalarda bulunmak zorunluluğu da hissedilmiş ve bu nedenle kısa bir infaz hukuku anatomisi niteliğinde alt başlık düzenlenmiştir. İnfaz hukukunun genel olarak yoruma kapalı olması, teknik birçok hüküm içermesi, lisans düzeyindeki müfredatta ders verilmiyor olması ve uygulamada sıklıkla kafa karışıklığı yaşıyor olması hususları kül hâlinde değerlendirilmiş ve girizgâh niteliğinde açıklamalarda bulunulmuştur.

Akabinde denetimli serbestlik kurumunun genel bir açıklaması yapılmış ve infaz aşaması haricinde kalan evrelerdeki denetimli serbestlik tedbirlerinin de açıklaması yapılmıştır. İnfaz Kanunu m. 105/A bağlamında ilgili yönetmeliklerin ilgili hükümleri de nazara alınarak açıklamalar yapılmıştır.

Denetimli serbestliğin özel bir formu olan mükerrirlere bazı suç faillerine özgü denetimli serbestlik tedbiri incelenmiştir. Bu vesileyle de denetimli serbestlik kurumunun farklı noktalarına ışık tutulmaya çalışılmıştır. Mükerrirlere özgü denetimli serbestlik tedbiri, hükümlülere infaz sürecinde uygulanan denetimli serbestlik tedbirinden farklıdır. Mükerrirlere özgü denetimli serbestlik bir infaz aracı olmayıp infaz sonrasında hâli hazırda işlemiş olduğu suçu takip eden başka bir suç işlemiş bulunan mükerririn tekrardan suç işlemesini önlemek adına getirilmiş bir ek tedbir mahiyetindedir. Dolayısıyla mükerrirlere özgü denetimli serbestlik tedbiri, ıslah etme

ve etkisizleştirmeden ziyade gözetim/denetim ve psikolojik engelleme maksadı taşımaktadır.

Güncel bir mesele olan denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına ilişkin güncel değişiklikler izah edilmeye çalışılmış, bu bağlamda İnfaz Kanunu geçici m. 6, 9 ve 10 üzerinde de durulmuştur. Bu bağlamda genel olarak bu hükümlerin Covid-19 salgınının ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler arasında yayılmasını asgari düzeye indirmek maksadıyla ceza infaz kurumlarını boşaltmak suretiyle yardımcı olmak üzere ihdas edildiğini söylemek mümkündür.

Çalışma boyunca denetimli serbestliğe benzer kurumlarla olan bağlantılara da değinilmiştir. Bu kurumların en başında koşullu salıverilme ve açık ceza infaz kurumlarına ayrılma kurumları gelmektedir. Adli kontrol tedbirinin uygulanması safhasında da denetimli serbestlik hükümlerine doğrudan atıf yapılmış olması hasebiyle bu hususlar da değerlendirme kapsamında tutulmuştur.

Genel anlamıyla denetimli serbestlik tedbiri, ilgili kişinin (şüpheli, sanık, hükümlü yahut suça sürüklenen çocuğun) belirli tedbirler/yükümlülükler altında göreceli bir serbestliğe kavuşmasıdır. Herhangi bir ceza infaz kurumunda fiilen bulunmayan kişi, alternatif metotlar ile takip edilmektedir. Adli kontrol kapsamında konutunu terk etmemeye mecbur kılınan şüpheli ile uyuşturucu tedavisi kapsamında bir sağlık kuruluşunda bulunan uyuşturucu bağımlısının durumu birebir aynı olmasa dahi ikisi de yetkili merciler tarafından gözetim altında bulunmakta olduğu için benzer durumdadır. Denetimli serbestlik tedbiri, bu yönü itibarıyla, kişilerin otoritenin gözetimi altında tutulduğu bir mekanizma olarak da zikredilebilir. Zira ne ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü yahut tutuklular gibi aktif gözetim ve tutulma hâlinedirler ne de koşullu salıverilme gibi temelinde tedbirden azade bir biçimde özgürdürler.

Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle hapis cezalarının infaz edilmesi, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 105/A maddesi çerçevesinde uygulama alanı bulmaktadır. 11 Nisan 2012 tarih ve 28261 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6291 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile İnfaz Kanunu'na Madde 105/A hükmü eklenmiştir. Denetimli serbestlik için bu tarih ve

kanun maddesi, bir milat niteliğinde olmuş ve o günden beri değişerek/dönüşerek uygulanagelmıştır.

Özünde koşullu salıverilme ile arasında çok fark bulundurmeyen denetimli serbestlik kurumu, infazın gevşetilmesi suretiyle hükümlülerin resosyalizasyonu ile işgücüne yeniden katılımına ciddi katkısı bulunan bir kurumdur. Denetime ayrılan hükümlülerin işgücüne katılması, İşyurtları Kurumu bünyesinde çalıştırılabilmesi suretiyle de gerçekleştirilmektedir. Hükümlünün sosyal hayata tekrardan adapte olabilmesinin yanı sıra hükümlünün ortaya koyduğu emekten faydalanılmakta, bu suretle de tek taşla iki kuş vurulmaktadır.

Koşullu salıverilme ile denetimli serbestlik tedbirinin esasında çok da farklı olmadığından bahsedilmiştir. Ancak mevzuatta da kendisine İnfaz Kanunu m. 105/A-5 hükmüyle yer edinen denetime tâbi kılınma şartı, koşullu salıverilme ile denetimli serbestlik arasındaki çizgiyi çekmektedir. Denetimli serbestlikte bir yükümlülüğe bağlı olmak esas iken koşullu salıverilmede bu durum tam tersi şekildedir, bir yükümlülüğe bağlı olmamak esastır.

Foucaultcu bir perspektiften iktidarın “gözlem mekanizması” olarak da nitelendirilebilecek olan hapishanelerin zamanla fazlasıyla dolması, yönetimi ek bir aygıt bulma zorunluluğa itmiştir. Bu mecburiyetin yansımalarından birisi de denetimli serbestlik kurumudur. Koşullu salıverilme uygulanırken sürelerin kısaltılıp salıverilmenin süresinin uzatılması yerine koşullu salıverilmeye ek bir rejim olarak denetimli serbestlik kurumunun getirilmiş olması da bu amaca hizmet etmektedir. Buna göre hükümlü üzerindeki gözlem katmanı sayı olarak artırılmış ancak kanaatimizce infaz kelimesinin akıllarda bıraktığı katı tavır yumuşatılmıştır. Bahse konu yumuşamaya bazı toplumsal nedenler de vesile olmuştur. Bunun en çarpıcı örneği ise Covid-19 salgınıdır. Covid-19 salgını dünya çapında patlak verdikten ve Türkiye’de de vakalar görülmeye başlandıktan sonra birtakım hükümlülere denetimli serbestlikten erken yararlanma yahut yararlanma süresinde uzatıma gitme şeklinde benzeri istisnalar tanınmıştır. Elbette ki bu tip düzenlemeler kriz anlarıyla sınırlı olacak şekilde tahdit edilmiştir.

Denetime ayrılan hükümlü sayısındaki olağanüstü artış, toplum nezdinde bir “cezasızlık algısı” oluşturmuştur. Ancak bu algının yanlış olduğu kanaatindeyiz. Zira denetime ayrılan hükümlüler her ne kadar dışarıda “elini kolunu sallayarak geziyor” şeklinde telakki edilse bile işin hukukî boyutu tam olarak bu telakki ile örtüşmemektedir. Denetimde bulunan hükümlülere yükümlülükler yüklendiği ve bazı hükümlülerin bu yükümlülüklere uymak istemediği için ceza infaz kurumlara dönmek istediği için işlenen suçların karşılıksız/cezasız kaldığı inancı doğru değildir. Denetimde bulunan hükümlünün kendisine yüklenen yükümlülükler kimi zaman bazı hükümlülere ağır gelmektedir. Uygulamada sıklıkla yükümlülükler sebebiyle ceza infaz kurumlarına iade edilmek üzere başvuruda bulunulduğuna şahit olmaktayız. Cezasızlık algısına ilişkin yapılan yorumlar, temelinde kriminolojik değil penolojik tabanlı yakınlardır. Bu sebeple de kamuoyunda hâsıl olan yanlış, işlenen suçlar karşılığında ceza verilmediğine yöneliktir ve son derece hatalıdır. Şüpheli yahut sanık ve hükümlünün “dışarıda rahatça gezdiği” durumlar adli kontrol, tutukluluk kararının kaldırılması, denetimli serbestlik tedbiri ve koşullu salıverilme ile ilgilidir. Bu da doğrudan infaz hukukunun konusunu oluşturmaktadır. Sık sık yapılan bu yanlış yorumlara çalışmamızda değinmenin yararlı olacağı kanaatinde olduğumuz için bu açıklamalar çalışma kapsamına alınmıştır.

Nüfus artışına bağlı iş yükünün aşırı çoğalması, vahşi metalaşma gibi konular, özellikle son on – on beş yılda ceza adalet sistemine birçok yenilik katma ihtiyacına neden olmuştur. Uzlaştırma, ön ödeme, seri muhakeme benzeri kurumların tam da bu devirde yahut yakın zamanlarda mevzuata girmesi asla bir tesadüf değildir. Denetimli serbestlik tedbirinin de benzer zamanlarda uygulanmaya başlanması hususu, toplumsal ilişkilerin ve yapısal dönüşümün bir tezahürüdür. Zira unutulmamalıdır ki, birçok söylemin aksine, hukuk kuralları toplumsal ilişkilere cevap vermek üzere ihdas edilirler. Bunun tersi bir kabul, realist olmadığı kadar isabetsizdir.

Ülkemizde uygulanan denetimli serbestlik kurumuna benzer kurumların farklı farklı ülkelerde de birebir aynı olmasa dahi benzer koşullarda uygulandığı görülmektedir. Toplumsal ve kamusal ihtiyaçlara cevaben düzenlenen bu kurumlar, modern devletin arkaik vahşi cezalandırma stratejisinden azade olmasına bağlı olarak da gelişmiştir. Ancak cezalandırmanın odağı, süreç içerisinde işlenen haksız davranışların

cezalandırılması ve yöneten kısmın otoritesini sağlamlaştırma maksadından tam olmasa dahi yavaş yavaş sapsmış ve üretim ilişkilerinde yaşanacak olası sapsmaların önüne geçmek olmuştur. Ceza aygıtı, baskı ve şiddete direkt dayanmayan regülasyonlar ile düzenin devamlılığına çalışmaktan sonra şiddet uygulayarak da düzenin devamını nihayete erdirme işlevini haizdir.¹⁶⁵ Bu işlevin yansımalarından bir tanesi de şiddetin sessiz ve sakin olarak sürdürülmesi/uygulanmasıdır. Denetimli serbestlik benzeri kurumlar da iktidarın hükümlüyü bir yandan serbest bırakması bir yandan ise yükümlülükler yüklemesi suretiyle hükümlü üzerinde bu baskıyı hissettirmekte yahut mevcut baskıyı ağırlaştırmaktadır.

Denetimli serbestlik kurumu, bir infaz aracı olarak ceza infaz kurumunda bulunma ile koşullu salıverilmenin bir ara basamağını oluşturmaktadır. Koşullu salıverilme öncesinde bir adım olarak getirilmiş olması ancak hükümlünün salıverilmesi ile birlikte birtakım yükümlülüklerle bağlı kılınması, bu kurumu infaz esnasında bir geçiş formu hâline getirmektedir. Kurumu salıverme olarak değerlendirmek hatalı olacaktır. Çünkü koşullu salıverilme sürelerinin değiştirilmesi ile de benzer bir sonuç elde edilebilirdi. Ancak bunun sonucu olarak toplumda hükümlüler açısından bir cezasızlık algısı oluşması çok olası bir durum olurdu. Buna karşılık olarak bir ara basamak olarak getirilen denetimli serbestlik kurumu, hükümlünün özgürlüğüne kavuşması açısından yeni bir adım olarak gelmiştir. Denetim süresi boyunca hükümlünün birtakım yükümlülüklerle bağlı kılınması; hükümlünün ne ceza infaz kurumunda bulunduğu süre kadar tutsak, ne de koşullu salıverilme sürecindeki kadar özgür olmasını sağlamıştır. Bunun yanında da hükümlünün müracaat etmesi gereken birimlerin ve uyması gereken kuralların getirilmesiyle birlikte hükümlünün ceza infaz kurumu bünyesindeki tasfiye edilmesi süreci kısaltılmış ve kısmî özgürlüğe kavuşarak toplumsal hayata ve üretim ilişkilerine katılabilmesinin önü açılmıştır. Devlet bu şekilde hem hükümlünün üzerindeki denetimini ve gözetimini kaybetmemiş hem de ceza infaz kurumlarındaki doluluktan bir nebze dahi olsa kurtulabilmiştir. Zira ceza infaz kurumlarındaki aşırı doluluk da denetimli serbestlik tedbirinin getirilmesinde önemli bir faktördür.

¹⁶⁵ Detaylı bilgi için bkz. **Bozalan**, M. Nureddin, Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü, 1. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 32 vd.

Denetimli serbestlik ile ilgili normatif açıklama yapmak, kurumun anlaşılabilir kılınması açısından olmazsa olmazdır. Denetimli serbestlik, kişi hakkında verilen mahkûmiyet kararının kesinleşmesi sonucunda diğer şartların da varlığı yahut yokluğu hâlinde uygulama alanı bulabilmektedir.

Denetimli serbestliğin uygulama eşiğine gelinmesi için öncelikle kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmalıdır. İnfaz Kanunu m. 4 de bunu doğrular niteliktedir. Kesinleşmeyen mahkûmiyet kararları infaz edilemeyeceği ve denetimli serbestlik kurumu da bir infaz hukuku kurumu olduğu için öncelikli olarak kesinleşen bir kararın mevcudiyeti gerekmektedir.

Kararın kesinleşmesi akabinde dikkate alınacak hususlardan bir tanesi hükümlü hakkında uygulanacak koşullu salıverilme rejimi ve buna bağlı olarak da ceza infaz kurumunda geçirilmesi gereken süredir. Hükümlünün kesinleşen tek bir hapis cezası varsa sorun yoktur. İlgili suçun koşullu salıverilme rejimine bakılır ve olağan denetimli serbestlik bakımından hükümlünün koşullu salıverilmesine ne kadar süre kaldığı hesaplanır. Hesaplama, müddetname üzerinden yapılabildiği gibi bizzat vekil yahut hükümlü tarafından da yapılabilir. Buna göre olağan denetimli serbestlik bakımından koşullu salıverilmek için bir yıl veya daha az süre kalmış ise, hükümlü hakkında iyi hâlli olduğuna dair kararın alınması gibi diğer şartların da mevcudiyeti hâlinde hükümlü denetime ayrılmaya hak kazanır.

İyi hâlli olduğuna dair hükümlü idare ve gözlem kurulundan iyi hâllilik tespit kararı almalıdır. Aksi takdirde denetimli serbestliğe ayrılmasına olanak bulunmamaktadır. Burada da denetimli serbestliğin kurallara uyan, ceza infaz kurumunda “uslu” durmuş olarak tabir edilebilecek hükümlülere imkân olarak tanındığına tanık olmaktayız.

İnfaz hâkimliği, hükümlüyü denetime ayırmaya görevli mercidir. Yetkili infaz hâkimi ise hükümlünün infaz işlemlerinin yürütüldüğü yere göre belirlenmektedir. Örneğin Ankara (Şaşmaz olarak da tabir edilmektedir.) Açık Ceza İnfaz Kurumu’nda bulunan hükümlünün infaz işlemleri, Ankara Adliyesi’nde yürütüldüğü için Ankara İnfaz Hâkimliği hükümlüyü denetime ayırmaya yetkilidir.

Denetime ayrılan hükümlünün denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması sürecinde yaşadığı ve şikâyete konu olabilecek hususlara karşı şikâyetler yine infaz hâkimliğine yapılacaktır. Şikâyete konu işlem yahut faaliyetin öğrenilmesini takiben on beş gün, herhalde yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içerisinde infaz hâkimine şikâyetin yapılması gerekmektedir. Burada belirlenen süre, hak düşürücü süre olup kaçırıldığı takdirde infaz hâkimliğine başvuruda bulunulamaz. Ancak olağanüstü kanun yolları hükümleri saklıdır.

Hükümlü, denetimli serbestliğe infaz hâkimi kararıyla ayrıldıktan sonra denetimli serbestlik müdürlüğü ile temas hâlinde olacaktır. Müdürlük tarafından hükümlünün risk ve ihtiyaçlarının belirlenecek ve bu doğrultuda hükümlü hakkında tedbir/tedbirlere karar verilecektir. Bu şekilde de hükümlü ile müdürlük arasında organik bir bağ kurulacak ve hükümlünün tedbirlere ne ölçüde uyduğu bizzat müdürlükçe izlenecektir. İzlenme aşamasında müdürlük, kolluk kuvvetlerinden de yardım alabilecektir.

Denetimli serbestlik sürecini sorunsuz bir şekilde geçiren hükümlü, vakti geldiği takdirde koşullu salıverilmeye ayrılacak ve başkaca bir hâl bulunmazsa cezasını infaz etmiş sayılacaktır. İnfazın gevşetilmesine hizmet ettiğinden bahsettiğimiz denetimli serbestlik tedbiri, hükümlünün açık cezaevini terkenden sonra tekrar ceza infaz kurumlarına iadesi sebebinin doğuracak olaylar haricinde hükümlüyü toplumun içine tekrardan yerleştirmektedir.

Mükerrirlere ve bazı suç faillerine özgü infaz rejimi açısından ise cezanın infazı bittikten sonra uygulanmak üzere denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması söz konusudur. Özel suçlu kategorisine sokulabilecek bu kişilerin infaz sonrası da denetimi bu şekilde sağlanmakta, hükümlünün usululuk hâlinin devamlılık arz etmesine çabalanmaktadır.

Yapılan değerlendirmelerin neticesinde söylenebilir ki denetimli serbestlik, ceza infaz sistemi içerisinde kendisine mahsus bir yer bulmuş istisnaî nitelikte bir kurumdur. Cezalandırmanın amacına paralel olacak şekilde katı infazdan yumuşatılmış infaza geçilmede önemli bir noktayı işgal etmesiyle birlikte hükümlünün topluma geri kazandırılması noktasında faydalı olduğu kanaatindeyiz. Denetimli serbestliğe ayrılan

hükümlünün tedbir süresi boyunca bir yahut birden fazla yükümlülüğe bağlı olması, hükümlünün denetim boyunca devlet tarafından takip edilebilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu yönüyle de infaz süresince hükümlü, iktidarın gözetiminde kalmakta ve işlediği suça karşı mahkûm olduğu cezanın korkutuculuğu sürekli hissetmektedir, ki bu korkutuculuğun hissedilmesi de cezanın amaçları arasındadır.

Denetimli serbestlik tedbiri bağlamında birkaç ekleme yapmak gerekirse; Türk ceza adalet sistemi içerisinde bakıldığı zaman özgürlüğün hapisanelerde bağlanması ve bu doğrultuda suçların azaltılmasının değil topluma bireyi tekrardan kazandırmanın amaçlandığı görülmektedir.¹⁶⁶ İnfaz Kanunu m. 3 de bu yöndedir. Ancak hükümlülerin denetimli serbestlik yahut koşullu salıverilme gibi kurumlarla toplum içerisinde tekrardan “özgürleştirilmesiyle” özel önlemedeki ıslah amacının ve genel önlemedeki toplumun ceza ile suç işlemekten korkutulması amacının gerçekleşmediği açıkça görülmektedir. Zira kanaatimizce bu amaç sıhhatli bir şekilde işlemiş olsaydı, mevzuatta bu sıklıktaki değişikliklere ihtiyaç duyulmazdı.

Yapılan değişiklikler bağlamında bakılınca hükümlülerin denetimli serbestliğe ayrılmasında süreler ve suçlarla ilgili yenilikler gündemdedir. Ancak kanaatimizce salt değişikliklerin süre ve suçlarla sınırlı kalmaması, bunlarla birlikte denetimli serbestlik müdürlüğü ve diğer kurumlarda çalışan personellerin nitelik ve nicelik açısından artırılması gerekmektedir.¹⁶⁷ Personellerin hem yetkinliğinin hem de sayısının artırılması gerekmektedir. Aksi takdirde salt bazı suçların denetime ayrılma konusunda istisna tutulması yahut hükümlülere denetime erkenden ayrılma hakkının tanınması durumlarında hükümlünün rehabilite edilmiş olması tek başına mümkün değildir. Dolayısıyla denetimli serbestlik tedbiri bağlamında rehabilite edici faaliyetlerin üzerine düşülmesi gerekmektedir.

Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması bakımından otomatikleşmiş kararların verilmesinden kaçınılması gerekmektedir. Denetime ayrılmaya süre bakımından hak kazanan hükümlüler hakkında iyi hâllilik kararı verilirken daha titiz davranılmalı, daha detaylı inceleme ve araştırmalarda bulunulmalıdır. Aksi takdirde denetimli serbestlik

¹⁶⁶ **Yavuz**, Hakan A., Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik, s. 49

¹⁶⁷ Aynı yönde bkz. **Mandıracı**, Berkay, Türkiye’de Ceza İnfaz Politikaları ve Kurumlarına İlişkin Yapısal Sorunlar ve Çözüm Önerileri, İstanbul, 2015, s. 20

kurumu, hükümlüye tanınan bir fırsat olmaktan çıkacak ve hükümlü bakımından bir kazanılmış hak benzeri bir durum teşkil edecektir. İnfazın bireyselleştirilmesi ilkesi bağlamında da bu sonuç çıkmaktadır. Hükümlüler, denetimli serbestliğe “hak kazanmış” olmalıdır, hükümlülere denetimli serbestlik tedbirinden bir hak gibi doğrudan faydalanamamalıdır.

Denetimli serbestlik tedbiri uygulanırken icra edilen işlem/faaliyetler usuli işlemlerin yerine getirilmesiyle sınırlı olmamalıdır. Gerek denetimli serbestlik personelleri gerek hükümlüler bakımından yükümlülükler, yapmış olmak için yapılmamalıdır. Şayet amaç sahiden de hükümlülerin hem ıslahı hem etkisizleştirilmesinin kademeli azaltılmalıysa ve toplumun bu durumdan bir sonuç çıkarması da bekleniyorsa yükümlülükler bazında daha hassas davranılmalıdır.

Ayrıca denetimli serbestlik tedbiri salt bir “tahliye” aracı olarak da görülmemelidir. Zamanı gelen hükümlüyü doğrudan tahliye etmek, ceza infaz kurumlarındaki doluluğu azaltmaktan başka bir işe yaramayacaktır. Çalışmamızda açıklandığı üzere denetimli serbestliğin ihdas edilmesindeki temel amaç da ceza infaz kurumlarındaki doluluğun azaltılması olmadığı için bu beklenti yahut amaç ile bu kurum işletilmemelidir.

Denetim planının hazırlanması aşamasında matbu formlar kullanılmamalı, gerçekten hükümlünün risk ve ihtiyaçları gözetilerek plan hazırlanmalı ve yükümlülükler bu doğrultuda belirlenmelidir. Aksi takdirde kurum bazında hasıl olan verim ve beklentilerin asla gerçekleşmeyeceği söylenebilir. Burada dile getirilmelidir ki hükümlülerin denetimli serbestlik ile ilgili olan işlem/faaliyetleri, dosya yükü olarak da görülmemelidir. Salt dosya yükünün azaltılması maksadıyla hükümlüler hakkında matbu kararlar verilmemelidir. Ezcümlle, bir fikir olarak denetimli serbestlik tedbirinin oldukça yararlı sonuçlara sebebiyet verebileceğini söyleyebiliriz. Ancak maksat edinilen sonuca ulaşabilmek için bu tedbir bağlamında yetkili yahut yükümlü olan her bir kişi/mercinin gerçekten üstüne düşeni yapması ve sürecin titizlikle takibinin yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akman, Şefik Taylan, “Devletin Şiddet Araçları Üzerindeki Tekelci Kontrolü ve Meşruiyet Sorunu -12 Eylül 1980 Sonrası Türkiye’de Ordu ve Meşruiyet”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara, 2006
- Althusser, Louis, *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, 4. Baskı, İthaki Yayıncılık, İstanbul, 2010
- Aras, Bahattin, “İnfaz Hukukuna Hâkim Olan İlkeler Işığında İnfaz Hâkimliklerinin Görev ve Yetkileri”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: 17, S: 2, 2022
- Aras, Bahattin/Güverçin, Sezgin, *İnfaz Hukuku*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2024
- Arslan, Çetin/Kayançiçek, Murat, *Suçta Tekerrür*, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009
- Arslan, Çetin/Kayançiçek, Murat, *Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma*, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023
- Atalay, Osman, “Ceza Hukukunda İnfaz Hukukunun Yeri ve Denetimli Serbestlik”, Türkiye’de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı içinde, ed. Özyörük, Deniz
- Beccaria, Cesare, *Suçlar ve Cezalar Hakkında*, 8. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2019
- Bozalan, M. Nureddin, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü*, 1. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2024
- Centel, Nur/Zafer, Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 20. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2021

- Cihan, Erol/Cankurt, Ezgi/Kitapçıoğlu, Tülay, “Denetimli Serbestlik”, *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C:2, S:3, 2015
- Çağlar Doğan, Duygu, *Hapis Cezasına ve İnfazına Seçenek Kurumlar*, Birinci Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021
- Demirbaş, Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021
- Demirbaş, Timur, *İnfaz Hukuku*, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021
- Dilberoğlu, Ahmet Vedat, “Cezalar ve Güvenlik Tedbirlerinin Amacı ve Niteliği”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: 65, S: 4, 2016
- Falcón y Tella, María José/Falcón y Tella, Fernando, *Punishment and Culture: A Right to Punish?*, Brill Academic Publishers, Madrid, 2006
- Foucault, Michel, *Hapishanenin Doğuşu*, 7. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2017
- Garland, David, *The Culture of Control Crime and Social Order in Contemporary Society*, University of Chicago Press, 1990
- Gayretli, Tuğba, “Mükerrirlere ve Bazı Suç Faillerine Özgü Denetimli Serbestlik”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2022
- Gök, Berkay Yiğit, “Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2023
- Hafizoğulları, Zeki, *Ceza Normu: Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Hukuku Düzeni*, 2. Baskı, Us-A Yayıncılık, Ankara, 1996
- Hafizoğulları, Zeki/Özen, Muharrem, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 10. Baskı, Us-A Yayıncılık, Ankara, 2017
- İnce İçel, Kayıhan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 6. Baskı, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2014

- İnce, Levent, “Türk İnfaz Hukukunda Koşullu Salıverilme ve Koşullu Salıverilmede Süreler”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2019
- Kamer, Vehbi Kadri, *Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı*, 2. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara, 2007
- Kan, Celal Hakan, “Türk Hukukunda Mükerrirlere Özgü İnfaz Rejimi”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: 26, S: 45, 2021
- Ketizmen, Muammer, *Cezalandırıcı Adaletten Onarıcı Adalet: Türk Ceza Hukukunda Uzlaştırma*, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022
- Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019
- Kubat, Ahmet Adil, *Denetimli Serbestlik ve Cezaların İnfazı*, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2025
- Lyons, Lewis, *Cezalandırmanın Tarihi*, 1. Baskı, Paris Yayınları, İstanbul, 2018
- Mahmutoğlu, Fatih Selami/Ağkuş, Kazım Furkan, “Birden Fazla Hükümdeki Cezaların Toplanması”, *Ceza Hukuku Dergisi*, C: 15, S: 2, 2022
- Mandıracı, Berkay, *Türkiye’de Ceza İnfaz Politikaları ve Kurumlarına İlişkin Yapısal Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, İstanbul, 2015
- Nursal, Necati/Ataç, Selcen, *Denetimli Serbestlik ve Yardım Sistemi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2006
- Özbaş, Hatice Nur, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Adli Kontrol”, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Erzincan, 2024
- Özbek, Veli Özer, *İnfaz Hukuku*, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022
- Özbey, Özcan, “Suçta Tekerrür ve Mükerrirlere Özgü Güvenlik Tedbirleri”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S: 88, 2010
- Özdemir, Ali Murat ve diğerleri, *Genel Kamu Hukuku*, İmge Yayınevi, 3. Baskı, Ankara, 2022

- Özgenç, İzzet/Şahin, Cumhuriyet, *İnfaz Hukuku*, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024
- Öztürk, Bahri/Erdem, Mustafa Ruhan, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 19. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019
- Pashukanis, Evgeny Bronislavovic, *Genel Hukuk Teorisi ve Marksizm*, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2019
- Roth, Mitchel P., *Göze Göz Suç ve Cezanın Küresel Tarihi*, 1. Baskı, Can Yayınları, İstanbul, 2017
- Sanıvar, Ramazan, *Modern İnfaz Hukuku ve Koşullu Salıverilme (Şartlı Tahliye) Kurumu*, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020
- Sevinçli, Çağrı, “Türk Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik”, *Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S: 5, 2020
- Şen, Ersan/Başer Berkün, Beyza, *Koşullu Salıverilme Denetimli Serbestlik ve Ceza İnfaz Sorunları*, 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2022
- Toroslu, Haluk, “Ceza Müeyyidesi”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara
- Toroslu, Nevzat/Toroslu, Haluk, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, 27. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2023
- Turhan, Faruk/Altıkay, Abdurrahim, “Yeni Bir Ceza İnfaz Usulü Olarak Denetimli Serbestlik ve Bu Usulden Yararlanma Şartları”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2012, C: 2, S: 2, 2012
- Türkmen, Cansu, “7242 Sayılı Kanun ile Getirilen Değişiklikler Işığında Hapis Cezasının Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak İnfazı”, *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: 7, S: 2, 2021
- Uğurlu, Göksu, “Uluslararasılaşan Burjuva İktidarının Bir İşlevi Olarak Egemenlik: Irak'ta 2003 İşgali Sonrası Devletin Yeniden Biçimlendirilmesi”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara, 2023

- Ünal, Osman Gazi, “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’a Getirilen Geçici Madde 10 Hükmü Üzerine Bir İnceleme”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S: 171, 2024
- Yaşar, Ercan, “Ceza Hukukunun İktidarı Sınırlama Fonksiyonu Üzerine Bir Değerlendirme”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, C: 2021, S: 156, 2021
- Yavuz, Hakan A., “Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara, 2011
- Yavuz, Hakan A., *Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik*, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018
- Yavuz, Hakan A., *Denetimli Serbestlik*, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024
- Yerdelen, Erdal, *Türk Ceza Hukuku Yaptırımları ve İnfazı*, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022
- Yetgin, Feridun, *Açıklamalı İçtihatlı İnfaz Hukuku*, 5. Baskı, Adalet Yayıncılık, Ankara, 2023
- Zafer, Hamide, *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1 – 75*, 8. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2021

EK 1. ORJİNALLİK FORMU

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-15
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.12.2023
	FRM-YL-15 Yüksek Lisans Tezi Orijinallik Raporu <i>Master's Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
..... ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA	
Tarih: .../.../.....	
Tez Başlığı (Türkçe):.....	
Tez Başlığı (Almanca/Fransızca)*:.....	
<p>Yukarıda başlığı verilen tezimin a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin,/...../..... tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 'dır.</p>	
Uygulanan filtrelemeler*:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. ☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2. ☐ Kaynakça hariç 3. ☐ Alıntılar hariç 4. ☐ Alıntılar dâhil 5. ☐ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç 	
<p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tezimin herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p>	
Gereğini saygılarımla arz ederim.	
Ad-Soyad/İmza	

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	
	Öğrenci No	
	Enstitü Anabilim Dalı	
	Programı	

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.
(Unvan, Ad Soyad, İmza)

* Tez Almanca veya Fransızca yazılıyor ise bu kısımda tez başlığı **Tez Yazım Dilinde** yazılmalıdır.

**Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları İkinci bölüm madde (4)/3'te de belirtildiği üzere: Kaynakça hariç, Alıntılar hariç/dâhil, 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 5 words) filtreleme yapılmalıdır.

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-15
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.12.2023
	FRM-YL-15 Yüksek Lisans Tezi Orijinallik Raporu <i>Master's Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

TO HACETTEPE UNIVERSITY GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES DEPARTMENT OF.....	
Date: .../.../.....	
Thesis Title (In English):.....	
According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on/...../..... for the total of pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled above, the similarity index of my thesis is %.	
Filtering options applied**:	
1. ☐ Approval and Declaration sections excluded	
2. ☐ References cited excluded	
3. ☐ Quotes excluded	
4. ☐ Quotes included	
5. ☐ Match size up to 5 words excluded	
I hereby declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.	
Kindly submitted for the necessary actions.	
Name-Surname/Signature	

Student Information	Name-Surname	
	Student Number	
	Department	
	Programme	

SUPERVISOR'S APPROVAL

APPROVED
(Title, Name and Surname, Signature)

**As mentioned in the second part [article (4)/3]of the Thesis Dissertation Originality Report's Codes of Practice of Hacettepe University Graduate School of Social Sciences, filtering should be done as following: excluding refence, quotation excluded/included, Match size up to 5 words excluded.

EK 2. ETİK KURUL/KOMİSYON MUAFİYET FORMU (YA DA İZİNİ)

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-09
		Yayın Tarihi Date of Pub.	22.11.2023
	FRM-YL-09 Yüksek Lisans Tezi Etik Kurul Muafiyeti Formu <i>Ethics Board Form for Master's Thesis</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev. Date	25.01.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA	
Tarih: /11/2025	
Tez Başlığı (Türkçe): Denetimli Serbestlik	
Tez Başlığı (Almanca/Fransızca)*:	
Yukarıda başlığı verilen tez çalışmam:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır. 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne veya ruh sağlığına müdahale içermemektedir. 4. Anket, ölçek (test), mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme gibi teknikler kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen araştırma niteliğinde değildir. 5. Diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri kullanımını (kitap, belge vs.) gerektirmektedir. Ancak bu kullanım, diğer kişi ve kurumların izin verdiği ölçüde Kişisel Bilgilerin Korunması Kanuna riayet edilerek gerçekleştirilecektir. 	
Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
Gereğini saygılarımla arz ederim.	
Tanık Mirza AYÇİÇEK	

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	Tanık Mirza AYÇİÇEK
	Öğrenci No	N22138087
	Enstitü Anabilim Dalı	Kamu Hukuku
	Programı	Tezli Yüksek Lisans

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.
Doç. Dr. Muammer KETİZMEN

* Tez Almanca veya Fransızca yazılıyor ise bu kısımda tez başlığı Tez Yazım Dilinde yazılmalıdır.

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-09
		Yayın Tarihi Date of Pub.	22.11.2023
	FRM-YL-09 Yüksek Lisans Tezi Etik Kurul Muafiyeti Formu <i>Ethics Board Form for Master's Thesis</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev. Date	25.01.2024

HACETTEPE UNIVERSITY GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES DEPARTMENT OF PUBLIC LAW	
Date: /11/2025	
ThesisTitle (In English): Probation	
My thesis work with the title given above:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Does not perform experimentation on people or animals. 2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.). 3. Does not involve any interference of the body's integrity. 4. Is not a research conducted with qualitative or quantitative approaches that require data collection from the participants by using techniques such as survey, scale (test), interview, focus group work, observation, experiment, interview. 5. Requires the use of data (books, documents, etc.) obtained from other people and institutions. However, this use will be carried out in accordance with the Personal Information Protection Law to the extent permitted by other persons and institutions. 	
I hereby declare that I reviewed the Directives of Ethics Boards of Hacettepe University and in regard to these directives it is not necessary to obtain permission from any Ethics Board in order to carry out my thesis study; I accept all legal responsibilities that may arise in any infringement of the directives and that the information I have given above is correct.	
I respectfully submit this for approval.	
Tank Mirza AYÇİÇEK	

Student Information	Name-Surname	Tank Mirza AYÇİÇEK
	Student Number	N22138087
	Department	Public Law
	Programme	Master's Degree with Thesis

SUPERVISOR'S APPROVAL

APPROVED
Doç. Dr. Muammer KETİZMEN